

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr XXX/269/2017
Rady Gminy Gronowo Elbląskie
z dnia 29 listopada 2017 r.

WÓJT GMINY GRONOWO ELBLĄSKIE

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GRONOWO ELBLĄSKIE

Część I Uwarunkowania

Gronowo Elbląskie, listopad 2017 r.

SPIS TREŚCI

A.	Wprowadzenie	7
1.	Treść i zakres studium	7
2.	Charakterystyka Gminy – podstawowe dane	7
B.	Uwarunkowania	10
1.	Sytuacja Gminy w regionie - uwarunkowania zewnętrzne, wynikające z położenia Gminy w regionie, w tym z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych	10
1)	Rola gminy Gronowo Elbląskie w strukturze przestrzennej województwa	11
2)	Rola Gminy Gronowo Elbląskie w strategii rozwoju powiatu elbląskiego i miasta Elbląg	15
2.	Uwarunkowania wynikające ze Strategii Gminy Gronowo Elbląskie na lata 2017-2025	17
3.	Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia terenu i bieżącej polityki planistycznej Gminy	18
1)	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego - obowiązujący	18
2)	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gronowo Elbląskie	18
4.	Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego zagospodarowania i uzbrojenia terenu	20
1)	Struktura funkcjonalno – przestrzenna	20
2)	Rolnictwo	20
3)	Produkcja	21
4)	Infrastruktura techniczna	22
5)	System komunikacji	24
6)	Ocena zjawisk zachodzących w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy.	27
5.	Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony	30
1)	Stan ładu przestrzennego, główne mocne strony i możliwości oraz problemy i zagrożenia	30
2)	Warunki w zakresie kształtowania ochrony ładu przestrzennego	31
6.	Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego	33
1)	Diagnoza stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego	33
2)	Główne zasoby przyrodnicze obszaru, w tym stan ochrony prawnej	33
3)	Ocena przekształceń antropogenicznych środowiska przyrodniczego zanieczyszczenie wód oraz przekształcenie sieci hydrograficznej	37
4)	Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego.	44
7.	Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	46

1) Wprowadzenie. Proces dziejowy budowy środowiska kulturowego terytorium gminy Gronowo Elbląskie	46
2) Uwarunkowania ochrony środowiska kulturowego	46
3) Katalog historycznych jednostek osadniczych	49
4) Istotne czynniki tożsamości kulturowej Gminy Gronowo	55
8. Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia	62
1) Ludność (demografia)	62
2) Zatrudnienie	65
3) Zasoby mieszkaniowe	69
4) Infrastruktura społeczna	70
9. Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju Gminy	74
1) Prognozy demograficzne	74
2) Możliwości finansowania przez Gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej	74
3) Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę	75
10. Uwarunkowania wynikające ze stanu prawnego gruntów	81
11. Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych	83
12. Uwarunkowań w zakresie występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych	83
13. Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla	83
14. Uwarunkowania wynikające z występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych	84
15. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji	84
1) Zewnętrzne powiązania transportowe	84
2) Transport drogowy	84
3) Transport kolejowy	86
4) Infrastruktura dla ruchu pieszego i rowerowego	86
5) Drogi wodne	86
6) Szlaki turystyczne	86
16. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów infrastruktury technicznej, w tym uporządkowania gospodarki wodościekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami	87
1) Gospodarka wodno-ściekowa	87
2) Gospodarka odpadami	87
3) Gospodarka energetyczna	87
4) System łączności (linie telefoniczne, światłowody)	88
5) Ochrona przeciwpożarowa	88
6) Ochrona przeciwpowodziowa i system melioracyjny	88
17. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	92
18. Materiały wyjściowe	92

Spis tabel:

1. Struktura wykorzystania gruntów (wg powierzchni geodezyjnej)
2. Klasy bonitacyjne gruntów ornych na obszarze gminy Gronowo Elbląskie
3. Klasy bonitacyjne użytków zielonych na obszarze gminy Gronowo Elbląskie
4. Urządzenia sieciowe – wodociągi w gminie Gronowo Elbląskie
5. Sieć gazowa w 2015 r.
6. Wyniki pomiarów zanieczyszczeń powietrza na obszarze powiatu elbląskiego
7. Zabytki wpisane do rejestru zabytków Województwa Warmińsko - Mazurskiego dla gminy Gronowo Elbląskie
8. Cmentarze historyczne widniejące w rejestrze i ewidencji zabytków.
9. Stanowiska archeologiczne w strefie W - ochrony archeologicznej
10. Stanowiska archeologiczne w strefie OW - ochrony archeologicznej
11. Obiekty znajdujące się w ewidencji zabytków dla gminy Gronowo Elbląskie
12. Ludność i ruch naturalny w gminie Gronowo Elbląskie
13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto
14. Bezrobocie rejestrowane w gminie Gronowo Elbląskie
15. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Gronowo Elbląskie
16. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym – wskaźniki
17. Szkoły podstawowe
18. Gimnazja
19. Biblioteki – wskaźniki
20. Bilans terenów istniejącej zabudowy i planowanego przeznaczenia terenów w obowiązującym MPZP w gminie Gronowo Elbląskie
21. Szacunkowa chłonność obszarów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach miejscowości Jegłownik i Gronowo Elbląskie
22. Zbiorcze zestawienie danych dotyczących gruntów na dzień 01 stycznia 2017 r.

Spis wykresów:

1. Postulaty we wnioskach (udział procentowy)
2. Ludność w gminie według ekonomicznych grup wieku
3. Rozmieszczenie ludności wg faktycznego miejsca zamieszkania w gminie – w poszczególnych miejscowościach (stan na koniec lipca 2015 r.)
4. Saldo migracji ogółem w gminie Gronowo Elbląskim w przekroju lat 2010–2014
5. Pracujący w gminie Gronowo Elbląskie
6. Pracujący na 1000 ludności
7. Struktura % pracujących wg sektorów w powiecie elbląskim w 2010 i 2014 roku
8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto
9. Bezrobocie w gminie Gronowo Elbląskie wg płci
10. Budynki nowe oddane do użytkowania
11. Uczniowie w szkołach podstawowych i gimnazjum

Spis rysunków zmieszczonych w tekście:

- Rys. nr 1 Rozmieszczenie wniosków złożonych do Studium w obszarze Gminy Gronowo Elbląskie
- Rys. nr 2 Analiza istniejącego zagospodarowania w odniesieniu do przeznaczenia terenów pod zabudowę w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego Gminy Gronowo Elbląskie
- Rys. nr 3 Analiza istniejącego zagospodarowania w odniesieniu do przeznaczenia terenów pod zabudowę w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego - wieś Gronowo Elbląskie
- Rys. nr 4. Analiza istniejącego zagospodarowania w odniesieniu do przeznaczenia terenów pod zabudowę w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego – wieś Jegłownik

Spis rysunków:

- Rys. nr 1. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gronowo Elbląskie – Uwarunkowania. skala 1:15000

OPRACOWANIE PRZYGOTOWANE PRZEZ:

Biuro Urbanistyczne arch. Maria Czerniak
ul. Leona Droszyńskiego 15, 80-831 Gdańsk Oliwa
www.bumc.pl
Tel: +48 58 550 12 08, kom.: 601 67 99 12
E-mail: m.czerniak@bumc.pl

ZESPÓŁ PROJEKTOWY:

mgr inż. arch. MARIA CZERNIAK – *główny projektant*
mgr inż. arch. JACEK BOCHENSKI – *projektant*
mgr inż. arch. JUSTYNA LEWANDOWSKA – *projektant*
mgr WERONIKA LEWICKA – *opracowanie graficzne*
ALEKSANDRA KONDRACIUK – *opracowanie graficzne*

WSPÓŁPRACA:

dr arch. inż. ARTUR KOSTARCZYK - *wartości historyczno-kulturowe*
mgr PAWEŁ SĄGIN – *wartości przyrodniczo–krajobrazowe*

KONSULTACJE:

mgr inż. JAN T. KOSIEDOWSKI - *komunikacja*

A. Wprowadzenie

1. Treść i zakres studium

Przedmiotem opracowania jest opracowanie projektu zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gronowo Elbląskie według procedur i problematyki określonych w:

- Uchwale nr XXVII Rady Gminy w Gronowie Elbląskim z dnia 27 stycznia 2010 r. o przystąpieniu do zmiany sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gronowo Elbląskie.
- Ustawie z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2016 r., poz. 778 zmiany: Dz. U. z 2016 r. poz. 904, Dz. U. z 2016 r. poz. 961, Dz. U. z 2016 r. poz. 1250, Dz. U. z 2016 r. poz. 1579, Dz.U. z 2017 r. poz. 730),
- Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz.U. Nr 118 poz. 1233.).
- oraz w ustawach i przepisach odrębnych, odnoszących się do planowania i zagospodarowania przestrzennego

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego to dokument, który:

- określa politykę przestrzenną gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego,
- jest wyrazem poglądów i postanowień związanych z rozwojem gminy, w tym poglądów władz gminy oraz jej mieszkańców,
- jest interdyscyplinarnym dokumentem planistycznym uwzględniającym długofalowe zamierzenia,
- jest „aktem kierownictwa wewnętrznego gminy”, realizowanym w kolejnych etapach poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- stanowi podstawowe narzędzie umożliwiające spełnienie zadań własnych gminy w zakresie ładu przestrzennego, komunikacji i infrastruktury technicznej.

„Studium” jest dokumentem komplementarnym w stosunku do strategii rozwoju gminy. „Studium” przyjmuje określoną w niej hierarchię celów, weryfikując ją i wzbogacając o te problemy, które mają konsekwencje w sposobie zarządzania rozwojem przestrzennym.

2. Charakterystyka Gminy – podstawowe dane

Gmina Gronowo Elbląskie jest położona we wschodniej części Żuław Wiślanych, w powiecie ziemskim Elbląg, w województwie warmińsko-mazurskim. Od północy i północnego wschodu graniczy z gminą wiejską Elbląg, od wschodu i południowego wschodu z gminą Markusy, od południowego zachodu i zachodu z gminą Stare Pole w województwie pomorskim, a od północnego zachodu z gminą Nowy Dwór Gdański w województwie

pomorskim. Wszystkie otaczające gminy położone są na Żuławach, w tym gminy Stare Pole, Markusy i Elbląg na Żuławach Elbląskich, należących do zlewni jeziora Drużno.

Obszar Gminy Gronowo Elbląskie obejmuje 16 sołectw i 19 miejscowości wiejskich.

Wśród miejscowości wiejskich znajdują się:

- a) 14 wsi: Błotnica, Fiszewo, Gajewiec, Gronowo Elbląskie, Jasionno, Jegłownik, Karczowska Górne, Mojkowo, Nogat, Oleśno, Rozgart, Różany, Szopy, Wikrowo.
- b) 6 miejscowości popeeagerowskich i 2 osady: Dworki, Nowy Dwór Elbląski, Wiktorowo, Jasionno, Fiszewo, Karczowska Górne, Kopanka Druga i Kopanka Pierwsza.

Na terenie gminy znajdują się dwa ośrodki usługowe obsługi ludności i rolnictwa, a mianowicie: Gronowo Elbląskie z siedzibą władz samorządowych, liczące 1561 mieszkańców i Jegłownik, leżący przy drodze krajowej nr 22, gdzie zamieszkuje około 1274 osoby (dane ze strony internetowej UG).

Położenie geograficzno - przestrzenne gminy Gronowo Elbląskie cechuje:

- a) bliskie sąsiedztwo z dużymi ośrodkami miejskimi, tj. Elblągiem (5 km) i Malborkiem (12 km - od granicy gminy),
- b) bliskość dużych miast: Gdańsk (70 km), Sopotu (80 km) i Gdyni (90 km),
- c) bardzo korzystne powiązanie gminy drogą krajową nr 22 z drogami krajowymi nr 1 i nr 7,
- d) korzystne położenie komunikacyjne przy zelektryfikowanej linii kolejowej zapewniającej wygodną łączność z krajem,
- e) szczególnie duży udział terenów poniżej poziomu morza (ok. 80% powierzchni gminy stanowi depresja bezwzględna, przy czym średnio na Żuławach depresja stanowi 27% powierzchni),
- f) występowanie zagrożenia powodziowego bezpośredniego i pośredniego.

Zagrożenie bezpośrednie pochodzi od aktywnych cieków wodnych obwałowanych. Są to: Nogat i Tina Górna znajdujące się na zewnątrz gminy, z którymi graniczy oraz Fiszewka i Tina Górna wewnątrz gminy. Występuje również, mniejsze zagrożenie od Kanału Żąbrowskiego i Kanału Nowego.

Zagrożenie pośrednie występuje od Jeziora Drużno, z którym gmina Gronowo Elbląskie nie graniczy, lecz jest powiązana poprzez sąsiedni polder Raczki Elbląskie w gminie Elbląg, graniczący bezpośrednio z wałem jeziora.

Zagrożenie powodziowe jest zależne od stopnia aktywności obwałowanych cieków, na co składają się dynamika wezbrań powodziowych i kondycja wałów.

Aktywnymi ciekami są rzeki Fiszewka, Tina Górna, Tina Dolna, Nogat oraz jezioro Drużno. Do nieaktywnych należą: Kanał Nowy i Kanał Żąbrowski.

Gmina Gronowo Elbląskie obejmuje w ujęciu terytorialnym przestrzeń zamieszkałą i użytkowaną, z której wody powierzchniowe i glebowe oraz gruntowe wydobyte na powierzchnię są w całości odprowadzane na zewnątrz mechanicznie przez pompowanie odwadniające, w skład której wchodzi:

- depresje terenowe,
- teren przydepresyjny,
- wyspa deluwialna Jegłownika, otoczona depresją terenową.

Około połowy terenu gminy 700 lat temu stanowiło basen jeziora Drużno, 45% jej obszaru powstało wcześniej w wyniku tworzenia się delty rzeki Nogat, a najwyżej położony

Jegłownik i Nowy Dwór Elbląski (10-11 m n.p.m.) leżą na piaszczystym wzgórzu z epoki plejstocenijskiej zwanym „Żuławska Góra”. W obrębie wsi Wikrowo znajduje się jedna z największych w kraju depresja - 2,43 m. p.p.m.

Na tereny depresyjne gminy woda doprowadzana jest z zewnątrz śluzami wałowymi. Aby przestrzeń tej specyficznej gminy mogła funkcjonować, niezbędne są pełne regulacje wodne oraz zabezpieczenie części depresyjnej.

Na terenie gminy Gronowo Elbląskie znajdują się obwałowane rzeki, kanały, rowy, pompownie i inne budowle i urządzenia wodne, zorganizowane w układy nazywane przeciwpowodziowymi i melioracyjnymi w zależności od ich funkcji. Te obiekty wodne są w różnym wieku i liczą od kilku do kilkuset lat. Pod względem technicznym i technologicznym ulegają one stałym zmianom. Różna jest dynamika zmian układów wodnych, pod względem konstrukcyjnym i funkcjonalnym. Układy te mają dużą wartość i znaczenie w zagospodarowaniu przestrzennym gminy. Kształtują krajobraz żuławski, w tym również żuławskiej gminy Gronowo Elbląskie, o uporządkowanym rolniczym krajobrazie z rozległymi przestrzeniami i zielenią.

Powierzchnia gminy Gronowo Elbląskie wynosi **8 915** ha, co stanowi **6,3%** obszaru powiatu elbląskiego.

B. Uwarunkowania

1. Sytuacja Gminy w regionie - uwarunkowania zewnętrzne, wynikające z położenia Gminy w regionie, w tym z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Rejon Żuławski posiada najkorzystniejsze warunki przyrodnicze dla produkcji rolnej wynikające z jednego z najważniejszych w skali kraju potencjału agroekologicznego i jest predysponowany do rozwoju rolnictwa oraz obsługi rolnictwa, a także turystyki krajoznawczej. Natomiast północno - zachodni teren gminy znajdujący się w granicach Obszaru Econet związanym z wodami rzeki Nogat - to rejon predysponowany w szczególności do rozwoju wodnej i lądowej turystyki krajoznawczej poddanej jednakże ścisłym rygorom ochrony przyrody, do rozwoju agroturystyki oraz rolnictwa.

Gmina Gronowo Elbląskie sąsiaduje z obszarem rezerwatu Jezioro Drużno od strony wschodniej. Rezerwat ten, jako największy w Europie rezerwat ptaków ma znaczący wpływ na awifaunę gminy. Ptaki przemieszczają się głównie wzdłuż korytarzy ekologicznych, utworzonych przez rzeki i kanały z zadrzewionymi i zakrzewionymi brzegami. Głównymi korytarzami ekologicznymi są: na granicy zachodniej Nogat, w części południowej gminy Tina, a w centralnej Fiszewka. Wszystkie mają połączenie z rzeką Elbląg, jeziorem Drużno i Zalewem Wiślanym.

Uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe obszaru gminy, a także jej trwałe powiązania ekologiczne z całym basenem jeziora Drużno, stanowiącego pozostałość zatoki morskiej sprawiają, że jest to obszar o szczególnych walorach i jednocześnie szczególnej wrażliwości na działania w przestrzeni, które mogłyby spowodować trwałą degradację walorów poprzez wprowadzenie nowych, obcych dla tych terenów funkcji.

Wpływ na zagospodarowanie obszaru gminy Gronowo Elbląskie ma bliskie sąsiedztwo Elbląga – miasta o około 130 000 mieszkańców, a także dobre połączenia drogowe i kolejowe z Malborkiem, Tczewem i aglomeracją trójmiejską, w których czas przejazdu wynosi od 0,5 do 1,5 godziny. Stwarza to relatywnie dobre warunki dla osób poszukujących pracy, szeroką ofertę edukacyjną dla młodzieży, a także dostęp do usług wyższego rzędu dla potrzebujących ich mieszkańców. Z drugiej strony teren gminy Gronowo Elbląskie, jak również cały obszar Żuław Deltę Wisły, za względu na swoje walory agroekologiczne, stanowi potencjał biologicznie czynnej przestrzeni otwartej, niezmiernie cennej dla miast rejonu Zatoki Gdańskiej. Proces suburbanizacji stanowi zagrożenie dla gminy Gronowo Elbląskie. Znacznie zwiększa się ruch samochodowy, co wpływa na utratę pierwotnych walorów dla rozwoju agro i ekoturystyki.

Biorąc pod uwagę przytoczone argumenty, a także całokształt uwarunkowań przyrodniczych i kulturowych należałoby chronić gminę przed nadmiernym procesem suburbanizacji. W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego należy określić długookresową politykę gminy w tym zakresie. Studium określa predyspozycje funkcjonalne obszaru gminy, do których zdaniem autorów należą:

- wysokoprodukcyjne rolnictwo,

- ogrodnictwo i sadownictwo,
- agro i ekoturystyka, w tym podmiejska rekreacja świąteczna.

1) Rola gminy Gronowo Elbląskie w strukturze przestrzennej województwa

Uchwała Nr VII/164/15 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 maja 2015 r. w sprawie uchwalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego odniesione do gminy Gronowo Elbląskie wynikające z polityki przestrzennej woj. warmińsko-mazurskiego.

Ład przestrzenny i kierunki osadnictwa.

Gmina Gronowo Elbląskie leży w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Elbląga- regionalnego ośrodka osadniczego w woj. warmińsko – mazurskim wchodzącego w skład podstawowej sieci osadniczej. Jest drugim pod względem wielkości, rangi i potencjału miastem w województwie, pełniącym funkcje węzłowego ośrodka osadniczego, edukacyjnego, kulturalnego, gospodarczego i turystycznego. Położenie Elbląga przy transeuropejskim korytarzu transportowym IA wskazuje na możliwość funkcjonowania miasta, jako ośrodka obsługującego elementy europejskiego i krajowego systemu transportowego ze wskazaniem kierunku UE – Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej. Wiodące znaczenie dla rozwoju miasta ma również położenie w rejonie Zalewu Wiślanego oraz w bliskim sąsiedztwie aglomeracji trójmiejskiej.

W gminie Gronowo Elbląskie zachodzi proces postępującej suburbanizacji polegający na rozprzestrzenianiu się zabudowy podmiejskiej poza granicami administracyjnymi miasta Elbląga, na tereny wiejskie. Jest wynikiem wyprowadzania się mieszkańców miast na tereny sąsiadujących gmin, a także napływu ludności z terenu województwa w pobliże dużych miast. Skutkiem suburbanizacji jest zwiększenie się intensywności zabudowy w sąsiedztwie miasta Elbląga oraz nasilenie się problemów w zakresie komunikacji, infrastruktury technicznej, dostępności do usług publicznych. Niekontrolowane rozprzestrzenianie się zabudowy zwykle wpływa negatywnie na krajobraz, ład przestrzenny. Nowa zabudowa z reguły nie wpisuje się w istniejące wiejskie struktury osadnicze. Powstaje osadnictwo typu miejskiego na terenach wiejskich w oderwaniu od istniejących struktur osadniczych.

Drogi kolejowe

Do jednej z najważniejszych linii na obszarze województwa należy linia kolejowa linia nr 204 o znaczeniu państwowym i regionalnym relacji Malbork (woj. pomorskie) – Braniewo – Kaliningrad (Rosja) linia leżąca w korytarzu paneuropejskim transportowym IA. W TEN-T zaliczona została do sieci bazowej. Linia znaczenia państwowego, pierwszorzędna, niezelektryfikowana, dwutorowa, przewidziana jest do modernizacji.

Drogi wodne

Z sieci europejskiego systemu dróg wodnych przez obszar województwa warmińsko-mazurskiego przebiega droga wodna E70. Jest to szlak na kierunku wschód – zachód,

przebiegający przez Holandię, Niemcy, Polskę, Rosję do Litwy. Na terenie Polski ma on długość ok. 500 km i przebiega Odrą, Wartą, Notecią, Kanałem Bydgoskim, Wisłą, Nogatem, Szkarpawą, Kanałem Jagiellońskim, rzeką Elbląg i Zalewem Wiślanym do granicy z Rosją. Drogi wodne na polskim odcinku drogi E-70 posiadają klasy niższe niż wymagane dla dróg międzynarodowych (zgodnie z nieratyfikowaną przez Polskę umową AGN). Brak na niej przewozów towarowych z powodu wieloletnich zaniedbań w konserwacji szlaku żeglownego, urządzeń i budowli hydrotechnicznych. Niezbędna jest rewitalizacja w celu dostosowania do wymaganych parametrów drogi wodnej międzynarodowej i w przyszłości włączenia jej do sieci TEN-T. W ten sposób województwo zyska połączenie z systemem międzynarodowych dróg wodnych.

Po granicy Północno zachodniej Gminy Gronowo Elbląskie przepływa Rzeka Nogat, na kierunku od rzeki Wisły do ujścia do Zalewu Wiślanego. Jej znaczenie regionalne sklasyfikowano jako Ia i II klasie drogi wodnej. W dużym stopniu parametry tej drogi wodnej nie odpowiadają przypisanym jej klasom, a przyczyną tego są: nienormatywne głębokości tranzytowe, ograniczenia szerokości szlaku, obiekty położone nad rzeką nie posiadające skrajni oraz ograniczające prędkość. Innymi problemami, które występują na szlaku wodnym jest zły stan techniczny umocnień brzegowych, postępująca erozja boczna i podmywanie skarp, zarastanie koryt roślinnością wodną, drzewami oraz brak odpowiedniej infrastruktury przy obiektach dla potrzeb użytkowników dróg wodnych (pomosty, nabrzeża, sanitariaty).

Dostępność komunikacyjna

Gmina Gronowo Elbląskie ma swoje wyjątkowe położenie i w związku z tym w uwarunkowaniach jej należy uwzględnić jej udział w dostępności komunikacyjnej województwa warmińsko-mazurskiego, o której decyduje między innymi infrastruktura komunikacyjna położona w transeuropejskich korytarzach transportowych (I, IA, VI):

- drogowa – drogi ekspresowe: S7 /E 77/, S22 /E 28/,
 - kolejowa – linie kolejowe: magistralna linia kolejowa nr 9 /E-65/, linię Malbork – Braniewo – Kaliningrad (nr 204),
- oraz pozostałe ważne powiązania:
- połączenia morskie (port morski w Elblągu, Zalew Wiślany i międzynarodowa droga wodna E70).

Potencjalne złoża gazu ziemnego z łupków w Polsce

Gmina Gronowo Elbląskie położona jest w obszarze występowania gazu ziemnego z łupków. Województwo warmińsko-mazurskie jest uznawane – obok pomorskiego – za najbardziej obiecujące pod względem występowania złóż gazu łupkowego. Według szacunków może znajdować się tutaj nawet jedna czwarta polskich zasobów gazu. Eksploatacja gazu z łupków umożliwiłaby województwu częściowe uniezależnienie się oraz zapewniłaby dywersyfikację gazu.

Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi

Problematyka ochrony przeciwpowodziowej stanowi jeden z ważniejszych priorytetów w kategorii życia i zdrowia człowieka oraz środowiska przyrodniczego. W województwie

warminsko-mazurskim najwyższe ryzyko wystąpienia powodzi występuje na obszarze Żuław Elbląskich i miasta Elbląg. Są to obszary szczególnego zagrożenia powodziowego w skali kraju.

W planie woj. warminsko – mazurskiego przyjmuje się jako główny kierunek, realizację polityki przestrzennej województwa w odniesieniu do gospodarki wodami i ochrony przeciwpowodziowej:

prowadzenie działań zapobiegających (minimalizujących) wystąpienie powodzi oraz ograniczających jej negatywne skutki dla życia i zdrowia ludzi, dziedzictwa kulturowego, działalności gospodarczej oraz środowiska

Przyjmuje się ustalenia, działania i zasady dla realizacji głównego kierunku:

- 1) ustala się uwzględnienie w dokumentach planistycznych map zagrożenia i map ryzyka powodziowego, po otrzymaniu ich od właściwego dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej.
 - a) do czasu przekazania map zagrożenia powodziowego uwzględnia się obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią, określone przez właściwego dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej, w studiach ochrony przeciwpowodziowej i uznaje się je za obszary szczególnego zagrożenia powodzią,
 - b) na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zasady zagospodarowania określone w ustawie Prawo wodne.
- 2) uznaje się Żuławę za wyjątkowy obszar problemowy, wymagający działań na poziomie międzyregionalnym i centralnym. Rekomenduje się zasady i działania w zarządzaniu tym obszarem:
 - a) kontynuacja programu „Kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe Żuław – do roku 2030”, obejmującego po stronie województwa obszar Żuław Elbląskich i m. Elbląga,
 - b) współpraca z samorządem województwa pomorskiego w zakresie zwiększenia odporności struktury przestrzennej Żuław na zagrożenia powodziowe,
 - c) utrzymanie w sprawności oraz unowocześnianie systemów przeciwpowodziowych na Żuławach.
- 3) ograniczanie ryzyka wystąpienia powodzi, poprzez:
 - a) wprowadzenie ograniczeń w sposobie zagospodarowania i użytkowania terenu na obszarach zagrożonych powodzią,
 - b) na obszarach szczególnie cennych przyrodniczo i krajobrazowo działania służące minimalizowaniu ryzyka powodziowego powinny wykorzystywać przede wszystkim rozwiązania jak najmniej inwazyjne dla środowiska przyrodniczego,
 - c) wypracowanie i upowszechnienie wspólnych z odpowiednimi podmiotami „kodeksów dobrej praktyki” dotyczących ochrony przeciwpowodziowej, melioracji i małej retencji; wypracowanie zasad proekologicznego zabezpieczenia przeciwpowodziowego,
 - d) wzmacnianie systemu obwałowań rzek, kanałów, poprzez dostosowanie parametrów technicznych do rzeczywistych i prognozowanych potrzeb,
 - e) modernizację i unowocześnianie systemu hydrotechnicznych budowli i urządzeń odwadniających oraz regulujących stosunki wodne urządzeń melioracyjnych,
 - f) dostosowanie infrastruktury technicznej do zagrożeń powodziowych: planowanie i budowa alternatywnych dróg dojazdu i zaopatrzenia energetycznego do jednostek osadniczych na terenach zagrożonych,

- g) ograniczanie zabudowy na obszarach polderowych, wprowadzenie standardów zabudowy podnoszących odporność na zagrożenia powodziowe,
- h) rozwój i unowocześnienie systemu stałego monitorowania i prognozowania zjawisk meteorologicznych i hydrologicznych oraz informowania i ostrzegania o zagrożeniach społeczeństwa,
- i) skuteczne przeciwdziałanie niszczeniu wałów przez zwierzęta prawnie chronione, głównie bobry.

Obszar funkcjonalny:

- szczególnego zjawiska Żuławy

W Planie województwa wyznacza się na podstawie wstępnej delimitacji następujące typy i rodzaje obszarów funkcjonalnych zgodnie z przyjętą w Kierunkach Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 klasyfikacją obszarów funkcjonalnych.

Do obszarów funkcjonalnych szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej należą między innymi Żuławy.

W Programie „Kompleksowego zabezpieczenia przeciwpowodziowego Żuław do roku 2030 z uwzględnieniem etapu 2015” (tzw. Program Żuławski-2030), zasięg obszaru wyznaczony jest w oparciu o jednostkę fizycznogeograficzną Żuławy Wiślane. Żuławy podzielone są administracyjnie pomiędzy dwa województwa: pomorskie i warmińsko-mazurskie (Żuławy Elbląskie). Obszar funkcjonalny Żuławy na terenie województwa warmińsko-mazurskiego obejmuje terytoria gmin wiejskich: Elbląg, Gronowo Elbląskie, Markusy, Rychliki, gminy miejsko-wiejskiej Pasłęk, oraz gminy miejskiej Elbląg.

Obszar funkcjonalny Żuławy jest obszarem problemowym wymagającym wsparcia na poziomie krajowym, w zakresie: zabezpieczenia przeciwpowodziowego warunkującego istnienie przestrzeni żuławskiej (obszar depresyjny o najwyższym w Polsce zagrożeniu powodziowym), zagospodarowania, ochrony unikatowych w skali kraju i Europy walorów kulturowych, przyrodniczych, przyrodniczo-technicznych i krajobrazowych.

- ochrony gleb dla celów produkcji rolnej

Wyznaczenie obszarów ochrony gleb dla celów produkcji rolnej i podjęcie odpowiednich działań konieczne jest dla zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego kraju. W Planie województwa wskazuje się (zalecenie KPZK 2030) obszary roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla ochrony gleb o najwyższej przydatności dla produkcji roślinnej przed zmianą użytkowania. Są to grunty orne najlepszych kompleksów przydatności rolniczej (pszenny dobry i żytni bardzo dobry).

Ochroną należy objąć również tradycyjny krajobraz rolniczy, w tym utrzymanie trwałych użytków zielonych.

Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

- w zakresie infrastruktury komunikacyjnej

Na obszarze Gminy Gronowo Elbląskie, występuje droga wodna rzeki Nogat ujęta w planie zagospodarowania przestrzennego województwa jako fragment Międzynarodowej Drogi

Wodnej E70 ujętej w Wieloletniej Prognozie Finansowa Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2039

- w zakresie infrastruktury technicznej

Na obszarze Gminy Gronowo Elbląskie, przewiduje się:

- budowę rozdzielni 110kV w stacji 400/110kV Elbląg wg Planu Rozwoju na lata 2014-2019 ENERGA-OPERATOR S.A.
- budowę powiązań liniowych 110 kV ze stacją 400/110 kV Elbląg wg Planu Rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2010-2025. Aktualizacja w zakresie lat 2014-2018. Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.

- w zakresie infrastruktury teleinformatycznej

Według Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Warmińsko Mazurskiego na lata 2014-2039 i Strategii Informatyzacji Województwa WarmińskoMazurskiego na lata 2007-2015 przewiduje się rozwój Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej, w tym na obszarze gminy Gronowo Elbląskie, w zakresie zapewnienia dostępu do usług szerokopasmowych dla mieszkańców, instytucji publicznych oraz przedsiębiorców.

- z zakresu gospodarki wodnej, ochrony środowiska i krajobrazu

- ochrona przeciwpowodziowa Żuław według Kompleksowego zabezpieczenia przeciwpowodziowego Żuław do roku 2030 (z uwzględnieniem etapu 2015) i Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Warmińsko Mazurskiego na lata 2014-2039,
- priorytetowe zadania inwestycyjne w obszarze Dolnej Wisły w zakresie ochrony przeciwpowodziowej (obszar Żuław Wiślane - poprzez kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe) według Narodowej Strategii Gospodarowania Wodami 2030 (z uwzględnieniem etapu 2015),

- z zakresu infrastruktury społecznej i gospodarczej

Modernizacja i rozbudowa regionalnego systemu informacji turystycznej - modernizacja i rozbudowa punktów informacji turystycznej według Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2039

2) Rola Gminy Gronowo Elbląskie w strategii rozwoju powiatu elbląskiego i miasta Elbląg

Powiat elbląski obejmuje między innymi Żuławę Wiślanę. Administracyjnie powiat elbląski składa się z 9 jednostek administracyjnych, w tym jedną z nich o charakterze wiejskim stanowi gmina Gronowo Elbląskie.

Charakterystyczne cechy położenia zdecydowały o związkach funkcjonalnych gminy z obszarem powiatu elbląskiego i innymi obszarami poprzez osadnictwo i układ komunikacyjny naturalnie ukształtowanych w procesie historycznego rozwoju.

Powiat elbląski leży na przecięciu dróg międzynarodowych i posiada dobre połączenia lokalne z podstawowym układem transportowym kraju. Między innymi przez gminę Gronowo Elbląskie przebiega Droga Krajowa Nr 22 - Czarlin – Malbork – Elbląg biegnąca do granicy państwa i przejścia granicznego w Grzechotkach – Mamonowie II i Kostrzynie. Droga ta ma duże znaczenie dla rozwoju regionu i powiatu, ale również dla Gminy Gronowo Elbląskie.

Powiat elbląski charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem zasobów środowiska przyrodniczego o zachowanych naturalnych krajobrazach i zasobem dziedzictwa kulturowego.

Gmina Gronowo Elbląskie w całości położona jest w obrębie deltowej niziny Żuław Wiślanych, w jej części po wschodniej stronie Nogatu zwanej Żuławami Elbląskimi.

Dominuje tu krajobraz kulturowy, a naturalne elementy przyrody mają w nim niewielki udział, koncentrując się głównie wzdłuż rzek. Wartości przyrodnicze odgrywają rolę drugoplanową w budowaniu obrazu gminy, tworząc izolowane enklawy lub korytarze różnej rangi. W granicach gminy Gronowo Elbląskie takimi obiektami przede wszystkim są:

- rzeka Nogat – korytarz o znaczeniu regionalnym, połączony w sieci ECONET Polska z korytarzem rangi międzynarodowej (02m Kwidzyński Dolnej Wisły)
- rzeka Fiszewka i Tina – korytarze o znaczeniu lokalnym, także dalej połączone z obiektami wyższej rangi.

Powiat elbląski, a w tym gmina Gronowo Elbląskie, usytuowane są w Systemie Ekologicznym Delt Wisły, w obrębie Międzynarodowego Obszaru Węzłowego 3M o nazwie „Ujście Wisły”. Przez jej teren przebiega trasa międzynarodowego korytarza ekologicznego, biegnącego wzdłuż Nogatu.

W aspekcie analizy zagadnień dotyczących ochrony przyrody i krajobrazu na uwagę zasługuje położenie charakteryzowanej jednostki administracyjnej w stosunku do Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET.

Wśród gmin powiatu elbląskiego gmina Gronowo Elbląskie posiada sporą liczbę obiektów zabytkowych. Niektóre z nich uległy dewastacji i zniszczeniu inne są pieczołowicie pielęgnowane, odbudowywane.

2. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Gronowo Elbląskie na lata 2017-2025 (projekt)

Wizja „Strategii Rozwoju Gminy Gronowo Elbląskie” brzmi:

„Gmina Gronowo Elbląskie z rozwiniętą gospodarką, przetwórstwem rolno-spożywczym, dobrym skomunikowaniem, wykształconymi, aktywnymi mieszkańcami chętnymi do pracy na rzecz gminy.”

Istniejące uwarunkowania rozwoju gminy Gronowo Elbląskie wynikające z analiz statystycznych, przedstawionych w projekcie „Strategii...” :

- położenie na Żuławach Elbląskich i w systemie wodnym Kanału Elbląskiego,
- osadnictwo typu holenderskiego, rozproszone na wzgórzach terpowych,
- dodatni przyrost naturalny (**4,8%**),
- duży udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych **90,1%**, kraj **59,9%**,
- duży udział gruntów pod rowami **5,27%**, województwo **0,44%**, kraj **0,42%**,
- niski udział lasów i gruntów leśnych **0,34%**, województwo **32,85%**, kraj **30,89%**,
- głównym bogactwem gminy Gronowo Elbląskie są dobre gleby,
- w gruntach ornych dominuje III klasa – **57%**, a w użytkach zielonych klasa II – **72%**,
- w strukturze zasiewów przeważa uprawa zbóż, głównie pszenicy ozimej,
- niski wskaźnik przedsiębiorczości i wskaźnik liczby pracujących na 1000 mieszkańców,
- udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyższy niż w województwie i kraju,
- stosunkowo niewielkie zanieczyszczenie powietrza,
- wysoki udział korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem – **19,6%**, kraj – **8,3%**,
- bardzo wysoki udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku propdukcyjnym – **74,7%** (woj. wskaźnik ten wyniósł **43,2%**, a w kraju – **26,8%**),
- ludność prawie nie korzysta z sieci gazowej,
- brak ogólnodostępnej bazy noclegowej,
- mała ilość organizacji pozarządowych.

Według „Strategii...” celem głównym jest wysoki rozwój społeczno – gospodarczy gminy Gronowo Elbląskie, uzyskany w wyniku:

- niskiego bezrobocia,
- wysokiego budżetu gminy,
- małej migracji młodych.

Osiągnięcie celu poprzez:

- wysoką aktywność mieszkańców,
- wysoką przedsiębiorczość,
- dobra infrastruktura techniczna,
- dobra infrastruktura społeczna.

3. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia terenu i bieżąca polityka planistyczna Gminy

- 1) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego – obowiązujący na całym obszarze Gminy Gronowo Elbląskie – uchwała nr XXIII/200/01 Rady Gminy Gronowo Elbląskie z dnia 24 sierpnia 2001 r.

Zgodnie z ustaleniami planu, podstawowe funkcje Gminy to:

- produkcja rolna w oparciu o optymalne wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- przetwórstwo rolne i składowanie oraz nieuciążliwe dla środowiska formy działalności gospodarczej,
- turystyka krajoznawcza i agroturystyka w powiązaniu z funkcjami lotniskowymi,
- funkcje komunikacyjne dla ruchu tranzytowego.

W planie wyodrębniono obszary zainwestowania obejmujące miejscowości Gronowo Elbląskie i Jegłownik, w których ustalono koncentrację usług obsługi ludności i rolnictwa. W miejscowościach szczególnie predysponowanych do rozwoju turystyki, takich jak: Wiktorowo, Fiszewo, Rozgart, Różany, Szopy i Kopanka Pierwsza.

Urządzenia energii wiatrowej dopuszcza się na obszarze Gminy z wyjątkiem terenów zwartej zabudowy, istniejących i projektowanych obszarów chronionego krajobrazu, terenów korytarzy i użytków ekologicznych oraz stref ochrony konserwatorskiej.

Preferuje się rozwój niekonwencjonalnych źródeł ciepła jak baterie słoneczne i pompy ciepłe.

W planie przewiduje się funkcje komunikacyjne dla ruchu tranzytowego, nowy przebieg fragmentu drogi krajowej nr 22, docelowo klasy S, a w pierwszym etapie klasy GP, przez środek Gminy równoległe do torów kolejowych relacji Malbork - Elbląg.

- 2) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gronowo Elbląskie - Uchwała Nr XII/95/99 Rady Gminy Gronowo Elbląskie z dnia 21 grudnia 1999 r.

W studium przyjmuje się następujące funkcje Gminy:

- I – rolnictwo w oparciu o optymalne wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- II – przetwórstwo rolne i składowanie,
- III – turystyka krajoznawcza i agroturystyka w powiązaniu funkcjami lotniskowymi,
- IV – funkcje komunikacyjne dla ruchu tranzytowego.

W strukturze obszaru Gminy wyróżnia się główne strefy polityki przestrzennej Gminy:

- I – strefa obszarów chronionych, gdzie obowiązuje zasada ścisłego podporządkowania wszelkiej działalności ochronie środowiska,
- II – strefa obszarów gruntów rolnych klas I i II oraz gruntów mułowych, gdzie obowiązuje zasada podporządkowania wszelkiej działalności celom produkcji rolnej,
- III – strefa gruntów rolnych pozostałych klas, gdzie dopuszcza się rozwój funkcji uzupełniających,

IV – strefa zwartej zabudowy wsi, przeznaczona na rozwój funkcji mieszkaniowych, usługowych oraz różnych form działalności gospodarczej.

Zasady realizacji różnych form zabudowy:

- wykorzystanie istniejących rezerw w obrębie istniejącej zabudowy,
- w sąsiedztwie istniejącej zabudowy oprócz gruntów rolnych szczególnie chronionych,
- przy tworzeniu nowych zagród lub innej zabudowy na terenach rolnych należy w pierwszej kolejności wykorzystać istniejące pagórki terpowe.

Zgodnie z ustaleniami Studium na obszarze całej Gminy mogą być realizowane elektrownie wiatrowe o mocy przekraczającej 100 kW, poza strefami konserwatorskimi oraz strefami objętymi różnymi formami ochrony środowiska.

4. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego zagospodarowania i uzbrojenia terenu

1) Struktura funkcjonalno – przestrzenna

W sieci osadniczej gminy wyróżniamy dwa zasadnicze ośrodki: Gronowo Elbląskie jako ośrodek administracji gminnej oraz Jegłownik, pełniący funkcję uzupełniającą w stosunku do ośrodka gminnego, a także kilka mniejszych miejscowości występujących jako ośrodki wspomagające takie jak: Fiszewo, Oleśno i Nowy Dwór Elbląski.

Wiodącą funkcją gminy jest obecnie funkcja rolnicza, która determinuje krajobraz żuławski gminy Gronowo Elbląskie, o uporządkowanym rolniczym krajobrazie z rozległymi przestrzeniami i zielenią.

Powierzchnia gminy Gronowo Elbląskie wynosi **8 915** ha, co stanowi **6,3%** obszaru powiatu elbląskiego. Struktura wykorzystania gruntów na tle powiatu elbląskiego, podregionu elbląskiego, województwa warmińsko–mazurskiego i kraju przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 1. Struktura wykorzystania gruntów (wg powierzchni geodezyjnej)

Wyszczególnienie	Gmina Gronowo Elbląskie	Powiat elbląski	Podregion elbląski	Województwo Warmińsko-Mazurskie	Polska
Powierzchnia ogółem w ha	8 915	141 558	749 642	2 417 347	31 267 967
struktura %					
Użytki rolne	90,98%	63,15%	59,53%	54,18%	59,86%
w tym:					
– użytki rolne - grunty pod rowami	5,27%	1,58%	0,60%	0,44%	0,42%
Lasy i grunty leśne	0,34%	20,41%	27,30%	32,85%	30,89%
Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	1,04%	1,72%	3,29%	4,89%	1,63%
Pozostałe grunty	7,64%	14,73%	9,88%	8,07%	7,62%

Źródło: Dane UG Gronowo Elbląskie

Cechą charakterystyczną dla gminy jest wysoki odsetek użytków rolnych **90,98%**, w powiecie elbląskim **63,15%** i w kraju – **59,86%** oraz wysoki udział gruntów pod rowami - **5,27%**, w powiecie elbląskim **1,58%**, województwie **0,44%**.

2) Rolnictwo.

O znacznych możliwościach produkcyjnych rolnictwa na obszarze charakteryzowanej jednostki administracyjnej decydują jakość i przydatność gleb, warunki agroprzyrodnicze, geomorfologia oraz stosunki wodne. W oparciu o analizę tych czynników IUNG w Puławach wyznaczył wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynoszący dla gminy Gronowo Elbląskie 87,9 punktu (przy średniej dla Polski wynoszącej 66,6 punktu i średniej dla gmin typowo żuławskich - 91,6 punktu).

Przestrzeń rolnicza charakteryzowanej jednostki administracyjnej składa się z dużej ilości małych działek uprawowych. Wyznacza je gęsta sieć rowów i kanałów, która jest typowa dla

wewnątrzpolderowych struktur melioracyjnych. Cechą charakterystyczną tej sieci jest znaczna retencyjność wody. Ponadto, w przypadku gminy Gronowo Elbląskie, sieć ta jest nadmiernie rozbudowana, mało sprawna i niewłaściwie eksploatowana. W myśl zapisów „Strategii rozwoju...” rozrzedzenie sieci rowów poprzez drenowanie pozwoliłoby na stworzenie bardziej racjonalnej infrastruktury wodnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Średnia wielkość gospodarstwa wynosi 45,38 ha. Dominują uprawy zbożowe (Szrenica) i buraki. Większość gospodarstw wytwarza produkty przede wszystkim na samo zaopatrzenie rodziny i na potrzeby rynku lokalnego.

– Warunki glebowe.

Na obszarze gminy Gronowo Elbląskie znaczny odsetek terenu pokryty jest glebami pochodzenia aluwialnego, o II i III klasie bonitacyjnej, w których strukturze dominują mady ciężkie i bardzo ciężkie wytworzone z ilów pyłowych o małej przepuszczalności dla wody. Mniejszy udział mają mady średnie wytworzone na lekkich glinach pylastych i utworach pyłowych oraz gleby torfowe i mułowo - torfowe.

Dla obszaru charakteryzowanej jednostki administracyjnej charakterystyczne jest płytkie występowanie wód gruntowych (0 - 2 m p.p.t).

Będące najżyźniejszymi glebami w kraju mady średnie i ciężkie cechują się dużą zawartością próchnicy i wysoką aktywnością biologiczną. Jednak ich urodzajność zależy od uregulowania stosunków powietrzno - wodnych i właściwej agrotechniki. Wynika to z faktu, że ich tzw. optymalna wilgotność uprawowa mieści się w bardzo wąskich granicach. Ponadto obróbka mechaniczna tych gleb wymaga specjalnego doboru maszyn i narzędzi - niezbędne są ciągniki o dużej mocy i sile uciągu.

Tabela 2. Klasy bonitacyjne gruntów ornych na obszarze gminy Gronowo Elbląskie

Typ wskaźnika	Klasa bonitacyjna							
	I	II	III a	III b	IV a	IV b	V	VI
Powierzchnia [ha]	73	584	1060	1110	543	167	127	8
Udział w powierzchni gminy [%]	0,82	6,55	11,88	12,44	6,09	1,87	1,42	0,09

Źródło: Danee UG Gronowo Elbląskie

Tabela 3. Klasy bonitacyjne użytków zielonych na obszarze gminy Gronowo Elbląskie

Typ wskaźnika	Klasa bonitacyjna					
	I	II	III	IV	V	VI
Powierzchnia [ha]	1	2087	1195	236	202	31
Udział w powierzchni gminy [%]	0,01	23,40	13,40	2,64	2,26	0,35

Źródło: Dane UG Gronowo Elbląskie

3) Produkcja

Gmina Gronowo Elbląskie należy do mało uprzemysłowionych. Działają tu podmioty gospodarcze o charakterze handlowym, usługowym i wytwórczym. W większości są

to podmioty małe i średnie. Rolnictwo jest główną bazą gospodarczą i społeczną gminy. Na terenie gminy przeważają jednostki gospodarcze należące do sektora prywatnego liczba ich na przestrzeni ostatnich dwóch lat w niewielkim stopniu wzrosła. Na koniec 2015 roku w gminie Gronowo Elbląskie wg systemu REGON zarejestrowane były 332 podmioty gospodarcze. W ogólnej liczbie przedsiębiorstw przeważały małe firmy usługowe, handlowe oraz produkcyjne.

4) Infrastruktura techniczna

– Woda

Zbiorowe zaopatrzenie w wodę na obszarze gminy w 100% realizowane jest w ramach eksploatacji Centralnego Wodociągu Żuławskiego przez Narodową Fundację Ochrony Środowiska - Zakład Technicznych Usług Komunalnych w Elblągu z siedzibą w Starym Polu. Budowę wodociągu żuławskiego rozpoczęto w roku 1965. Obecnie zakłada się modernizację sieci, polegającą głównie na systematycznej wymianie rur cementowo - azbestowych. Długość magistralnej sieci wodociągowej wynosi **6,5 km**, sieci rozdzielczej **75 km**, a przyłączy **21,7 km**. Niewielka część mieszkańców korzysta z ujęć indywidualnych.

W zakresie zaopatrzenia w wodę istnieje konieczność:

- doprowadzenia wody do gospodarstw położonych peryferyjnie,
- systematycznej wymiany rur cementowo-azbestowych,
- rozbudowy sieci wodociągowej dla nowych funkcji na terenie gminy.

Tabela 4. Urządzenia sieciowe – wodociągi w gminie Gronowo Elbląskie

Wyszczególnienie	J. miary	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Długość czynnej sieci rozdzielczej	km	74,8	74,8	74,8	74,8	74,8	75,0
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	791	791	791	791	791	791
Woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	150,8	151,3	156,8	151,1	143,3	159,9
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	dam ³	4 929	4 926	4 934	4 937	5 160	5 147
Zużycie wody w gospodarstwach domowych na wsi na 1 mieszkańca	m ³	29,3	29,1	30,2	29,1	27,7	30,9

Źródło: informacje udostępnione w UG Gronowo Elbląskie

– Odprowadzanie ścieków

Na terenie gminy jest tylko **0,3 km** czynnej sieci kanalizacyjnej występującej tylko w miejscowości Gronowo Elbląskie oraz lokalna oczyszczalnia ścieków. Ścieki komunalne w pozostałych miejscowościach odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych. Tylko **994** mieszkańców korzysta z gminnej sieci kanalizacji sanitarnej. Ścieki odprowadzane w latach 2011-2015 kształtują się na poziomie **18-19 dam³**.

Wyszczególnienie	J. miary	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy [km]	km	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Przylączya prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	2	2	2	2	2	2
Ścieki odprowadzone	dm ³	20	19	18	18,0	18,0	19,0
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	994	993	995	996	996	994

Źródło: Informacje UG Gronowo Elbląskie

Utylizację ścieków realizuje 1 biologiczno – mechaniczna oczyszczalnia ścieków z systemem oczyszczalni hydrobiologicznej. Znajduje się ona w Gronowie Elbląskim i jej wydajność to maksymalnie **350** m³/dobę a średnia moc przerobowa wynosi **168** m³/dobę. Ścieki po oczyszczeniu odprowadzane są do rowu melioracyjnego, a po 700 m do rzeki Fiszewki. Oczyszczalnia ta została w 1993 roku zmodernizowana i rozbudowana o 3 poletka trzcinowe. Ścieki pochodzą z osiedla mieszkaniowego w Gronowie Elbląskim i dowożone są wozami asenizacyjnymi ze zbiorników bezodpływowych z terenu gminy.

– Elektroenergetyka

Przez teren gminy, biegnie istniejąca napowietrzna elektroenergetyczna linia przesyłowa napięciu 400kV relacji Gdańsk Błonia - Olsztyn Mątki.

Istniejący system zaopatrzenia gminy w energię elektryczną następuje z istniejących sieci średniego napięcia zasilanych z Głównego Punktu Zasilania GPZ 110/15kV Malbork - Wschód. Od stacji transformatorowych 15/04kV linie niskiego napięcia przekazują prąd do poszczególnych odbiorców.

Zasilanie gminy odbywa się rozbudowanym układem sieci przesyłowych SN 15kV oraz sieci niskiego napięcia poprzez stacje transformatorowe. Istniejący system zaspokaja obecnie zapotrzebowanie na energię elektryczną, jednak w ramach polityki energetycznej promować będzie się lokalizacje na terenie gminy nowych, odnawialnych źródeł energii.

– Gazownictwo

Przez teren gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia Malbork–Elbląg, jednak na terenie gminy brak jest czynnej sieci rozdzielczej, a zdecydowana większość mieszkańców korzysta z gazu butlowego. Tylko **18** mieszkańców korzysta z sieci gazowej, mimo iż gaz ziemny staje się najwygodniejszym nośnikiem energii dla ludności.

W przyszłości, z uwagi na przebiegający przez obszar charakteryzowanej jednostki administracyjnej gazociąg wysokiego ciśnienia Malbork - Elbląg oraz ze względu na funkcjonowanie w Gronowie stacji redukcyjnej II stopnia, istnieje możliwość gazyfikacji

gminy. W gminie Gronowo Elbląskie występuje gazociąg wysokiego ciśnienia DN 200 relacji Malbork - Elbląg ze stacją redukcyjno - pomiarową wysokiego ciśnienia

Tabela 5. Sieć gazowa w 2015 r.

Wyszczególnienie	długość czynnej sieci ogółem w m	długość czynnej sieci przesyłowej w m	długość czynnej sieci rozdzielczej w km	czynne przyłącza do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych)	ludność korzystająca z sieci gazowej
Polska	145 986 692	21 139 631	124 847 061	2 693 339	20 025 127
Warm-mazurskie	3 004 469	856 047	2 148 422	48 398	615 258
Podregion elbląski	863 263	177 750	685 513	16 689	210 354
Powiat elbląski	34 649	23 986	10 663	128	1 159
Gronowo Elbląskie	12 173	12 173	0	0	18

Źródło: Dane udostępnione w UG Gronowo Elbląskie

Na terenie gminy funkcjonuje jedna kotłownia zlokalizowana w Gronowie Elbląskim dostarczająca ciepło do 252 mieszkań w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych.

– Telekomunikacja

Na terenie gminy funkcjonują obecnie dwa podstawowe systemy połączeń telekomunikacyjnych: telekomunikacja kablowa oraz niezależne sieci telefonii komórkowych bazujących na stacjach przekaźnikowych i falach radiowych.

– Odpady komunalne

W gminie nie ma składowiska odpadów komunalnych.

Odpady komunalne gromadzone i segregowane wywożone przez przedsiębiorstwo zewnętrzne.

Od 1 lipca 2013 roku obowiązują nowe zasady odbioru odpadów w gminie. Nowy system obejmuje wszystkich mieszkańców. Przyjęcie takiego rozwiązania przyczynia się do zwiększenia odbioru odpadów trafiających do instalacji odzysku, jak również do zaniku nielegalnie składowanych odpadów w miejscach niedozwolonych.

Właściciele nieruchomości zamieszkałych, na których są wytwarzane odpady komunalne, mają obowiązek posiadania i wykonywania umów zawartych z pomiotami uprawnionymi do działalności w tym zakresie na terenie Gminy Gronowo Elbląskie.

Gmina posiada aktualny Program Gospodarki Odpadami i Zaktualizowany Program Ochrony Środowiska oraz Program Usuwania Azbestu.

5) System komunikacji

Charakterystyczną cechą układu komunikacyjnego w gminie Gronowo Elbląskie było wzajemne przenikanie dróg lądowych z wodnymi. Gęsta sieć rowów melioracyjnych przenikała się równie gęsta siecią dróg lądowych. Istniało wiele elementów łączących wodę z drogami.

– Drogi kołowe

Sieć komunikacyjna jest dobrze rozwinięta m.in. dzięki położeniu gminy w pobliżu miast: Elbląga i Malborka. Łącznie przez teren gminy przebiega: 12 km dróg krajowych (droga nr 22), 52 km dróg powiatowych, w tym 51 km utwardzonych oraz 167 km dróg gminnych, w tym 45 utwardzonych (dane dot. dróg gminnych uległy zmianie i zostaną zweryfikowane). Przez gminę nie przebiegają żadne drogi wojewódzkie.

Głównym powiązaniem gminy z gminami sąsiednimi oraz sąsiednimi jednostkami miejskimi jest Droga Krajowa Nr 22 relacji Czarlin – Malbork – Elbląg, droga o znaczeniu międzynarodowym, biegnąca do granicy państwa i przejścia granicznego w Grzechotkach – Mamonowie II, stanowiąca najważniejsze połączenia dla ruchu lokalnego gminy. Drogi powiatowe i gminne posiadają w przewadze nawierzchnie w złym stanie technicznym i stanowią dopełnienie w powiązaniach komunikacyjnych gminy.

Na terenie gminy Gronowo Elbląskie komunikacja transportu zbiorowego jest zorganizowana poprzez autobusy Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej w Elblągu oraz prywatnych przewoźników.

Komunikację transportu zbiorowego zapewniają też przelotowe linie autobusowe. Główne kierunki to Dzierżoń, Bydgoszcz, Elbląg, Starogard Gdański, Braniewo, Malbork i Tczew.

Na 1 km² powierzchni gminy przypada średnio **2,61** km dróg publicznych, w tym **1,88** km dróg gminnych, **0,59** km powiatowych i **0,14** km krajowych. Średnia krajowa wynosi **0,53** km dróg publicznych na 1 km² obszaru państwa. W powiecie elbląskim wskaźnik ten wynosi **1,3** km/km².

Układ nadrzędny – nadrzędnym układem komunikacyjnym w gminie Gronowo Elbląskie jest droga krajowa nr 22 o nawierzchni utwardzonej bitumicznej. Przedmiotowa droga obciążona jest ruchem tranzytowym:

- z uwagi na występowanie miejsc szczególnie niebezpiecznych pod względem bezpieczeństwa ruchu pieszych i pojazdów oraz z uwagi na uciążliwości hałasu komunikacyjnego w obrębie terenów zabudowanych konieczne staje się podjęcie działań zmierzających do rozbudowy i przebudowy drogi;
- planowany nowy przebieg drogi krajowej nr 22 winien spełniać parametry techniczne odpowiadające klasie G (głównej) lub Z (zbiorczej);

b) Układ podstawowy – powinien zapewnić powiązanie gminy z województwem i powiatem oraz pełnić funkcję głównych powiązań sieci osadniczej na obszarze gminy. Do kategorii dróg powiatowych, winny należeć drogi zapewniające połączenie miasta będącego siedzibą powiatu z siedzibami gmin oraz siedzib gmin między sobą.

Znaczna część dróg gminnych podstawowych wymaga remontów i modernizacji. Istnieje też potrzeba rozbudowy istniejącej sieci, a mianowicie: powiązania wsi Nogat z Kopanką Drugą, wsi Karczowska z rejonem wsi Szopy oraz wsi Rozgart z Oleśnem i Fiszewem. Wiąże się to z budową mostu na rzece Tina Dolna.

Sieć dróg układu podstawowego tworzą drogi powiatowe:

- nr 1103N – Wiktorowo – Jegłownik – Gronowo Elbląskie – Różany,

- nr 1119N – od drogi krajowej nr 22 - Karczowska Górne – Gajewiec – gm. Markusy,
- nr 1120N – gm. Stare Pole – Fiszewo – Gronowo Elbląskie – Jasionno,
- nr 1111N – od drogi krajowej nr 22 – Karczowska Górne - Mojkowo,
- nr 1116N – Jegłownik – Nogat – Kopanka Pierwsza – gm. Stare Pole,
- nr 1118N – od drogi powiatowej nr 1116N - Błotnica – gm. Stare Pole,
- nr 1117N – od drogi krajowej nr 22 – Fiszewo – do drogi powiatowej nr 1122N,
- nr 1125N – od drogi powiatowej nr 1117N – gm. Stare Pole,
- nr 1122N – gm. Stare Pole – Rozgart - Różany – gm. Markusy.

Układ pomocniczy – wspomaga układ podstawowy gminy, zapewnia obsługę sieci osadniczej rozproszonej i skupionej oraz dojazdy do ośrodków turystycznych, do pól. Są to głównie drogi gminne zaliczane do kategorii dróg dojazdowych, obsługujące powiązania pozostałych wsi i wybudowa z ośrodkami gminnymi, jakie pełnią wsie Gronowo Elbląskie i Jegłownik. Do układu pomocniczego zaliczają się również drogi niepubliczne, w szczególności drogi w tkance wiejskiej, dojazdowe do gruntów rolnych i leśnych, dojazdowe do obiektów użytkowanych przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą, place itp. są drogami wewnętrznymi.

– Drogi wodne

Przez północno – zachodnią granicę gminy przebiega istniejąca droga wodna rzeki Nogat włączona w międzynarodową drogę wodną E70, stąd przewidywana jest aktywizacja gospodarcza oparta na realizacji śródlądowej drogi wodnej wraz z zapleczem turystycznym i obsługi ruchu turystycznego.

– Drogi kolejowe

Ważnym przewoźnikiem są Polskie Koleje Państwowe. Korzystne usytuowanie komunikacyjne gminy Gronowo Elbląskie zapewnia położenie przy dwutorowej, zmodernizowanej, zelektryfikowanej linii kolejowej Olsztyn–Gdańsk, która gwarantuje wygodną łączność z krajem. W Gronowie Elbląskim mieści się stacja oraz zabytkowy dworzec kolejowy, natomiast przystanek kolejowy znajduje się w Fiszewie. Linia ta wykorzystywana jest do przewozów pasażerskich i towarowych. W Gronowie Elbląskim znajduje się ponadto bocznica kolejowa.

Dla mieszkańców gminy Gronowo Elbląskie spełnia ona znaczącą rolę stanowiąc podstawowy środek komunikacji w transporcie do pracy i szkół położonych w Malborku, Elblągu i Trójmieście. W obrębie gminy znajduje się stacja i dworzec w Gronowie Elbląskim oraz przystanek osobowy w Fiszewie.

– Szlaki turystyczne

Przez obszar gminy przebiega Szlak Mennonitów. Pozostałe szlaki to: Szlak Zielony Kanału Elbląskiego. Wskazane jest do wykorzystania na potrzeby ścieżek rowerowych i szlaków pieszej turystyki dróg polnych i gminnych o małej intensywności ruchu predysponowanych do tego celu ze względu na wartości krajobrazowe.

6) Ocena zjawisk zachodzących w zagospodarowaniu przestrzennym gminy

W czerwcu 2010 r. po ogłoszeniu przez Gminę o przystąpieniu do zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gronowo Elbląskie zgodnie z Uchwałą nr XXVII Rady Gminy w Gronowie Elbląskim z dnia 27 stycznia 2010 r. do UG wpłynęło 144 wniosków od osób prywatnych i Stowarzyszenia Aktywności Społecznej im. Tadeusza Reytana.

W trakcie paroletniej pracy nad zmianą studium zamierzenia inwestycyjne mieszkańców mogły ulec zmianie. Jednakże trzeba przyjąć z założenia, że zapotrzebowanie na realizację inwestycji nie osłabnie, a wręcz przeciwnie. Powodem między innymi są przepisy, które weszły w życie w lipcu 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych, które weryfikują zamierzenia inwestorów określone we wniosku o dopuszczenie ich lokalizacji. Minimalna odległość elektrowni wiatrowych od budynku mieszkalnego lub budynku, w którym znajduje się funkcja mieszkaniowa nie może być mniejsza niż dziesięciokrotna wysokość elektrowni wiatrowej mierzonej od poziomu gruntu do najwyższego punktu budowli. Wobec tego, w północnej części obszaru Gminy, stworzyły się nowe możliwości dla rozwoju funkcji osadniczych w gminie.

Jednocześnie należy uwzględnić w studium wydane decyzje administracyjne dla lokalizacji EW, które prawdopodobnie powstaną w rejonie wsi Kopanka Druga.

Budowa dotyczy zespołu 10 konwerterów powietrznych wytwarzających energię elektryczną ze źródła odnawialnego – wiatru wraz ze stacją elektroenergetyczną (GPZ).

Elektrownie wiatrowe będą realizowane na następujących działkach gminy Gronowo Elbląskie:

- obręb Kopanka Druga: 7/33, 7/34, 7/35, 7/36, 11/86, 11/87, 11/88, 11/89, 11/90, 11/91, 11/92, 11/93, 11/94, 11/95, 11/96,
- obręb Nogat: 95/15, 95/16, 95/17, 95/18.

Farma wiatrowa powstanie zgodnie z obowiązującym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego przyjętym uchwałą nr XXIII/200/01 Rady Gminy Gronowo Elbląskie z dnia 24 sierpnia 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Gronowo Elbląskie.

Całkowita wysokość elektrowni wiatrowej przyjętej do realizacji wynosi 146 m, licząc wysokość od gruntu do najwyższej położonej punktu budowli.

USTAWA o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych, która weszła w życie po uzyskaniu przez inwestorów pozwolenia na budowę, określa wymóg lokalizacji elektrowni wiatrowej na podstawie planu zagospodarowania przestrzennego w minimalnej odległości:

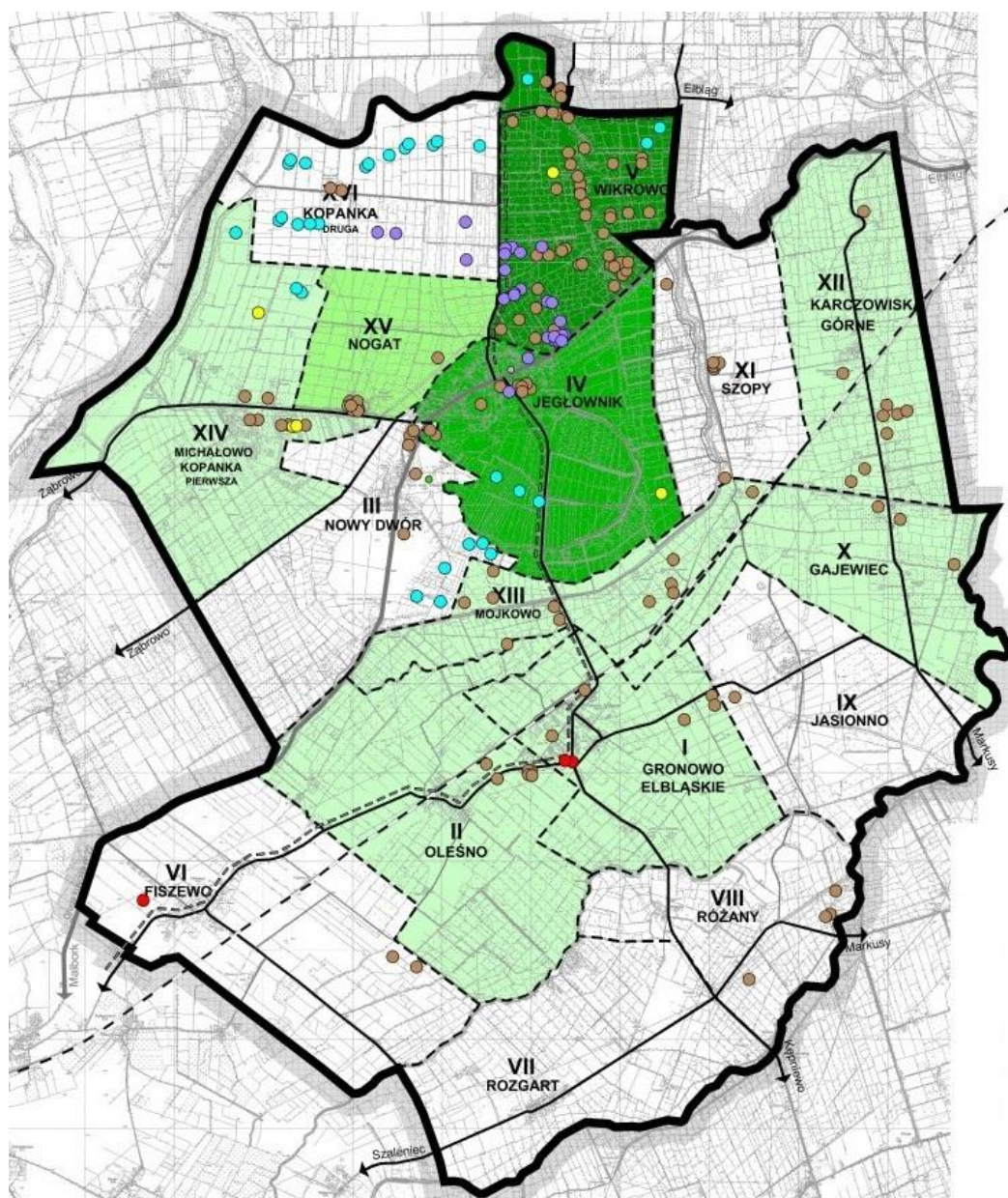
Cyt.: „1) elektrownia wiatrowa - od budynku mieszkalnego albo budynku o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa, oraz

2) budynek mieszkalny albo budynek o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa - od elektrowni wiatrowej

- jest równa lub większa od dziesięciokrotności wysokości elektrowni wiatrowej mierzonej od poziomu gruntu do najwyższego punktu budowli, wliczając elementy techniczne, w szczególności wirnik wraz z łopatami (całkowita wysokość elektrowni wiatrowej).”

Zgodnie z wyznaczoną lokalizacją 10 elektrowni wiatrowych należy uwzględnić w studium strefę ochronną związaną z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. Strefa ta będzie występować w odległości ok. 1,5 km od poszczególnej elektrowni wiatrowej.

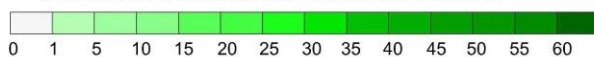
Rys. 1 Rozmieszczenie wniosków złożonych do Studium w obszarze Gminy Gronowo Elbląskie

Wnioski o zmianę przeznaczenia gruntów osób prywatnych i firm

- teren objęty wnioskiem o zmianę na teren o funkcji rolniczej
- teren objęty wnioskiem o zmianę na teren o funkcji mieszkaniowej i mieszkaniowo - usługowej
- teren objęty wnioskiem o zmianę na teren o funkcji usługowej
- teren objęty wnioskiem o zmianę na teren o funkcji produkcyjnej i składowej
- teren objęty wnioskiem o zmianę na teren o funkcji produkcji energii odnawialnej

Wnioski stowarzyszenia Reytana w odniesieniu do jednostek

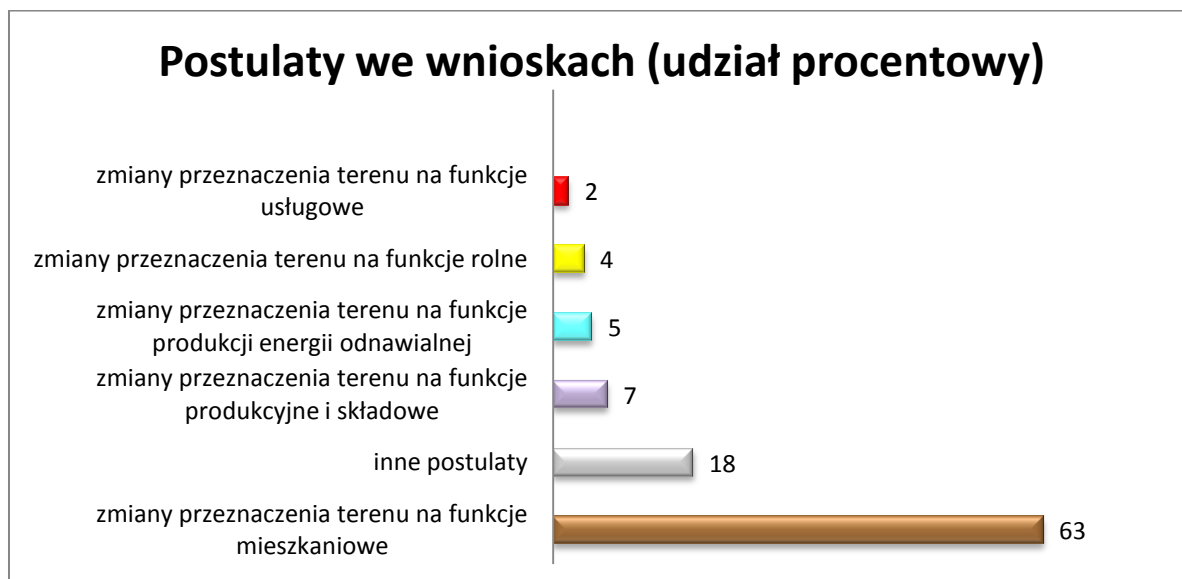
Inne wnioski

- wniosek o zalesienie
- wniosek o dojazd do działki
- wniosek o wyznaczenie trasy rowerowej

Z analizy wniosków złożonych do zmiany studium wynika znaczne Zainteresowanie mieszkańców Gminy inwestowaniem głównie w zakresie mieszkalnictwa jednorodzinnego (64%). Jednocześnie mieszkańcy wnioskują za wykluczeniem lokalizacji:

- obiektów wielkopowierzchniowych kolidujących z krajobrazem i mieszkaniową zabudową historyczną,
- budowli, obiektów i urządzeń wyższych niż 25m i budynków mieszkalnych powyżej 2 kondygnacji,
- składowisk odpadów i ścieków, złomowisk, siłowni wiatrowych oraz innych instalacji i usług uciążliwych dla środowiska i zdrowia człowieka.

Wykres 1.

Według analizy złożonych wniosków łącznie na obszarze Gminy wystąpiono o przeznaczenie terenów pod zabudowę na łącznej powierzchni terenów około 473 ha, co stanowi 5,3 % powierzchni obszaru gminy. Jednakże rozmieszczenie tych terenów koncentruje się zwłaszcza w północno zachodniej części obszaru gminy, w rejonach wsi Jegłownik, Wikrowo i Karczowiska Górne. W pozostałej części gminy powierzchnie wnioskowanych terenów rozkładają się proporcjonalnie i równomiernie w poszczególnych wsiach, wzdłuż dróg i na terenach nieurbanizowanych.

Największe zapotrzebowanie wnioskowano dla funkcji mieszanej, mieszkaniowo - usługowej, na terenie o powierzchni ok. 227 ha, co stanowi ok. 47% powierzchni wszystkich wnioskowanych terenów. Na drugim miejscu wnioskiem objęto tereny o funkcji mieszkaniowej na ok. 188 ha, co stanowi ok. 39% powierzchni wszystkich wnioskowanych terenów, natomiast o funkcję produkcyjno – składową wystąpiono na powierzchni 58 ha, co stanowi 12% powierzchni wszystkich wnioskowanych terenów.

W znacznej części wnioskowane tereny nie wynikają z aktualnych potrzeb mieszkaniowych. Przemawia za tym prognoza demograficzna i powierzchnia mieszkań oddawanych co roku w gminie do użytkowania.

Zakłada się, że szacunkowo można przyjąć jedynie około 20 % terenów wnioskowanych pod zabudowę, co w sumie daje powierzchnię ok. 95 ha, do dalszych analiz dotyczących chłonności i sformułowania skali rozwoju osadnictwa w gminie.

5. Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony

1) Stan ładu przestrzennego, główne mocne strony i możliwości oraz zagrożenia

Ład przestrzenny, w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, to takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Od stanu ładu przestrzennego w gminie zależy jakość życia mieszkańców, atrakcyjność gminy pod względem inwestycyjnym i turystycznym, stan ładu przestrzennego mówi pośrednio o stanie środowiska w tym przyrody i krajobrazu. W związku z tym, że gmina Gronowo Elbląskie położona jest zarówno w sąsiedztwie terenów zurbanizowanych Miasta Elbląga, jak i terenów gmin o charakterze wiejskim, a teren gminy jest miejscem styku tych dwóch odrębnej jakości i charakterów przestrzeni, kształtowanie ładu przestrzennego jest trudne. Wzmacnia to jeszcze fakt, że na obszarze gminy ścierają się interesy zarówno jej obecnych i potencjalnych mieszkańców, szukających nierzadko niepowtarzalnego wiejskiego charakteru, otwartej przestrzeni i atrakcyjnego krajobrazu, jak i inwestorów, deweloperów, właścicieli ziemi, kładących nacisk na intensywniejszy rozwój.

Pierwotny rolniczy charakter przestrzeni gminy, z licznymi wsiami tworzącymi dość regularną strukturę, pod wpływem intensywnego rozwoju funkcji osadniczych, został w rejonie wsi Jegłownik zatracony. Obecnie postępująca suburbanizacja przekształciła znacznie tradycyjny krajobraz, zmieniając go w krajobraz podmiejski lub produkcyjno usługowy. Samą gminę podzielić można na kilka charakterystycznych części, które wciąż różnią się od siebie. Centrum gminy pozostaje wieś Gronowo Elbląskie, w której mieszczą się funkcje administracyjne, oraz inne funkcje usługowe, wciąż podkreślające jego rangę. Jako ośrodek pomocniczy postrzegana jest wieś Jegłownik, położona w północnej części gminy, która intensywnie rozwinęła się w związku z bliskością Elbląga oraz lokalizacją na głównym szlaku komunikacyjnym drogi krajowej nr 22. Naturalny szkielet gminy tworzą przede wszystkim ciągi ekologiczne – korytarze zielone rzek Nogat, Tina Górna, Tina Dolna, Fiszewka, które są czytelne w mniejszym lub większym stopniu w krajobrazie. Szkieletem infrastrukturalnym jest przede wszystkim sieć dróg, w tym rangi ponadlokalnej – drogi krajowej nr 22 oraz kolei w kierunku północ południe (Elbląg – Malbork). Dodatkowo teren gminy jest przecięty licznymi istniejącymi i planowanymi korytarzami infrastruktury technicznej – głównie elektroenergetyki i gazownictwa.

Najistotniejsze na terenie gminy zagrożenia ładu przestrzennego to:

- fragmentaryczny, ale intensywny rozwój nowej zabudowy, związany głównie z napływem mieszkańców z Elbląga, szczególnie widoczny w części północnej gminy; skutkuje on powstawaniem indywidualnej zabudowy niezwiązanej z racjonalnym rozwojem gminy,
- brak wykształconej i czytelnej polityki kształtowania przestrzeni i podziału funkcjonalnego gminy, skutkujące rozdrobnieniem funkcji i traktowania różnych

obszarów jednakowo, bez indywidualnego spojrzenia na predyspozycje, potencjały i ograniczenia poszczególnych terenów,

- brak ciągłości w przekształcaniu struktury przestrzennej i brak kontynuacji rozwoju historycznie wykształconych ośrodków – miejscowości wiejskich, co skutkuje zatraceniem tradycyjnego ładu w kształtowaniu ośrodków wiejskich,
- brak konsekwencji w kształtowaniu centrów wsi - zatracenie historycznie ukształtowanych i funkcjonujących centrów wsi poprzez brak koncentracji zabudowy o odpowiedniej randze i funkcji na tych terenach, a także lokalizowanie poza tymi centrami obiektów dominujących funkcjonalnie i architektonicznie,
- różnorodność form architektonicznych, występująca zarówno w całej gminie jak i w poszczególnych obrębach, miejscowościach, a nawet mniejszych skupiskach zabudowy, potęgująca wrażenie chaosu, w tym także brak wykształconego potencjalnego wzoru dla zabudowy czerpiącej z tradycji regionu, w tym przede wszystkim zabudowy mieszkaniowej i usługowej,
- zaniedbanie, zły stan techniczny, niewykorzystanie obiektów i terenów o wartościach kulturowych, w tym obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
- braki w infrastrukturze będącego podstawą działania i funkcjonowania gminy,
- istniejące elementy infrastruktury (drogi główne) dzielące gminę – powodujące znaczne ograniczenia w kształtowaniu struktury funkcjonalno - przestrzennej gminy,
- planowane zamierzenia infrastrukturalne szczególnie w zakresie komunikacji drogowej, które będą działały w dużej mierze w oderwaniu od układu lokalnego dróg, dzieląc przestrzeń gminy i zmieniając predyspozycje terenów do rozwoju poszczególnych funkcji.

Główne mocne strony i potencjały w kształtowaniu ładu przestrzennego obszaru gminy to:

- czytelne korytarze ekologiczne o randze regionalnej i lokalnej, które zlokalizowane na terenie gminy strukturalizują ją i dzielą na mniejsze jednostki,
- dobrze wykształcona sieć osadnicza i zróżnicowanie funkcji, która pozwala na potencjalne kształtowanie ośrodków o różnych dominujących cechach i charakterze,
- występowanie licznych terenów i obiektów o wartościach historycznych, w tym także wpisanych do rejestru zabytków, kształtujących i wzmacniających tożsamość,
- zróżnicowanie ukształtowania terenu, w szczególności w południowej części gminy, które wraz z elementami przyrodniczymi (aleje, śródpolne zadrzewienia lub okresowo podmokłe, tereny torfowiskowe) urozmaicają krajobraz i są podstawą do kształtowania funkcji osadniczych w powiązaniu i ciągłości z terenami przyrodniczymi.

2) Warunki w zakresie kształtowania ochrony ładu przestrzennego

Dla prawidłowego kształtowania warunków życia mieszkańców w zakresie wymagań **funkcjonalnych, społeczno-gospodarczych, środowiskowych, kulturowych oraz**

kompozycyjno-estetycznych niezbędne jest stopniowe wzmacnianie lub tworzenie ładu przestrzennego na terenie gminy, w tym w szczególności poprzez:

- stworzenie sztywnego szkieletu kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej w oparciu o walory środowiska (regionalne korytarze i płaty ekologiczne, lokalne korytarze ekologiczne), system terenów otwartych oraz system komunikacji regionalnej i lokalnej,
- zabezpieczenie poprzez odpowiednie kształtowanie polityki przestrzennej w dokumentach planistycznych terenów chronionych przed zabudową, cennych pod względem krajobrazowym, środowiskowym, przyrodniczym,
- zabezpieczenie terenów cennych pod względem przyrodniczym lub krajobrazowym poprzez tworzenie użytków ekologicznych, obszarów chronionego krajobrazu, obszarów przyrodniczo krajobrazowych, parków kulturowych lub innych form ochrony,
- przywrócenie lub wykształcenie centrum gminy poprzez jego ścisłą delimitację, jako obszaru funkcjonalno-przestrzennego, skupiającego ośrodki kultury, administracji, usług, komercji oraz przestrzeni publicznych,
- przywrócenie i zagospodarowanie centralnych rejonów wsi poprzez wprowadzenie odpowiednio zróżnicowanych funkcji i form zabudowy nawiązujących do tradycji regionu,
- tworzenie przestrzeni publicznych o szerokim odbiorze, w tym w ramach terenów atrakcyjnych turystycznie – przestrzeni mogących służyć dla obsługi turystyki,
- wykształcenie modelowego wzoru budynku w odniesieniu do architektury regionalnej, w szczególności w zakresie proporcji i materiałów,
- wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego do kreowania czytelnych i jednoznacznych zespołów zabudowy i do kształtowania powiązań pomiędzy tymi zespołami.

6. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego

1) Diagnoza stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego

Gmina Gronowo Elbląskie w całości położona jest w obrębie deltowej niziny Żuław Wiślanych, w jej części po wschodniej stronie Nogatu zwanej Żuławami Elbląskimi. Środowisko przyrodnicze tego regionu zostało niemal w całości ukształtowane przez wielowiekową działalność człowieka i stale jest przez niego utrzymywane, przede wszystkim poprzez jego działalność inżynierską kształtującą stosunki hydrograficzne i glebowo-wodne. Dominuje tu zatem krajobraz kulturowy a naturalne składniki przyrody mają w nim niewielki udział, koncentrując się głównie wzdłuż rzek. Wartości przyrodnicze odgrywają rolę drugoplanową w budowaniu obrazu gminy. Tym większego znaczenia nabierają wszelkie ostoje przyrodnicze tworzące izolowane enklawy lub korytarze różnej rangi. W granicach gminy Gronowo Elbląskie takimi obiektami przede wszystkim są:

- rzeka Nogat – korytarz o znaczeniu regionalnym, połączony w sieci ECONET Polska z korytarzem rangi międzynarodowej (02m Kwidziński Dolnej Wisły),
- rzeki Fiszewka i Tina – korytarze o znaczeniu lokalnym, także dalej połączone z obiektami wyższej rangi.

2) Główne zasoby przyrodnicze obszaru, w tym stan ochrony prawnej

Niezależnie od poziomu przyrodniczych walorów samej gminy to jej otoczenie stanowi w skali kraju miejsce szczególne. Spotykają się tu jednostki geograficzne o całkowicie odmiennych cechach i pochodzeniu: nizina deltowa z reliktowym jez. Drużno i najgłębszymi depresjami w Polsce, morenowa wysoczyzna i mierzeja nadmorska z zalewem przymorskim. Z każdą z nich związane są obiekty o nieprzeciętnej wartości i znaczeniu przyrodniczym. Najbardziej wyeksponowane są wartości ornitologiczne, na podstawie których wyróżniono tu:

- 4 międzynarodowe ostoje ptasie (IBA) o randze w większości globalnej (Zalew Wiślany, Jezioro Drużno, Mierzeja Wiślana, Wysoczyzna Elbląska),
- skandynawsko-iberyjski szlak przelotów ptaków ponad Zalewem Wiślanym i Mierzeją Wiślaną.

Wskazuje się także na znaczenie ogólnoprzyrodnicze regionu, zgodnie z którym:

- pobrzeże, Mierzeję Wiślaną, Zalew Wiślany, Wysoczyznę Elbląską oraz Jezioro Drużno włączono do Międzynarodowego Obszaru Węzłowego 3M sieci ECONET Polska,
- rzekę Elbląg uznano za korytarz ekologiczny rangi subregionalnej.

Poziom walorów przyrodniczych rejonu Pomorza, w którym położona jest gmina Gronowo Elbląskie znajduje swoje odbicie w ilości obszarów chronionych wyznaczonych w bliskim jej sąsiedztwie. Ustanowiono tu:

3 rezerwat przyrody:

- rezerwat przyrody „Jezioro Drużno”,
- rezerwat przyrody „Ujście Nogatu”,
- rezerwat przyrody „Zatoka Elbląska”, z ujściem rzeki Elbląg,

1 park krajobrazowy:

- Park Krajobrazowy Wysoczyzny Elbląskiej,

3 obszary chronionego krajobrazu:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Jeziora Drużno”,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Wysoczyzny Elbląskiej – Zachód”,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Wysoczyzny Elbląskiej – Wschód”,

a także powołano lub nadano status obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (OZW; od 2013 r.) łącznie 5 ostojom sieci Natura 2000 – ptasim i siedliskowym, do których należą:

- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Jezioro Drużno PLB 280013,
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Jezioro Drużno PLH 280028,
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Zalew Wiślany PLB 280010,
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana PLH 280007,
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Doliny Erozyjne Wysoczyzny Elbląskiej PLH 280029.

a) Formy ochrony przyrody na terenie gminy

– Obszary Natura 2000

Na obszarze gminy Gronowo Elbląskie nie istnieją obszary Natura 2000.

– Obszary chronionego krajobrazu.

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Obszary chronionego krajobrazu jako formę ochrony przyrody ustanawia się na terenach o wysokich walorach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, tam gdzie procesy antropogeniczne nie zniszczyły tych wartości. Ochroną obejmuje się całe geokompleksy (geosystemy), stosując zasadę powiązania tych obszarów w system przestrzennie ciągły, powiązany wzajemnie. Powiązania te łącząc ze sobą poszczególne typy ekosystemów mają za zadanie zachować więzi przyrodnicze, które z kolei są podstawą przemieszczania się gatunków.

Na terenie gminy Gronowo Elbląskie znajduje się niewielki fragment **Obszaru Chronionego Krajobrazu - OChK Rzeki Nogat**, obejmujący pas terenu wzdłuż koryta

rzeki, sięgający do prawobrzeżnego wału przeciwpowodziowego przy północno-zachodniej granicy gminy. OChK został utworzony w 1985 r. uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Elblągu, a obecnie funkcjonuje na podstawie rozporządzenia Nr 36 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23.04.2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Rzeki Nogat (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 71, poz. 1362).

Według stanu na dzień 31.12.2015 roku obszary chronionego krajobrazu na terenie gminy Gronowo Elbląskie obejmowały powierzchnię **291** ha, tj. **3,26%** terenu gminy.

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 2) *realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27.04.2001 r. Prawo ochrony środowiska; (obecnie art. 59 ustawy z dnia 3.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko – przyp. aut.),*
- 3) *likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,*
- 4) *wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,*
- 5) *wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwoświsiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych,*
- 6) *dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybicka,*
- 7) *likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych,*
- 8) *lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych, oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.*

Zakazy nie dotyczą:

- 1) *wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa,*
- 2) *prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym,*
- 3) *realizacji inwestycji celu publicznego.*

Zakaz, o którym mowa w pkt 2 nie dotyczy:

- 1) *realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, które mogą wymagać sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko w rozumieniu § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9.11.2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. Nr 257, poz. 2573, z późn. zm.; obecnie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 09.11.2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213, poz. 1397/– przyp. aut.) po uzgodnieniu z wojewodą,*

- 2) *realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, które służą racjonalnej gospodarce leśnej, rolnej, łowieckiej lub rybackiej lub poprawie stanu środowiska, po uzgodnieniu z wojewodą.*

Zakazy, o których mowa w pkt 4 i 5 nie dotyczą:

- 1) *złóż kopalin udokumentowanych do dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, których dokumentacje zostały zatwierdzone lub przyjęte przez właściwy organ administracji geologicznej,*
- 2) *złóż kopalin udokumentowanych na podstawie koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie, udzielonych do dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia - po uzgodnieniu sposobu rekultywacji z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody na etapie wydawania koncesji na wydobywanie kopalin.*

Zakaz, o którym mowa w pkt 8 nie dotyczy:

- 1) *obszarów zwartej zabudowy miast i wsi, w granicach określonych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin (lub w równorzędnych dokumentach planistycznych) oraz uzupełnień zabudowy mieszkaniowej i usługowej pod warunkiem wyznaczenia nieprzekraczalnej linii zabudowy od brzegów zgodnie z linią występującą na działkach przyległych,*
- 2) *siedlisk rolniczych - w zakresie uzupełnienia istniejącej zabudowy o obiekty niezbędne do prowadzenia gospodarstwa rolnego, pod warunkiem nie przekraczania dotychczasowej linii zabudowy od brzegu,*
- 3) *wyznaczanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów dostępu do wód publicznych – w zakresie niezbędnym do pełnienia funkcji plaż, kąpielisk i przystani, po uzgodnieniu z wojewodą.*

– **Parki krajobrazowe.**

Na obszarze gminy Gronowo Elbląskie nie występują parki krajobrazowe.

– **Rezerваты przyrody.**

Na obszarze gminy Gronowo Elbląskie nie występują rezerваты przyrody.

– **Użytki ekologiczne.**

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Na obszarze gminy Gronowo Elbląskie nie występują użytki ekologiczne prawnie chronione. Gmina zamierza uchwalić projektowane 4 użytki ekologiczne – „Torfowisko Jegłownik”, „Stawy koło Nogatu”, „Stawy koło Rozgartu” i „Mokradła Tiny”. Będą one obejmowały różnej wielkości enklawy mniej lub bardziej naturalnej roślinności wodnej i bagiennej.

– **Pomniki przyrody.**

Na terenie gminy Grobowo Elbląskie nie występują pomniki przyrody.

– **Sieć Econet-Polska.**

Sieć ECONET-POLSKA zajmuje 46% powierzchni kraju. W jej skład wchodzi obszary węzłowe i łączące je korytarze ekologiczne, wyznaczone na podstawie takich kryteriów, jak naturalność, różnorodność, reprezentatywność, rzadkość i wielkość. Wyznaczono ogółem 78 obszarów węzłowych (46 międzynarodowych i 32 krajowe, które razem obejmują 31% powierzchni kraju) oraz 110 korytarzy ekologicznych (38 międzynarodowych i 72 krajowe, które razem obejmują 15% powierzchni kraju). Sieć ECONET-POLSKA zawiera w sobie również obszary prawnie chronione (parki narodowe i krajobrazowe oraz rezerваты), ostoje przyrody CORINE lub ważne ostoje ptaków, które najczęściej są "wbudowane" w najcenniejsze fragmenty obszarów węzłowych jako tzw. biocentra (regionalne i lokalne).

W aspekcie analizy zagadnień dotyczących ochrony przyrody i krajobrazu na uwagę zasługuje położenie charakteryzowanej jednostki administracyjnej w stosunku do Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET. Gmina, podobnie jak jednostka nadrzędna - powiat, usytuowana jest generalnie w Systemie Ekologicznym Delt Wisły, w obrębie Międzynarodowego Obszaru Węzłowego 3M o nazwie „Ujście Wisły”. Przez jej teren przebiega trasa międzynarodowego korytarza ekologicznego 2m, biegnącego wzdłuż Nogatu.

– **Zielone płuca polski.**

Obszar gminy Gronowo Elbląskie jest także częścią Zielonych Płuc Polski. U podstaw idei Zielonych Płuc Polski leży zasada zrównoważonego, rozwoju, który nie zagraża środowisku naturalnemu i pozwala przyszłym pokoleniom czerpać z zasobów Ziemi tyle samo ile nam się udaje. Zielone Płuca Polski są częścią Zielonych Płuc Europy.

– **Lasy ochronne.**

Na obszarze gminy Gronowo Elbląskie nie znajdują się lasy glebochronne, wodochronne stanowiące jedno z kategorii lasów o szczególnych walorach przyrodniczych.

**3) Ocena przekształceń antropogenicznych środowiska przyrodniczego
zanieczyszczenie wód oraz przekształcenie sieci hydrograficznej**

a) Jakość wód powierzchniowych.

Zagrożenia płynące z funkcjonującej gospodarki wodno-ściekowej bezpośrednio wpływają na stan środowiska glebowego oraz na wody powierzchniowe i podziemne. Czynnikiem

bezpośrednio zagrażającym jakości wód na obszarze gminy Gronowo Elbląskie jest niedostatecznie rozwinięty system kanalizacji. Funkcjonowanie zaledwie 1 oczyszczalni ścieków obsługującej niewielki odsetek mieszkańców powoduje, że pozostali gromadzą nieczystości płynne w zbiornikach bezodpływowych. Te z kolei często są nieszczelne i powodują zanieczyszczenia środowiska gruntowego i wód podziemnych.

Gmina swoimi granicami obejmuje fragmenty 3 zlewni jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych (JCWP):

- w zdecydowanej większości rzeki Elbląg z jeziorem Druzno RW200005499,
- wzdłuż zachodniej granicy rzeki Nogat RW200005299,
- na północno zachodnim krańcu Kanału Jagiellońskiego RW200005269.

Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez WIOS w Olsztynie określono jakość wód powierzchniowych.

– **Rzeka Nogat** - jest graniczną rzeką dla gminy Gronowo Elbląskie i dla powiatu elbląskiego. Ujściowy odcinek Nogatu znajduje się pod wpływem słonawych wód Zalewu. Silne wiatry północno wschodnie powodują „cofkę”, czyli wlewanie wód zalewowych do rzeki Nogat. Badania jakości wód prowadzono w przekroju ujściowym Nogatu w miejscowości Kępa Dolna. W kontrolowanym punkcie Nogat prowadził wody ponadnormatywnie zanieczyszczone, o czym zdecydowały wskaźniki fizykochemiczne. Badania jakości wód Nogatu prowadzono w Kępie Dolnej w przekroju przyujściowym do Zalewu Wiślanego. W przekroju ujściowym w 2007 roku jakość wód Nogatu była IV klasy. Zdecydowała o tym przede wszystkim niska zawartość tlenu rozpuszczonego, BZT₅, ChZT-Cr, barwa, azot Kjedahla i fosforany. Podobnie jak rzeka Elbląg, Nogat znajduje się pod wpływem słonawych wód Zalewu Wiślanego, dlatego też przy klasyfikacji ogólnej nie uwzględniono wskaźników zasolenia, które wystąpiły w bardzo wysokich wartościach. Porównując wyniki badań z przeprowadzonymi w roku 2004, należy stwierdzić, że jakość wód Nogatu nieznacznie się pogorszyła. Zwiększył się udział wskaźników, których stężenie odpowiadało IV klasie.

– **Rzeka Fiszewka** - jest skanalizowaną rzeką niziną o minimalnym spadku, leniwym przepływie lub całkowitym jego braku, a także nasilającej się eutrofizacji i związanymi z nią zakwitami oraz zarastaniem dna i brzegów. Fiszewka przepływa przez dwa mezoregiony: Pojezierze Iławskie(odcinek źródłowy) oraz Żuławy Wiślane. Zlewnia ma charakter typowo rolniczy. Fiszewka za pośrednictwem rowu melioracyjnego przyjmuje ścieki z oczyszczalni w Gronowie Elbląskim (ok. 120m³/d wg kontroli z maja 2004r). Ze względu na minimalny przepływ w okresach niskiego stanu wód rzeka jest szczególnie narażona na zanieczyszczenia dopływające w tym czasie. Badania stanu czystości wód przeprowadzono w Elblągu 0,2km powyżej ujścia rzeki Elbląg. Jakość wód rzeki Fiszewki w przekroju ujściowym odpowiadała V klasie. Zdecydowały o tym: barwa, substancje rozpuszczone, niskie natlenienie wód we wrześniu, ChZT-Cr, azot Kjedahla i fosfor ogólny. Na ogólną klasyfikację wpłynęły tylko

pojedyncze wartości poszczególnych parametrów, za wyjątkiem barwy, która przez większą część roku była w V klasie.

– **Rzeka Tina** znajduje się w przeważającej części na Żuławach Wiślanych i jest skanalizowana i obwałowana. Tylko odcinki źródłowe biorą początek z przykrawędziowej strefy Pojezierza Iławskiego. Tina, tak samo jak inne rzeki żuławskie, posiada niekorzystne cechy hydrologiczne. Zlewnia Tiny jest obszarem rolniczym. Rzeka jest odbiornikiem ścieków ze źródeł punktowych. Zanieczyszczenia mogą pochodzić z działalności rolniczej (spływy powierzchniowe z terenów wiejskich). Tinę badano w jednym przekroju - Raczki Elbląskie.

Jakość wód Tiny była niezadawalająca i odpowiadała IV klasie. O klasyfikacji wód zdecydowały: barwa (dwukrotnie nawet w V klasie), niskie natlenienie wód, szczególnie w okresie letnim, ChZT-Cr, azot Kjeldahla, azotany, amoniak (NH_4) oraz fosfor ogólny. Na jakość wód Tiny mogą mieć przede wszystkim zanieczyszczenia pochodzące z działalności rolniczej oraz cechy hydrologiczne rzeki.

b) Jakość wód podziemnych.

Wody podziemne występujące na omawianym obszarze są średniej i złej jakości, przy czym jest ona zróżnicowana w zależności od koncentracji poszczególnych składników i ich przestrzennego zróżnicowania.

Wody podziemne poziomu plejstoceno - holoceno są lepsze wzdłuż krawędzi wysoczyzny Pojezierza Iławskiego, natomiast w miarę oddalania w kierunku centrum Żuław pogarsza się ich jakość. Na Żuławach Elbląskich w poziomie plejstoceno - holoceno dominują wody III klasy, o wysokich zawartościach żelaza i amoniaku. Średnie zawartości amoniaku na żuławach Elbląskich wynoszą $1,6 \text{ mg NH}_4/\text{dm}^3$, a znaczne zawartości ($13,3 \text{ mg NH}_4/\text{dm}^3$) stwierdzono w rejonie jeziora Drużno. Wody tego poziomu charakteryzują się mineralizacją ogólną od 420 do $802 \text{ mg}/\text{dm}^3$. Twardość ogólna zamyka się w granicach $2,5$ - $12,9 \text{ mval}/\text{dm}^3$ a zawartość siarczanów i chlorków jest zmienna ($0,1$ - $258 \text{ mg SO}_4/\text{dm}^3$, $3,8$ - $512 \text{ mg Cl}/\text{dm}^3$). Ujmowane wody podziemne charakteryzują się zróżnicowanymi zawartościami żelaza od $0,01$ do $40 \text{ mg Fe}/\text{dm}^3$ i manganu od $0,01$ do $1,8 \text{ mg Mn}/\text{dm}^3$. Na Żuławach Elbląskich zwiększone zawartości jonu fluorkowego spotyka się sporadycznie. Północna część Żuław należy do rejonu występowania wód wymagających skomplikowanego uzdatniania, nie nadających się do celów konsumpcyjnych i przemysłowych.

W wodach części południowej Żuław zawartość żelaza jest wyższa. Średnia zawartość manganu nie przekracza ilości dopuszczalnych w wodach pitnych. Związki azotu występują w niewielkich ilościach. Stężenie azotu amonowego występuje w ilości około $0,5 \text{ mg N}/\text{dm}^3$. Należy zwrócić uwagę na wysokie zawartości strontu, do $2 \text{ mg Sr}/\text{dm}^3$. Na terenie Żuław Elbląskich istnieje silnie rozwinięty lej depresyjny wywołany eksploatacją wód z tego poziomu wodonośnego.

Wody czwartorzędowego poziomu wodonośnego na obszarze wysoczyzny Wzniesień Elbląskich są wodami II klasy jakości: słodkimi, o odczynie od słabo kwaśnych do słabo zasadowych. Sucha pozostałość zawarta jest w granicach 120 - $560 \text{ mg}/\text{dm}^3$. Wody są średnio twarde i twarde ($3,1$ - $10,0 \text{ mval}/\text{dm}^3$). Wykazują podwyższone zawartości związków żelaza

i manganu, przez co wymagają prostego uzdatniania. Stężenia jonów chlorkowych i siarczanowych nie przekraczają dopuszczalnych wartości dla wód pitnych. Wody podziemne wymagają prostego uzdatniania. Na obszarze gminy Gronowo Elbląskie nie znajduje się żaden punkt monitoringu jakości wód podziemnych.

c) Jakość powietrza atmosferycznego.

Główne źródła emisji zanieczyszczeń do atmosfery na terenie gminy Gronowo Elbląskie stanowią źródła ciepła indywidualnej i wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej (tzw. emisja niska):

- kotłownie opalane węglem,
- zanieczyszczenia komunikacyjne (emisja wzdłuż ciągów komunikacji samochodowej przebiegających przez obszar gminy),
- emisja niezorganizowana pyłu z terenów pozbawionych roślinności i z terenów o nieutwardzonej nawierzchni (dróg oraz dawnych wyrobisk surowców mineralnych),
- emisje niezorganizowane pochodzące z ferm hodowlanych (głównie w zakresie tlenków azotu oraz odorów),
- napływ zanieczyszczeń z terenów zurbanizowanych aglomeracji trójmiejskiej oraz w mniejszym stopniu z sąsiednich gmin wiejskich.

Biorąc pod uwagę rozmieszczenie punktowych źródeł zanieczyszczeń (kotłownie i paleniska w zabudowie mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej, stacje paliw) oraz dobre warunki przewietrzania można stwierdzić, że generalnie stan aerosanitarny gminy jest zadowalający. Zmiana sytuacji może nastąpić w przypadku wystąpienia większych zgrupowań, gdzie sumaryczna wielkość emitowanych zanieczyszczeń może stanowić źródło lokalnej uciążliwości w sezonie grzewczym.

Do najważniejszych niekorzystnych zjawisk wymuszających działania w zakresie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem zalicza się:

- emisję zorganizowaną pochodzącą ze źródeł punktowych (przemysł, usługi, lokalne kotłownie, z ogrzewania budynków mieszkalnych tzw. niska emisja);
- emisję niezorganizowaną tj. emisję zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza bez pośrednictwa przeznaczonych do tego celu środków technicznych np. spawanie czy lakierowanie wykonywane poza obrębem warsztatu czy spalanie na powierzchni ziemi jak wypalanie traw, itp.;
- emisję ze źródeł liniowych i powierzchniowych (drogi, parkingi).

Na stan jakości powietrza atmosferycznego na terenie gminy Gronowo Elbląskie mają wpływ zanieczyszczenia pochodzące :

- z energetycznego spalania paliw - (główne zanieczyszczenia: pył, dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek i dwutlenek węgla),
- ze środków transportu kołowego (zanieczyszczenia: tlenki azotu, węglowodory, tlenek węgla, pył, ołów),
- z procesów produkcyjnych (różne zanieczyszczenia),
- allochtoniczne, napływające spoza terenu gminy.

Tabela 6. Wyniki pomiarów zanieczyszczeń powietrza na obszarze powiatu elbląskiego

Lokalizacja stacji	Rok badań	Stężenie średnioroczne NO ₂ w µg/m ³	Stężenie średnioroczne SO ₂ w µg/m ³	Pył zawieszony w µg/m ³
Elbląg, ul. Zajchowskiego 12	2000	18	1	15
	2001	19	1	16
	2002	20	2	15
	2003	20	2	16
Elbląg, ul. Kalenykiewicz 25	2000	17	1	11
	2001	19	1	11
	2002	20	2	11
	2003	21	2	11
Elbląg, ul. Hetmańska 30	2000	22	2	21
	2001	23	2	23
	2002	23	3	23
	2003	24	3	24
Dopuszczalny poziom w powietrzu: 56			40	45

Jednym z atutów gminy powinien być dobry układ komunikacyjny wraz z rozwiniętym systemem lokalnego transportu zbiorowego, należy jednak pamiętać, iż może nieść za sobą poważne zagrożenia dla środowiska przyrodniczego. Emisja zanieczyszczeń pochodząca ze źródeł emisji liniowej, może wpływać negatywnie na poszczególne komponenty środowiska, aczkolwiek nie stanowi większego zagrożenia. Natężenie ruchu samochodowego powoduje emisję zanieczyszczeń (głównie tlenków azotu i węglowodorów) oraz pogarsza klimat akustyczny. Zanieczyszczenia komunikacyjne należą do czynników najbardziej obciążających powietrze atmosferyczne. Szczególnie uciążliwe są zanieczyszczenia gazowe z emisją gazów cieplarnianych (CO₂, CO, NO_x, SO_x i inne) powstające w trakcie spalania paliw oraz pyły unoszące się w wyniku ruchu pojazdów.

Jest to zauważane szczególnie w otoczeniu tras komunikacyjnych o znaczeniu ponadlokalnym. Gleby w otoczeniu dróg narażone są na depozycję metali ciężkich, szczególnie ołowiu, a także nadmierne zasolenie wynikające ze stosowania środków odladzających w okresach zimowych.

d) Hałas.

Wyróżnia się trzy główne rodzaje hałasu, według źródła powstawania:

- hałas przemysłowy powodowany przez urządzenia i maszyny w obiektach przemysłowych i usługowych,
- hałas komunikacyjny pochodzący od środków transportu drogowego, kolejowego i lotniczego,

- hałas komunalny występujący w budynkach mieszkalnych, szczególnie wielorodzinnych i w obiektach użyteczności publicznej,

– Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy na terenie gminy, ze względu na niewielki stopień uprzemysłowienia, stanowi zagrożenie o charakterze lokalnym, występujące głównie na terenach sąsiadujących z zakładami produkcyjnymi. Jest on uciążliwy głównie dla budynków zlokalizowanych w pobliżu takich obiektów. Poziom hałasu przemysłowego jest kształtowany indywidualnie dla każdego obiektu i zależy od parku maszynowego, zastosowanej izolacji hal produkcyjnych, a także prowadzonych procesów technologicznych oraz funkcji urbanistycznej sąsiadujących z nim terenów.

Potencjalnymi źródłami hałasu przemysłowego na terenie charakteryzowanej jednostki administracyjnej mogą być:

- urządzenia technologiczne i instalacje wyciągowe przemysłu drzewnego;
- urządzenia i instalacje chłodnicze;
- wolnostojące maszyny, nie posiadające zabezpieczeń akustycznych;
- maszyny i urządzenia pracujące w pomieszczeniach nieprzystosowanych (bez izolacji akustycznej);
- transport wewnątrzzakładowy.

Przyczyną występowania niekorzystnego oddziaływania hałasu przemysłowego są często błędne decyzje lokalizacyjne oraz brak stosownych decyzji niezbędnych do rozpoczęcia określonej działalności gospodarczej.

W przypadku gminy Gronowo Elbląskie trudno określić rolę i skalę oddziaływania hałasu przemysłowego ze względu na fakt, że żaden z zakładów zlokalizowanych na obszarze omawianej jednostki administracyjnej nie był nigdy objęty działalnością kontrolną w tym zakresie.

– Hałas komunikacyjny

Do najpowszechniejszych i najbardziej uciążliwych źródeł hałasu należy komunikacja drogowa. Środki transportu są ruchomymi źródłami hałasu decydującymi o parametrach klimatu akustycznego przede wszystkim na terenach zurbanizowanych. Poziomy dźwięku środków komunikacji drogowej są wysokie i wynoszą 75-90 dB, przy dopuszczalnych natężeniach hałasu w środowisku w otoczeniu budynków mieszkalnych do 67 dB w porze nocnej i do 75 dB w porze dziennej.

Rolniczy charakter gminy Gronowo Elbląskie sprawia, że głównym źródłem hałasu jest tu właśnie komunikacja drogowa. Niestety nie istnieje możliwość określenia natężenia dźwięku wzdłuż dróg przebiegających przez obszar omawianej jednostki administracyjnej, ponieważ do chwili obecnej nie wykonywano żadnych badań w tym zakresie.

Z uwagi na wzrastającą liczbę pojazdów i zwiększające się natężenie ich ruchu można przyjąć, że na terenie gminy utrzymywać się będzie tendencja wzrostowa natężenia hałasu związanego z ruchem kołowym. Przyczyną wzrostu uciążliwości jest również zła jakość

nawierzchni dróg. Szczególnie odczuwalne jest to w centrum miejscowości oraz wzdłuż głównych dróg wiodących przez miejscowości.

– Hałas osiedlowy i mieszkaniowy

Szacuje się, że w skali kraju aż 25% mieszkańców jest narażona na ponadnormatywny hałas w mieszkaniach występujący w wyniku stosowania „oszczędnych” materiałów i konstrukcji budowlanych. Hałas wewnątrzosiedlowy spowodowany jest przez pracę silników samochodowych, kolei, wywożenie śmieci, dostawy do sklepów. Do tych hałasów dołącza się niejednokrotnie bardzo uciążliwy hałas wewnątrz budynku, spowodowany wadliwym funkcjonowaniem instalacji wodno - kanalizacyjnej, centralnego ogrzewania i hydroforów. Bardzo często powodem hałasu wewnątrz budynków mieszkalnych jest lokalizacja w pomieszczeniach piwnicznych lokali usługowych. Według polskiej normy, poziom hałasu pochodzący od instalacji i urządzeń budynku może wynosić w ciągu dnia 30 - 40 dB, nocą 25 - 30 dB.

e) Promieniowanie elektromagnetyczne.

Źródłami promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy są przede wszystkim linie elektroenergetyczne wysokiego i najwyższego napięcia (110 kV, 220 kV, 400 kV), które przecinają teren gminy, i których zagęszczenie występuje w rejonie wsi Jegłownik, Karczowska Górne i Szopy. Uciążliwości linii wysokiego i najwyższego napięcia mieszczą się z reguły w zasięgu pasów ograniczonego zainwestowania, o szerokościach wyznaczonych na podstawie odrębnych przepisów. W granicach gminy przewiduje się powstanie nowych linii najwyższego napięcia, które wraz z planowanymi stacjami GPZ „oraz istniejącą infrastrukturą ograniczają możliwości zainwestowania terenów przyległych.

Głównymi źródłami promieniowania niejonizującego w środowisku są:

- przesyłowe linie energetyczne wysokiego napięcia powyżej 110 kV i związane z nimi stacje elektroenergetyczne,
- stacje bazowe telefonii komórkowej,
- nadajniki radiowe i telewizyjne,
- urządzenia radiolokacyjne,
- instalacje i urządzenia elektryczne.

W przypadku stacji bazowych telefonii komórkowej pola elektromagnetyczne są wypromieniowywane na bardzo dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi. Wokół budowanych stacji bazowych telefonii komórkowych istnieje możliwość tworzenia obszarów ograniczonego użytkowania. Na terenie gminy do tej pory nie wystąpiła potrzeba tworzenia takich obszarów.

Jak podaje Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2015 roku (WIOŚ Olsztyn 2016) w ramach monitoringu PEM w roku 2015 dokonano pomiaru natężeń pól w 45 punktach na terenie całego województwa, w tym także w gminie Gronowo Elbląskie. Pomiary wykonano w przedziale częstotliwości 3 MHz – 3000 MHz w miejscach dostępnych dla ludności. W żadnym punkcie pomiarowo-kontrolnym nie stwierdzono przekroczeń wartości dopuszczalnej 7 V/m, ustalonej dla składowej elektrycznej

promieniowania elektromagnetycznego. Mierzone wartości zawierały się w przedziale 0 – 1 V/m i nie przekroczyły nawet 14% wartości dopuszczalnej. Najniższe odnotowano na terenach wiejskich.

Na terenie powiatu elbląskiego, a tym samym i na terenie gminy Gronowo Elbląskie, w miejscach dostępnych dla ludności, nie występują pola elektromagnetyczne o natężeniach wyższych od dopuszczalnych.

4) Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego.

Identyfikację jednostek struktury przyrodniczej gminy Gronowo Elbląskie przeprowadzono analizując strukturę materialną i funkcjonalną środowiska. Efektem powyższego było wydzielenie jednostek struktury przyrodniczej gminy Gronowo Elbląskie.

- **Strefa E1 - Ekologiczna (Rzeki Nogat).**
Obejmuje swym zasięgiem fragment obszaru leżącego w północno-zachodniej części gminy. W granicach strefy przebiega graniczna rzeka Nogat. Najbliższe otoczenie stanowi koryto rzeki, wały przeciwpowodziowe. Nogat jest rzeką niziną o minimalnym spadku, leniwym przepływie. Teren położony w Obszarze Chronionego Krajobrazu Rzeki Nogat. Wzdłuż rzeki Nogat przebiega korytarz ekologiczny w sieci Econet Polska. Jako podstawę wyznaczenia strefy uznaje się ochronę walorów przyrodniczych oraz konieczność poprawy czystości rzeki. Istnieje możliwość wykorzystania terenów pod funkcje turystyczne lub sportowe.
- **Stefa E2 - Ekologiczna (Rzeki Tina Górna / Dolna).**
Obejmuje swym zasięgiem graniczną rzekę Tina wraz z przyległym pasem przybrzeżnej roślinności, przepływającą przez południowo-wschodnią część gminy. Tina jest rzeką typowo niziną, o niekorzystnych cechach hydrologicznych: minimalny spadek, leniwy przepływ, a czasem jego brak, wynikiem czego jest postępująca eutrofizacja powodująca zakwity oraz zarastanie dna i brzegów. Jako podstawę wyznaczenia strefy uznaje się ochronę walorów przyrodniczych oraz konieczność poprawy czystości rzeki która swe ujście znajduje w jeziorze Drużno, objętym ochroną prawną. Wraz z kanałami, rowami, pompowniami i pozostałymi urządzeniami wodnymi pełni funkcje melioracyjne i przeciwpowodziowe, odgrywając znaczną rolę w zagospodarowaniu przestrzennym gminy.
- **Strefa E3 - Ekologiczna (Rzeki Fiszewka).**
Obejmuje swym zasięgiem rzekę Fiszewka wraz z przyległym pasem przybrzeżnej roślinności, przepływającą przez środkową część gminy. Rzeką jest obustronnie obwałowana, prawie na całej długości. Służy do odprowadzenia wód z terenów depresyjnych i nisko położonych. Jako podstawę wyznaczenia strefy uznaje się ochronę walorów przyrodniczych oraz konieczność poprawy czystości rzeki.
- **Strefa A1 -Aluwialna-Żuławska.**
Obszar obejmujący tereny pokryte glebami pochodzenia aluwialnego, w których w strukturze dominują mady ciężkie i bardzo ciężkie, trudne do uprawy. Tereny z charakterystycznym płytkim występowaniem wód gruntowych. Teren predysponowany do utrzymania funkcji rolnej jako podstawowej funkcji gospodarczej.

Jest to obszar, na którym możliwy jest rozwój osadnictwa i przemysłu (głównie rolno - spożywczego).

– **Strefa A2 - Aluwialna - Żuławska**

Obszar obejmujący tereny pokryte glebami pochodzenia aluwialnego, w których w strukturze dominują mady ciężkie i bardzo ciężkie, trudne do uprawy. Tereny z charakterystycznym płytkim występowaniem wód gruntowych. Obszar położony pomiędzy Strefą Ekologiczną E3 a Strefą Przejściową C. Teren predysponowany do utrzymania funkcji rolnej jako podstawowej funkcji gospodarczej.

– **Strefa C - Przejściowa**

Jest to obszar zajmujący centralną część gminy. Obszar rozcięty jest Strefą Ekologiczną E3. W granicach strefy zlokalizowano dwie większe miejscowości gminy: Jegłownik, Gronowo Elbląskie. Przez teren strefy przebiega linia kolejowa, gazociąg, projektowana droga krajowa klasy GP.

7. Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

1) Wprowadzenie. Proces dziejowy budowy środowiska kulturowego terytorium gminy Gronowo Elbląskie

Gmina Gronowo Elbląskie jest położona we wschodniej części Żuław Wiślanych, w powiecie ziemskim Elbląg, w województwie warmińsko-mazurskim. Od północy i północnego wschodu graniczy z gminą wiejską Elbląg, od wschodu i południowego wschodu z gminą Markusy, od południowego zachodu i zachodu z gminą Stare Pole w województwie pomorskim, a od północnego zachodu z gminą Nowy Dwór Gdański w województwie pomorskim. Wszystkie otaczające gminy położone są na Żuławach, w tym gminy Stare Pole, Markusy i Elbląg na Żuławach Elbląskich, należących do zlewni jeziora Drużno. Wynika stąd unikalność krajobrazu kulturowego gminy, stanowiącej fragment Żuław Elbląskich – stworzony między XV a XVIII w., głównie przez osadników holenderskich (mennonitów) poprzez częściowe osuszenie zatoki morskiej. 80% powierzchni gruntów gminy położone jest poniżej poziomu morza, a w miejscowości Wikrowo znajduje się najniższy w Polsce punkt – 2,43 m poniżej poziomu morza. Przed zalaniem przez wody rzek Deltę Wisły i Zalewu Wiślanego chroni ten obszar system wałów, rowów i pomp utrzymujących właściwy poziom wód na nisko położonych polderach. System ten został po 1945 r. w części północnej zmodernizowany poprzez komasację małych polderów i utworzenie dużego polderu Fiszewka F. Do dziś zachowała się gęsta sieć kanałów i rowów oraz sąsiadujących z nią pasów i kęp zadrzewień i zakrzewień, stanowiących ostoję ptactwa i drobnej zwierzyny. Drobną strukturą wewnątrz krajobrazowych tworzonych przez układ polderów, kanałów i zadrzewień jest obecnie podstawą percepcji krajobrazu gminy. Dochodzi do tego unikalny w skali kraju system osadniczy z XVIII w., którego głównym elementem były budowane na terpach siedliska jednodworcze, stanowiące jednocześnie centra rozwijającej się wysokotowarowej gospodarki rolnej.

2) Uwarunkowania ochrony środowiska kulturowego

a) Historyczna struktura środowiska kulturowego Gminy Gronowo

Przez prawie 400 lat, w okresie od 1457 r. do 1850 r. w tym rejonie delty Wisły panował niezwykle trwały układ podziałów terytorialnych. Zdecydowanie największą część delty Nogatu stanowiła fragment rozległego terytorium domenalnego królewskiego miasta Elbląga, obejmującego Żuławę Elbląską i wody Zalewu Wiślanego. Na południe od historycznego regionu miejscowego Nowego Dworu Elbląskiego przebiegała granica północna terytorium Królewskiej Ekonomii Malborskiej obejmującej Duże i Małe Żuławę Malborskie. Granice obu terytoriów na setki lat wyznaczyły wały przeciwpowodziowe i kanały graniczne. Kontynuowana przez prawie 400 lat odrębność kultur gospodarowania przestrzenią na każdym z wymienionych terytoriów wytworzyła czytelną do dziś makrostrukturę środowiska kulturowego.

Terytorium Miasta Elbląga (subregion historyczno-geograficzny)

Terytorium Miasta Elbląga obejmowało w latach 1466-1772 następujące mikroregiony historyczno-geograficzne: **Żuławy Elbląskie, większą część Wzniesień Elbląskich oraz część Jeziora Druzno i Zalewu Wiślanego.**

Na całym terytorium władze miasta prowadziły planową gospodarkę przestrzenną, wprowadzając w okresie wczesnonowożytnym szereg nowych rozwiązań w zakresie kultury gospodarowania przestrzenią.

I - Żuławy Elbląskie (mikroregion historyczno-geograficzny)

Działający w imieniu władz Elbląga administratorzy dóbr miejskich prowadzili, opartą o tradycję fryzyjską gospodarkę polderową, wprowadzając w miarę potrzeb nowe układy ruralistyczne - jak np. zespół „Pięciowieś Miejska” założony na północ od Starego Nogatu i pomiędzy nowym korytem Nogatu a miastem. Zasadniczo były to układy zespołów osad jednodworczych lokalizowanych na sztucznie usypanych pagórkach (terpach) w relacji do budowanych równocześnie polderów. W zależności od przyjętej metody budowy nowego polderu powstawały kolejne typy układów ruralistycznych:

- a) o genezie późnośredniowiecznej: wsie lokacyjne placowe (z nawsiem),
- b) genezie wczesnonowożytnej: zespoły osad jednodworczych (przywałowe),
- c) pochodzące z II połowy XVIII wieku i XIX wieku osady jednodworcze rozproszone w różnych miejscach na polderze.

I.A. Historyczny region miejscowy „Nowy Dwór Elbląski”

(numeracja odpowiada oznaczeniom na planszy nr 1a uwarunkowań – schemat historycznej struktury środowiska kulturowego)

I.A.1. Historyczna makrojednostka osadnicza „Nowy Dwór Elbląski - Jegłownik”

- I.A.1.1. Historyczna jednostka osadnicza „*Neuhof* - Nowy Dwór Elbląski”
- I.A.1.2. Historyczna jednostka osadnicza „*Schlammsack* - Błotnica”
- I.A.1.3. Historyczna jednostka osadnicza „*Schwarzdamm* - Czarna Grobla”
- I.A.1.4. Historyczna jednostka osadnicza „*Fichthorst* - Jegłownik”
- I.A.1.4.a. Historyczna podjednostka osadnicza „*Fichthof* - Jodłowy Dwór”
- I.A.1.4.b. Historyczna podjednostka osadnicza „*Neukirchniederung* - Nowy Kościół”
- I.A.1.4.c. Historyczna podjednostka osadnicza „*Friedrichsberg* - Góra Fryderyka”
- I.A.1.5. Historyczna jednostka osadnicza „*Moosbruch* - Mechnica”
- I.A.1.5.a. Historyczna podjednostka osadnicza „*Gut Torfbruch* - Torfowy Dwór”
- I.A.1.6. Historyczna jednostka osadnicza „*Aschbuden* - Szopy”
- I.A.1.7. Historyczna jednostka osadnicza „*Moeskenberg* - Mojkowo”

I.A.2. Historyczna makrojednostka osadnicza „Wikrowo - Nogat”

- I.A.2.1. Historyczna jednostka osadnicza „*Gross Wickerau* - Wikrowo”
- I.A.2.2. Historyczna jednostka osadnicza „*Klein Wickerau* - Wiktorowo”
- I.A.2.2.a. Historyczna podjednostka osadnicza „*Stutthof* - Helenowo”
- I.A.2.3. Historyczna jednostka osadnicza „*Nogathau* - Nogat”
- I.A.2.3.a. Historyczna podjednostka osadnicza „*Amalienhof* - Dwór Amalii”
- I.A.2.4. Historyczna jednostka osadnicza „*Hoppenau* - Kopanka”
- I.A.2.4.a. Historyczna podjednostka osadnicza „*Klementfahre* - Klementowo”

I.A.3. Historyczna makrojednostka osadnicza „Karczowiska - Tropy”

- I.A.3.1. Historyczna jednostka osadnicza „*Oberkerbswalde* - Karczowiska Górne”
- I.A.3.2. Historyczna jednostka osadnicza „*Kerbshorst* - Gajewiec”
- I.A.3.2.a. Historyczna podjednostka osadnicza „*Rossgarten* - Różany Ogród”
- I.A.3.3. Historyczna jednostka osadnicza „*Unterkerbswalde* - Raczki”
- I.A.3.4. Historyczna jednostka osadnicza „*Streckfuss* - Tropy”

I.B. Historyczny region miejscowy „Pięciowieś Miejska”

TERYTORIUM KRÓLEWSKIEJ EKONOMII MALBORSKIEJ (subregion historyczno-geograficzny)

Po Pokoju Toruńskim (1466) utworzony został dla dóbr królewskich położonych w delcie Wisły specjalny zarząd w postaci Królewskiej Ekonomii Malborskiej, która administrowała królewskimi folwarkami i wsiami kmiecymi na Wielkich i Małych Żuławach Malborskich.

II. Małe Żuławy Malborskie (mikroregion historyczno-geograficzny)

Małe Żuławy Malborskie dzielą się wyraźnie na dwie części - zachodnią, gdzie utrzymały się zasadniczo struktury osadnicze tworzone w późnym średniowieczu - i wschodnią (na wschód od Oleśna i Rozgartu), gdzie w okresie wczesnonowożytnym podjęto wielkie dzieło zagospodarowania bagien na zachodnim brzegu Jeziora Druzno.

II.A. Historyczny region miejscowy „Fiszewo”

(numeracja odpowiada oznaczeniom na planszy uwarunkowań – historyczna struktura środowiska kulturowego)

II.A.1. Historyczna makrojednostka osadnicza „Fiszewo”

- II.A.1.1. Historyczna jednostka osadnicza „*Fischau* - Fiszewo”
- II.A.1.1.a. Historyczna podjednostka osadnicza „*Fischauer Felde* - Fiszewskie Pole”
- II.A.1.1.b. Historyczna podjednostka osadnicza „*Alte Poststation* - Stara Stacja Poczta”
- II.A.1.2. Historyczna jednostka osadnicza „*Pr. Koenigsdorf* - Oleśno”
- II.A.1.2.a. Historyczna podjednostka osadnicza „*Drei Hofen* - Trzy Dwory”
- II.A.1.2.b. Historyczna podjednostka osadnicza „*Sparau*”

- II.A.1.3. Historyczna jednostka osadnicza „*Grunau* - Gronowo Elbląskie”
- II.A.1.4. Historyczna jednostka osadnicza „*Eschenhorst* - Jasionno”
- II.A.1.5. Historyczna jednostka osadnicza „Ząbrowo”
- II.A.1.6. Historyczna jednostka osadnicza „Szlagnowo”
- II.A.1.7. Historyczna jednostka osadnicza „Kikojty”
- II.A.1.8. Historyczna jednostka osadnicza „Kławki”

II.A.2. Historyczna makrojednostka osadnicza „Rozgart”

- II.A.2.1. Historyczna jednostka osadnicza „Pr. Rosengarth - Rozgart”
- II.A.2.2. Historyczna jednostka osadnicza „Alt Rosengarth - Różany”

II.B. HISTORYCZNY REGION MIEJSCOWY „KRÓLEWO”

II.C. HISTORYCZNY REGION MIEJSCOWY „ZWIERZNO”

3) Katalog historycznych jednostek osadniczych

a) Historyczne ośrodki osadnicze

– NOWY DWÓR ELBLĄSKI

Prawdopodobnie najstarszy (wczesnośredniowieczny) ośrodek osadniczy na terenie Gminy Gronowo, położony na naturalnej wyspie wśród rozlewisk delty Nogatu, który w średniowieczu funkcjonował jako siedziba zarządcy klucza dóbr miasta Elbląga. Pod koniec XVIII wieku Nowy Dwór Elbląski liczył 16 zagród chłopskich.

– FISZEWO

Największa na terenie gminy lokacyjna wieś placowa założona w czasach Państwa Zakonu Krzyżackiego i siedziba dużej parafii obejmującej: Oleśno, Gronowo, Jasionno, Ząbrowo, Szlagnowo, Kikojty i Kławki. Pod koniec XVIII wieku Fiszewo liczyło 31 zagród chłopskich.

– GRONOWO

Wczesnonowożytny zespół kilku osad jednodworczych, który poprzez budowę kolejnych osad jednodworczych, pod koniec XVIII wieku liczył już 32 zagrody chłopskie. Budowa linii kolejowej (Malbork - Elbląg) i lokalizacja stacji kolejowej w Gronowie zapoczątkowała rozwój współczesnego ośrodka gminnego.

– JEGŁOWNIK

Wczesnonowożytny zespół trzech osad, które rozwinęły się przy eksploatowanym torfowisku na naturalnej wyspie wśród torfowisk. Największa z nich („*Fichthorst*” a. „*Fichthof*”) liczyła pod koniec XVIII w. 49 domów, kolejna i prawdopodobnie najstarsza („*Neukirchniederung*”) z kościołem parafialnym liczyła pod koniec XVIII

w. 18 domów, a położona po południowej stronie („*Friedrichsberg*”) liczyła wtedy również 18 domów. Od II połowy XIX wieku do 1940 r. Jegłownik był enklawą terytorium Gminy Miasta Elbląga jako rodzaj przedmieścia powstałego w skutek dalszej urbanizacji i przestrzennego scalenia trzech niegdyś odrębnych jednostek osadniczych.

– Karczowska Górne

Wczesnonowożytna wieś powstała jako zespół osad jednodworczych skupionych wzdłuż grobli biegnącej przez środek zagospodarowywanego polderu (rzędówka bagienna). Liczyła pod koniec XVIII w. 40 zagród (w tym kilkanaście osad jednodworczych skupionych wzdłuż wału przy rzece Fiszewce).

– Rozgart

Lokacyjna wieś placowa z kościołem parafialnym, do którego należała również wieś Różany. Pod koniec XVIII w. 39 zagród chłopskich (w tym kilkanaście osad jednodworczych w kilku grupach w różnych częściach polderu).

b) Historyczne jednostki osadnicze (wsie katastralne):

– Błotnica (*Schlammsack*)

Wczesnonowożytna wieś powstała jako zespół osad jednodworczych skupionych wzdłuż wału granicznego („Czarnego Wału”) - odcinka granicy pomiędzy terytoriami Miasta Elbląga i Ekonomii Malborskiej. Pod koniec XVIII w. liczyła 21 zagród chłopskich - osad jednodworczych na terпах rozproszonych w kilku grupach w różnych częściach polderu.

– Czarna Grobla (*Schwarzdam*)

Wczesnonowożytna wieś w formie zespołu osad jednodworczych na terпах rozproszonych na terenie całego polderu. Pod koniec XVIII w. liczyła 29 zagród chłopskich.

– Gajewiec (*Kerbshorst*)

Powstała na kontynuacji polderu Karczowska Górne w kierunku południowym kolonia składająca się z kilku zespołów osad jednodworczych na terпах, w XVII wieku stała się samodzielną wsią, która pod koniec XVIII wieku liczyła już 27 zagród chłopskich.

– Jasionno (*Eschenhorst*)

Polder Gronowa był sukcesywnie rozbudowywany wzdłuż biegu rzeki Tiny i tak powstała kolejna wieś, która pod koniec XVIII w. liczyła 19 zagród chłopskich. Pod

koniec XIX zbudowano tu dworzec kolejowy linii z Elbląga przez Markusy do Dzierzgonia.

– Kopanka (*Hoppenau*)

Wieś wczesnonowożytna składająca się osad jednodworczych fundowanych na terpach, rozproszonych w kilku grupach w różnych częściach polderu. Pod koniec XVIII w. liczyła 18 zagród chłopskich (łącznie z osadą przewoźnika promu przez Nogat - *Klementfahre*).

– Mechnica (*Moosbruch*)

Utworzona w XIX wieku (na gruntach królewskiej kopalni torfu) wieś katastralna objęła wcześniejszą przywałową osadę kmiecią *Gaze Moos Bruch* (która pod koniec XVIII w. składał się z 19 zagród) oraz folwark rządowy *Gut Torfbruch*.

– Mojkowo (*Moeskenberg*)

Wczesnonowożytna wieś przywałowa (Kanał Młyński), założona na pasie gruntów położonych przy południowej granicy Terytorium Miasta Elbląga, pod koniec XVIII w. składała się z 21 zagród.

– Nogat (*Nogathau*)

Pierwotnie wieś przywałowa o późnośredniowiecznej genezie, zbudowana w oparciu o wał ochronny wzdłuż prawego brzegu Starego Nogatu. Pod koniec XVIII w. liczyła 19 zagród chłopskich (w tym kilka osad jednodworczych na terpach w głębi polderu). W XIX wieku wieś została powiększona o majątek dworski (*Amalienhof*) założony na polderze „*Fleischer Weide*”, stanowiącym pod k. XVIII wieku majątek rządowy (2 zagrody).

– Oleśno (*Pr. Koenigsdorf*)

Lokacyjna placowa wieś kmiecia, której polder został w okresie wczesnonowożytnym powiększony o tereny nad rzeką Fiszewką (osada Trzy Dwory) i rzeką Tiną (osada Sparrau). Pod koniec XVIII w. Oleśno wraz z osadą Trzy Dwory liczyło 33 zagrody a osada Sparrau liczyła 11 zagród.

– Różany (*Alt Rosengarth*)

Wieś o być może średniowiecznej genezie, ale całkowicie przebudowana w okresie wczesnonowożytnym, po koniec XVIII w. składała się z kilku zespołów osad jednodworczych na terpach i liczyła łącznie 29 zagród.

– Szopy (*Aschbuden*)

Pierwotnie wieś przywałowa o późnośredniowiecznej genezie, zbudowana w oparciu o wał ochronny wzdłuż lewego brzegu Fiszewki. Pod koniec XVIII w. liczyła 25 zagród chłopskich (w tym kilka osad jednodworczych na terpach w głębi polderu).

- Wiktorowo (*Klein Wickerau*)

Wczesnonowożytna wieś - kilkanaście osad jednodworczych na terpach rozproszonych w kilku grupach w różnych częściach polderu. Pod k. XVIII wieku liczyła 23 zagrody chłopskie.

- Wikrowo

Pierwotnie wieś przywałowa o średniowiecznej genezie. Pod koniec XVIII w. liczyła 28 zagród chłopskich (w tym kilkanaście osad jednodworczych na terpach).

c) Historyczne podjednostki i mikrojednostki osadnicze:

- Dwór Amalii (*Amalienhof*)

Od XIX w. część wsi Nogat, niewielki majątek dworski założony na polderze „*Fleischer Weide*”, stanowiącym pod k. XVIII wieku majątek rządowy.

- Fiszewskie Pole (*Fischauerfelde*)

Fragment wsi Fiszewo wydzielony jako majątek proboszcza parafii Fiszewo, w XVIII w. osada liczyła 8 zagród.

- Góra Fryderyka (*Friedrichsberg*)

Jedna z trzech osad „konurbacji” Jegłownika (po południowej stronie) liczyła pod koniec XVIII wieku 18 domów.

- Jodłowy Dwór (*Fichthof*)

Jedna z trzech osad „konurbacji” Jegłownika (po stronie zachodniej) liczyła pod koniec XVIII w. 49 domów.

- Klementowo (*Klementfahre*)

Wczesnonowożytna osada jednodworcza przy przeprawie promowej przez Nogat, od XVIII wieku stanowiła część wsi Kopanka.

- Nowy Kościół (*Neukirchniederung*)

Prawdopodobnie najstarsza część wsi Jegłownik, z wczesnonowożytnym kościołem parafialnym liczyła pod koniec XVIII w. 18 domów.

- Różany Ogród (*Rossgarten*)

Niewielka osada wczesnonowożytna składająca się z 4 domów (k. XVIII w.) założona na niewielkim polderze wzdłuż południowej granicy Terytorium Miasta Elbląga w XIX wieku została przyłączona do wsi Gajewiec.

– *Sparau*

Po powiększeniu polderu wsi Oleśno o grunty leżące nad rzeką Tiną, założono tam niewielką osadę składającą się z zespołu osad jednodworczych. W XVIII wieku osada *Sparrau* liczyła 11 zagród.

– Stara Stacja Poczтовая (*Alte Poststation*)

Rządowa stacja pocztowa zbudowana na pocz. XIX w. przy skrzyżowaniu dróg, w północno-zachodnim krańcu gruntów wsi Fiszewo.

– Torfowy Dwór (*Gut Torfbruch*)

Założony w XIX wieku folwark rządowy, który administrował torfowiskiem i od pocz. XX wieku stanowił część wsi Mechnica.

– Trzy Dwory (*Drei Hofen*)

Zespół trzech osad jednodworczych należący do wsi Oleśno i położony na lewym brzegu rzeki Fiszewki.

d) Historyczny układ dróg wodnych i lądowych

Swoistym elementem struktury środowiska kulturowego delty Nogatu była niezwykle rozbudowana sieć dróg wodnych, które dopiero pod koniec XVIII w. zaczęły być uzupełniane przez stopniowy rozwój szlaków pocztowych dla komunikacji dyliżansami. Jednakże prawie do końca XIX wieku transport wodny pełnił funkcję podstawowego środka transportu, a do połowy XX wieku dbano o budowę i utrzymanie bezkolizyjnych skrzyżowań dróg wodnych i lądowych (mosty zwodzone i obrotowe). W połowie XIX wieku podjęto wielką inwestycję hydrotechniczną - budowę Kanału Oberlandzkiego (zwanego obecnie Kanałem Elbląsko-Ostródzkim). Punktem zwrotnym stała się budowa linii kolei żelaznych w II połowie XIX w. i w ślad za nimi, na początku XX wieku, linii kolei wąskotorowych.

Kolejnym punktem zwrotnym stała się modernizacja systemu polderowego podjęta w latach 60. XX w. i zdecydowane ograniczenie transportu wodnego w początkach lat 70. XX w. (np. przez likwidację mostów zwodzonych i obrotowych oraz budowę nowych mostów stałych przez rzeki i kanały dawniej żeglowne.

Kolejną ofiarą „postępu cywilizacyjnego” były linie kolei wąskotorowych masowo likwidowane w latach 70. XX wieku.

– Historyczne drogi wodne

Na słynnej mapie Schroettera-Engelhardta sporządzonej w skali 1:50.000 w latach 1780-1790 widać gęstą sieć dróg wodnych wykorzystujących zarówno naturalne ciek wodne jak i sztuczne kanały, które budowano w ramach tworzonego systemu polderowego. Dbając o rozwój systemu polderowego, równocześnie tworzone warunki dla rozwoju komunikacji wodnej. System wrót sztormowych i śluz chronił poldery, ale równocześnie umożliwiał transport wodny niewielkimi barkami. W rezultacie docierano do prawie każdej wsi drogą wodną: Starym Nogatem od Nogatu do Wikrowa Małego i dalej do Helenowa i Elbląga, Fiszewką do Oleśna, Tiną do Rozgartu.

Po wielkich pracach hydrotechnicznych na Nogacie, gdzie zbudowano m.in. stopień wodny ze śluzą Michałowo (1885-1916), zachowały się obecnie tylko trzy historyczne szlaki wodne: droga wodna Nogatem i droga wodna rzeką Elbląg (a także jej przedłużenie Kanałem Elbląsko-Ostródzkim do Ostródy i Iławy) oraz łączący je Kanał Jagielloński; chociaż jeszcze w latach 30. XX wieku drogami wodnymi były: Fiszewka (do wsi Szopy) oraz Tina (do wsi Rozgart).

– Historyczne drogi lądowe kołowe

Pewne ustabilizowanie układu hydrologicznego oraz nadrzecznych wałów przeciwpowodziowych i grobli osłaniających poszczególne poldery w okresie wczesnonowożytnym stworzyło warunki dla budowy pierwszych dróg kołowych. Przez teren Gminy Gronowo przebiegał wtedy szlak pocztowy łączący Elbląg z Malborkiem, biegnący prawym wałem Fiszewki do Jegłownika i stąd groblą pomiędzy polderami Błotnicy i Czarnej Grobli do Ząbrowa i dalej do Kaczynosa i Królewa pod Malborkiem. W drugiej połowie XVIII wieku powstał nowy wariant tej drogi pocztowej: z Jegłownika przez Nowy Dwór Elbląski a następnie granicznym Walem Czarnym i groblą pomiędzy polderami Fiszewa i Ząbrowa do Starego Pola i Królewa. Przy skrzyżowaniu z drogą lokalną z Fiszewa do Ząbrowa zbudowano stację pocztową (na gruntach wsi Fiszewo). Trasa ta przez cały wiek XIX była modernizowana, a na pocz. XX wieku stała się sławną cesarską drogą nr 1 (z Berlina do Królewca).

Pod koniec XVIII w. na terenie dzisiejszej Gminy Gronowo funkcjonowały dwie przeprawy promowe przez Nogat:

a/ pomiędzy osadą *Klementfahre* (Klementowo koło wsi Kopanka) a lewym brzegiem Nogatu;

b/ pomiędzy ujściem Starego Nogatu na granicy wsi Nogat a lewym brzegiem Nogatu.

– Historyczne linie kolejowe

Na pocz. II poł. XIX wieku zbudowano pierwszą w tym rejonie linię kolejową: z Malborka do Elbląga, ze stacjami kolejowymi w Gronowie i Starym Polu. Był to odcinek strategicznej linii kolejowej łączącej Berlin z Królewcem.

Pod koniec XIX wieku zbudowano lokalną linię kolejową łączącą Elbląg z Dzierzgoniem, ze stacjami kolejowymi w Jasionnie i Markusach.

Na początku XX wieku powstała linia kolei wąskotorowej biegnąca z dworca kolejowego w Starym Polu przez Fiszewo, Fiszewskie Pole, Rozgart do Jasnej.

4) Istotne czynniki tożsamości kulturowej Gminy Gronowo Elbląskie

a) Krajobraz kulturowy

Krajobraz delty Wisły jest dziełem rąk ludzi, którzy od tysiąca lat, w kolejnych pokoleniach, pokonując przeciwności losu i skutki katastrof powodziowych, budowali z uporem systemy polderowe, które z czasem stworzyły zręby struktur osadniczych: siedlisk i pól.

Jednym z najważniejszych i najlepiej zachowanych czynników tożsamości kulturowej Gminy Gronowo jest historyczna struktura krajobrazu kulturowego, która stanowi niezwykle trwałą zapis kolejnych etapów procesu dziejowego budowy środowiska kulturowego Gminy Gronowo: w późnym średniowieczu, w okresie wczesnonowożytnym, w XIX wieku i w okresie współczesnym. Zachowane elementy tej struktury (czytelne granice historycznych terytoriów subregionów, mikroregionów i jednostek osadniczych oraz układ polderów, struktura wewnętrzna polderów, układy ruralistyczne, jednodworcze siedliska na terпах oraz ciągle widoczne krajobrazowe relikty historycznych dróg wodnych i kanałów) decydują o trwaniu krajobrazu historycznego tej części Żuław.

b) Dziedzictwo ruralistyczne

Dziedzictwo ruralistyczne tej części Żuław Wiślanych reprezentuje wszystkie typy osadnictwa występującego w delcie Wisły: od późnośredniowiecznych wsi placowych (Fiszewo, Oleśno, Rozgart) i przywałowych (Wikrowo, Szopy) przez wczesnonowożytne układy ruralistyczne w formie zespołów osad jednodworczych na terпах oraz „rzędówek bagiennych” (Karczowiska Górne), aż po XIX wieczne samotnicze farmy wśród pól. Niestety proces destrukcji zapoczątkowany w 1945 r. i kontynuowany przez dziesięciolecia sprawił, że wiele układów ruralistycznych zachowało się tylko reliktoowo w postaci krajobrazowych śladów dawnych siedlisk.

c) Dziedzictwo architektoniczne

Dziedzictwo architektoniczne Żuław poniosło w ostatnich latach ogromne straty - utracone zostały wiatraki w Jegłowniku i Wikrowie. Ten ostatni był do niedawna jednym z dwóch tak rzadkiego typu w delcie Wisły. Oryginalna, o fryzyjskiej genezie, zabudowa zagród w formie trzech budynków pod jednym dachem (długie domy, longiery) zachowała się tylko na nielicznych siedliskach.

W zasobach dziedzictwa architektonicznego dominuje budownictwo z II poł. XIX wieku (w części kontynuujące tradycje żuławskich domów podcieniowych i fryzyjskich longierów)

oraz z I poł. XX wieku. Odrębnym zespołem architektonicznym jest kompleks stacji kolejowej i osada kolejowa w Gronowie.

Jegłownik, który w I połowie XX wieku stał się „miasteczkiem satelitarnym” Elbląga, posiada różnorodne zasoby dziedzictwa architektonicznego: od sięgającej tradycją XVIII wieku osady przemysłowej przy kopalni torfu, przez małomiasteczkową XIX wieczną architekturę wzornikową, aż po zabudowę typu osiedla podmiejskiego („miasto-ogród”).

Tabela 7. Zabytki wpisane do rejestru zabytków Województwa Warmińsko - Mazurskiego dla gminy Gronowo Elbląskie.

L.p.	Miejscowość	ID rejestru	Obiekt	Nr Rejestru	Data Wpisu
1	Fiszewo	236	Cmentarz ewangelicki	A-2437	22.08.1988r.
2	Fiszewo	235	Dwór	A-1216	20.05.1976r.
3	Fiszewo	237	Kościół - ruina wraz z cmentarzem	A-3687	27.04.1994r.
4	Gronowo Elbląskie	238	Budynek dworca PKP w obrębie murów	A-3819	21.04.1995r.
5	Jasionno	239	Dom podcieniowy oraz brama wjazdowa	A-559	01.12.196 lr.
6	Jegłownik	240	Wiatrak holenderski	A-134	17.02.1956r.
7	Jegłownik ul. Malborska 59	242	Budynek mieszkalny - drewniany	A-3222	18.11.1991r.
8	Jegłownik	241	Kościół p.w. Matki Bożej Nieustającej Pomocy	A-1207	21.12.1973r.
9	Nowy Dwór Elb.	243	Dom (budynek mieszkalny)	A-556	29.11.196 lr.
10	Rozgart	5531	Cmentarz mennonicki	A-4552	15.08.2010r.
11	Rozgart	246	Kościół filialny i dzwonnica	A-3539	17.06.1993r.
12	Rozgart 17	244	Dom podcieniowy	A-563	15.12.1961r.
13	Rozgart 13A	245	Dom podcieniowy	A-1208	21.12.1973r.
14	Różany	249	Budynek przepompowni odwadniającej	A-1392	03.05.1982r.
15	Różany 15	248	Zabudowania zagrody (stodoła z podcieniem i budynek mieszkalny)	A-139	03.09.1956r.
16	Różany 28	247	Budynek mieszkalny - podcieniowy	A-138	29.08.1956r.
17	Szopy	250	Most drogowy zwodzony w ciągu drogi publicznej nr 50	A-3802	02.03.1995r.
18	Wikrowo	251	Wiatrak holenderski	A-135	17.02.1956r.

Tabela 8. Cmentarze historyczne widniejące w rejestrze i w ewidencji zabytków.

Lp.	Miejscowość	Dodatkowa informacja	Nr Rejestru	Data Wpisu
1	Rozgart	Mennonicki	A-4552	15.08.2010 r.
2	Fiszewo	Ewangelicki	A-2437	22.08.1988 r.
3	Fiszewo		A-3687	27.04.1994 r.
4	Jegłownik	Przykościelny		
5	Jasionno			

Tabela 9. Stanowiska archeologiczne w strefie W - ochrony archeologicznej.

Lp.	Miejscowość	WYTYCZNE	
		Strefy ochrony archeologicznej „W”	Numer i data wpisu do rejestru zabytków archeologicznych
1	Nogat dz. nr 90/2	„W” - grodzisko średniowieczne	C-079 z dnia 1 grudnia 1969r.
2	Wikrowo dz. nr 9/14	„W” - osada otwarta z wczesnej epoki żelaza	C-105 z dnia 2 grudnia 1972r.

Tabela 10. Stanowiska archeologiczne w strefie OW - ochrony archeologicznej.

Lp.	Lokalizacja (obręb geodezyjny)	Wytyczne
		strefy ochrony archeologicznej „OW”
1	WIKROWO	„OW” - osada „OW” - ślad osadnictwa (2) „OW” - osada „OW” - osada „OW” - ślad osadnictwa (2) „OW” - osada „OW” - osada (2) „OW” - osada „OW” - osada „OW” - osada „OW” - osada „OW” - znalezisko luźne „OW” - znalezisko luźne „OW” - cmentarzysko „OW” - znalezisko luźne „OW” - osada
2	NOWY DWÓR ELB.	„OW” - osada (4) „OW” - ślad osadnictwa
3	JEGŁOWNIK	„OW” grodzisko

Tabela 11. Obiekty znajdujące się w ewidencji zabytków gminy Gronowo Elbląskie

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Ewidencja wojewódzka - W Ewidencja Gminna - G
1	Gronowo Elbląskie			Budynek szkoły	W
2	Gronowo Elbląskie	Elbląska	8	Przedszkole	W
3	Gronowo Elbląskie	Elbląska	31	Dom	G
4	Gronowo Elbląskie	Elbląska	35	Dom	G
5	Gronowo Elbląskie	Elbląska	37	Dom	W
6	Gronowo Elbląskie	Kolejowa	3	Dom	W
7	Gronowo Elbląskie	Przemysłowa	1	Dom	G
8	Gronowo Elbląskie	Przemysłowa	2	Dom	G
9	Gronowo Elbląskie	Przemysłowa	3	Willa secesyjna	W
10	Gronowo Elbląskie	Przemysłowa	4	Dom	G
11	Gronowo Elbląskie	Przemysłowa	6	Dom	G
12	Gronowo Elbląskie	Przemysłowa	7	Dom z zabudowa gospodarczą	W
13	Gronowo Elbląskie	Przemysłowa	9	Obora	W
14	Gronowo Elbląskie			Chałupa	W
15	Gronowo Elbląskie		5	Dom	W
16	Gronowo Elbląskie		7	Budynek kolejowy	W
17	Gronowo Elbląskie		9	Dom	W
18	Gronowo Elbląskie		12	Dom	G
19	Gronowo Elbląskie		14	Dom	W
20	Gronowo Elbląskie		16	Poczta	W
21	Gronowo Elbląskie		14A	Budynek kolejowy	W
22	Gronowo Elbląskie		14C	Budynek kolejowy	W
23	Gronowo Elbląskie		21	Dom	G
24	Gronowo Elbląskie		22	Dom	G
25	Gronowo Elbląskie		25	Dom	G
26	Gronowo Elbląskie		35	Dom	W
27	Gronowo Elbląskie		41	Dom	W
28	Gronowo Elbląskie		75	Dom	W
29	Błotnica			Układ ruralistyczny	W
30	Błotnica		2	Dom	W
31	Błotnica		4	Dom z zabudową gospodarczą	G
32	Błotnica		7	Dom	G
33	Błotnica		14	Dom z oborą	G
34	Błotnica			Zagroda olęderska	W
35	Fiszewo			Budynek w typie	W
36	Gajewiec			Układ ruralistyczny	W
37	Gajewiec		4	Dom z oborą	W
38	Gajewiec		7	Chałupa z zagrodą olęderską	W
39	Gajewiec		9	Dom	W
40	Gajewiec		13	Dom z zabudową gospodarczą	W
41	Jasionno			Układ ruralistyczny	W

42	Jasionno			Cmentarz mennonicki	W
43	Jasionno		1	Dwór z zabudową gospodarczą	W
44	Jasionno		18	Chałupa	W
45	Jasionno		21	Dawna szkoła	W
46	Jasionno			Dom drewniany	W
47	Jegłownik			Układ ruralistyczny	W
48	Jegłownik	Długa	2/4	Dom	G
49	Jegłownik	Długa	5	Chałupa	G
50	Jegłownik	Długa	6	Dom	G
51	Jegłownik	Długa	8	Dom	G
52	Jegłownik	Długa	9	Dom	G
53	Jegłownik	Długa	15/17	Dom	G
54	Jegłownik	Długa	18	Dom	G
55	Jegłownik	Długa	19	Dom	G
56	Jegłownik	Długa	21	Dom z budynkami gospodarczymi	G
57	Jegłownik	Gronowska	1	Dom z budynkami gospodarczymi	G
58	Jegłownik	Gronowska	4	Dom - obecnie przedszkole	G
59	Jegłownik	Jasna		Dom	G
60	Jegłownik	Jasna	5	Zagroda - Langhof	W
61	Jegłownik	Jasna	8	Dom	G
62	Jegłownik	Kościelna	19	Chałupa	G
63	Jegłownik	Krótką	4	Dom	G
64	Jegłownik	Lipowa	3	Dom	G
65	Jegłownik	Mała	2	Chałupa w zagrodzie	W
66	Jegłownik	Miodowa	1	Dom w zagrodzie	G
67	Jegłownik	Młyńska	2	Chałupa	W
68	Jegłownik	Młyńska	3	Dom	W
69	Jegłownik	Młyńska	5	Dom	W
70	Jegłownik	Młyńska	7	Dom	G
71	Jegłownik	Malborska	3	Dom	G
72	Jegłownik	Malborska	9	Zagroda	G
73	Jegłownik	Malborska	12	Dom	G
74	Jegłownik	Malborska	17	Dom	G
75	Jegłownik	Malborska	18	Dom	G
76	Jegłownik	Malborska	20	Dom	G
77	Jegłownik	Malborska	22	Dom	G
78	Jegłownik	Malborska	23	Dom	W
79	Jegłownik	Malborska	26	Chałupa w zagrodzie	W
80	Jegłownik	Malborska	27	Dom	G
81	Jegłownik	Malborska	28	Dom	G
82	Jegłownik	Malborska	30	Dom	W
83	Jegłownik	Malborska	31	Dom	G
84	Jegłownik	Malborska	34	Chałupa - dwojak	G
85	Jegłownik	Malborska	37	Dom	G
86	Jegłownik	Malborska	38	Dom	G
87	Jegłownik	Malborska	39	Dom	G

88	Jegłownik	Malborska	40	Dom	G
89	Jegłownik	Malborska	63	Chałupa szachulcowa	W
90	Jegłownik	Malborska	65	Dom	W
91	Jegłownik	Nogatu	7	Dom	G
92	Jegłownik	Nogatu	8	Dom	G
93	Karczowiska Górne			Układ ruralistyczny	W
94	Karczowiska Górne	Były PGR	1	Dom	W
95	Karczowiska Górne			Spichlerz/ wozownia	W
96	Karczowiska Górne		12	Dom w zagrodzie	W
97	Karczowiska Górne		16	Dwór	w
98	Karczowiska Górne		16	Spichlerz.	w
99	Karczowiska Górne		16	Stodoła z oborą	w
100	Karczowiska Górne		21	Zagroda olęderska z domem podcieniowym	w
101	Karczowiska Górne		26	Dawna zagroda olęderska	G
102	Karczowiska Górne		26	Spichlerz	W
103	Karczowiska Górne		32	Dom w zagrodzie	W
104	Mojkowo			Układ ruralistyczny	W
105	Mojkowo		14	Dom	W
106	Mojkowo		17	Chałupa	G
107	Mojkowo			Zagroda olęderska	G
108	Mojkowo			Zagroda olęderska	G
109	Nogat – Kopanka Pierwsza	Odcinek drogi gminnej nr 102001N Nogat – Kopanka Pierwsza	Działki ewid. nr 98/3, 98/1, 125/1, 125/2	Droga żuławska z aleją wierzb	W
110	Oleśno			Układ ruralistyczny	W
111	Olesno			Kapliczka	W
112	Oleśno		3	Chałupa	W
113	Oleśno		6	Dwojak	G
114	Oleśno		20	Altana	W
115	Oleśno		25	Dom	W
116	Oleśno		27/29	Dom podcieniowy	W
117	Rozgart			Układ ruralistyczny	W
118	Rozgart			Budynek przepompowni C1	W
119	Rozgart		1	Chałupa	G
120	Rozgart		13	Dawna plebania	W
121	Rozgart		14	Obora	W
122	Rozgart		15	Dom	G
123	Rozgart		16	Dom	W
124	Rozgart		17	Dom	G
125	Rozgart		23	Dawny trojak	G
126	Rozgart		28	Dawna szkoła	W
127	Rozgart		30	Dom	G
128	Rozgart		43	Dom	G

129	Rozgart			Dom murowany z gankiem 1873r.	W
130	Różany			Układ ruralistyczny	W
132	Różany		3	Dawna na oficyna	W
133	Różany		3	Dawna kaplica	W
134	Różany			Obora	W
135	Różany		8	Dwór	W
136	Różany		9	Dom	G
137	Różany		10	Dom	W
138	Różany		12	Dom	W
139	Różany		15	Dom	W
140	Różany		17	Chałupa	G
141	Różany		19	Chałupa	W
142	Różany		22	Chałupa	W
143	Różany		23	Chałupa	G
144	Szopy			Układ ruralistyczny	W
145	Szopy		8	Chałupa	G
146	Szopy		12	Zagroda olęderska	W
147	Szopy		15	Zagroda olęderska	W
148	Szopy		16	Zagroda olęderska	W
149	Wikrowo			Układ ruralistyczny	W
150	Wikrowo		1	Chałupa z budynkami gospodarczymi	G
151	Wikrowo		4	Chałupa z dawnej zagrody olęderskiej	W
152	Wikrowo		20	Chałupa	G
153	Wikrowo		22	Dawna szkoła	W
154	Wikrowo		23	Dom z podcieniem wgłębnym	W
155	Wikrowo		24	Chałupa z zagrody olęderskiej	W
156	Gronowo Elbląskie			Ogród	G

8. Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia

1) Ludność – wg Strategii Rozwoju Gminy Gronowo Elbląskie na lata 2017 - 2025

Liczba ludności w gminie Gronowo Elbląskie, wg stanu na 31 grudnia 2015 roku wynosiła **5 167** osób, co stanowiło **8,9%** powiatu **0,4%** województwa. Gmina Gronowo Elbląskie wbrew ogólnopolskiej tendencji prezentuje pozytywne, wzrostowe wskaźniki demograficzne.

W okresie od 2005 roku do 2015 roku przyrost liczby mieszkańców wyniósł **269** osób. Zmiany liczby ludności i ruch naturalny w badanym okresie prezentuje Tabela 12.

Tabela 12. Ludność i ruch naturalny w gminie Gronowo Elbląskie

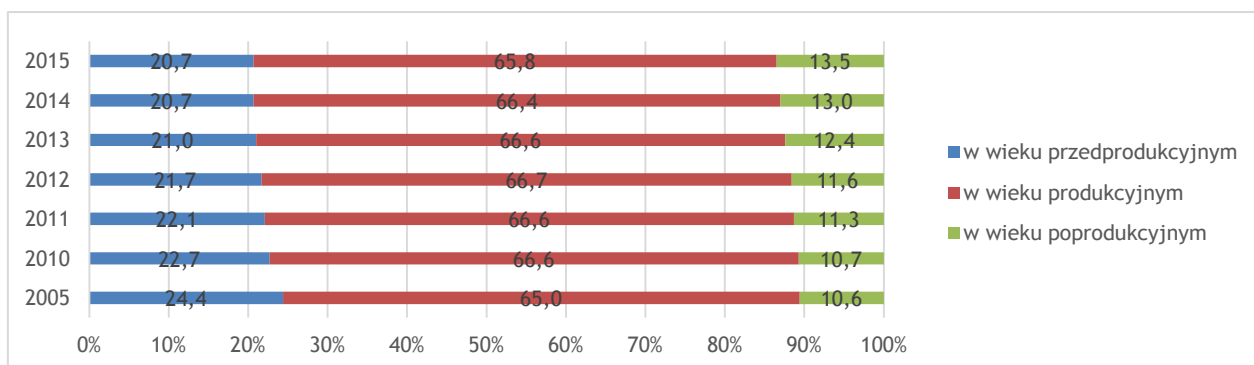
Wyszczególnienie	ogółem [osoby]						
	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	4 898	5 173	5 170	5 178	5 181	5 180	5 167
Mężczyźni	2 419	2 567	2 573	2 585	2 585	2 596	2 595
Kobiety	2 479	2 606	2 597	2 593	2 596	2 584	2 572
% udział kobiet	50,61	50,38	50,23	50,08	50,11	49,88	49,78
Grupy wiekowe							
O-4	273	352	332	320	302	278	271
5-9	325	280	294	293	307	326	336
10-14	353	325	308	308	279	285	276
15-19	422	356	362	348	346	321	321
20-24	459	421	384	383	367	364	345
25-29	424	472	472	457	437	408	400
30-34	343	469	455	462	464	474	443
35-39	302	353	396	416	422	444	465
40-44	330	303	317	323	346	343	355
45-49	440	338	305	307	298	294	303
50-54	400	426	410	397	375	358	331
55-59	260	406	417	409	422	423	413
60-64	119	246	284	307	336	354	377
65-69	142	109	111	127	151	186	216
70 i więcej	306	317	323	321	329	322	315
70-74	130	118	127	125	111	106	97
75-79	87	96	89	82	89	96	93
80-84	57	60	65	65	72	66	66
80 i więcej	32	43	42	49	57	54	59
ludność na 1 km ²	55	58	58	58	58	58	58
W % ogółem ludność w wieku:							
w wieku przedprodukcyjnym	24,4	22,7	22,1	21,7	21,0	20,7	20,7
w wieku produkcyjnym	65,0	66,6	66,6	66,7	66,6	66,4	65,8

1	2	3	4	5	6	7	8
w wieku poprodukcyjnym	10,6	10,7	11,3	11,6	12,4	13,0	13,5
Wskaźniki obciążenia demograficznego							
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	53,8	50,1	50,1	49,9	50,1	50,7	52,1
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	43,3	47,1	50,9	53,3	58,8	62,6	65,3
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	16,3	16,0	16,9	17,3	18,5	19,5	20,6
Kobiety na 100 mężczyzn	102	102	101	100	100	100	99,1
Na 1000 ludności:							
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,5	12,0	9,8	10,4	8,5	10,8	12,2
Zgony na 1000 ludności	7,28	7,96	7,90	8,47	6,36	8,49	7,34
Przyrost naturalny na 1000 ludności	3,0	4,1	1,9	1,9	2,1	2,3	4,8
Małżeństwa zawarte w ciągu roku (na 1000 ludności)	5,9	3,9	4,6	3,1	3,7	5,2	5,0
Saldo migracji na pobyt stały:							
Saldo migracji gminnych wewnętrznych	-1,6	2,1	-2,5	3,8	-0,6	-4,1	
Saldo migracji zagranicznych	0,00	2,14	0,39	0,38	-0,19	0,00	0,00

Źródło: Dane UG Gronowo Elbląskie

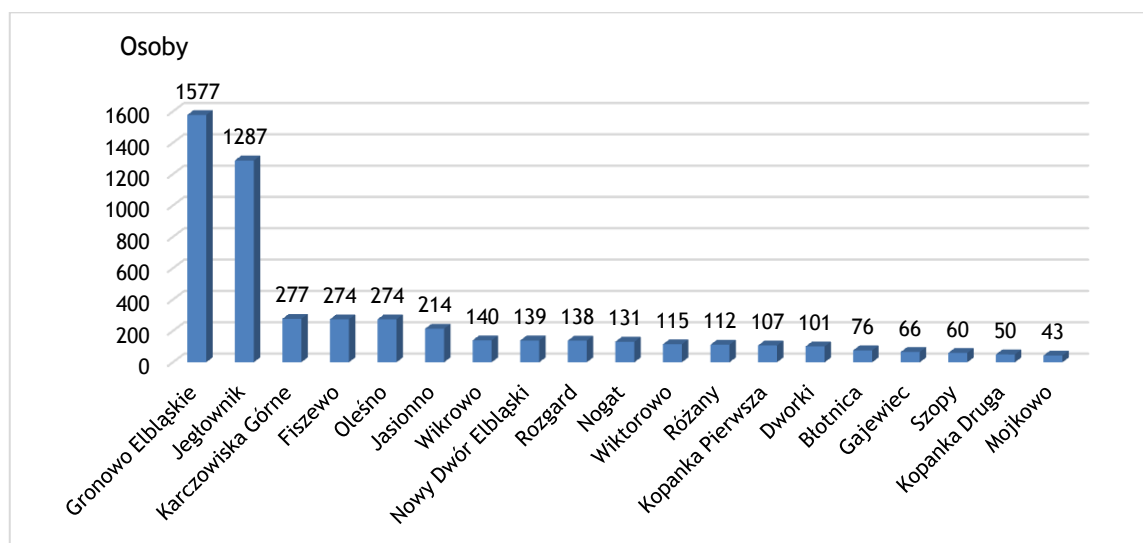
Struktura ludności według płci w gminie od kilku lat nie ulega większym zmianom. W populacji mieszkańców do 2013 roku nieznacznie przeważały kobiety (**50,61%** populacji w 2005 roku, **50,11%** populacji w 2013 roku). Przewaga kobiet w populacji od 2014 roku uległa obniżeniu. Współczynnik feminizacji dla gminy wynosił **99** kobiet na **100** mężczyzn w 2015 roku, w ujęciu powiatu współczynnik ten przyjął w tym okresie wartość **100**, a województwa **104**. Prezentowane dane dotyczą ludności faktycznie zamieszkałej w gminie, tj. liczby ludności zameldowanej na pobyt stały skorygowanej o saldo osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące. W gminie następował stały niewielki wzrost liczby mieszkańców do 2015 r., natomiast dane z grudnia 2016 świadczą o niewielkim spadku liczby mieszkańców do 5131.

Wykres 2. Ludność w gminie według ekonomicznych grup wieku

Źródło: Opracowanie UG Gronowo elbląskie na podstawie tabeli 3

Wykres 3. Rozmieszczenie ludności wg faktycznego miejsca zamieszkania w gminie – w poszczególnych miejscowościach (stan na koniec lipca 2015 r.)

Źródło: Dane UG Gronowo Elbląskie

Największe pod względem liczby mieszkańców są miejscowości: Gronowo Elbląskie (1 577 osób) i Jegłownik (1 287 osób). Powyższe miejscowości są w dużej mierze obiektem zainteresowania osób na co dzień pracujących w Elblągu i Malborku, ale szukających miejsca zamieszkania poza miastem.

Najmniej zaludnione miejscowości to Mojkowo (43 osoby) i Kopanka Druga (50 osób).

Wzajemne relacje między poszczególnymi grupami ludności według wieku opisuje wskaźnik obciążenia demograficznego, który stanowi stosunek liczby mieszkańców w wieku pozaprodukcyjnym do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2015 roku stanowiła 52,1 osób. Oznacza to, iż na 2 osoby w wieku produkcyjnym przypada więcej niż 1 osoba w wieku nieprodukcyjnym - młodsza albo starsza. Analizując dane statystyczne w ramach tego kryterium zauważalnym jest fakt, iż liczba ludności w gminie w wieku pozaprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym przyjmuje tendencję wzrostową, co ocenia się jako wartość negatywną. Wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym na przestrzeni lat 2005–2015 zawiera się w granicach 16,3 do 20,6. Wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przyjął najwyższą wartość w 2015 roku – 65,3 osób.

Liczba urodzeń w gminie jest wyższa niż liczba zgonów. W 2015 roku zarejestrowano 12,2 urodzeń żywych na 1000 mieszkańców. W 2015 roku zarejestrowano 7,5 zgonów na 1000 mieszkańców i była to wartość niższa niż w 2014 roku (8,49).

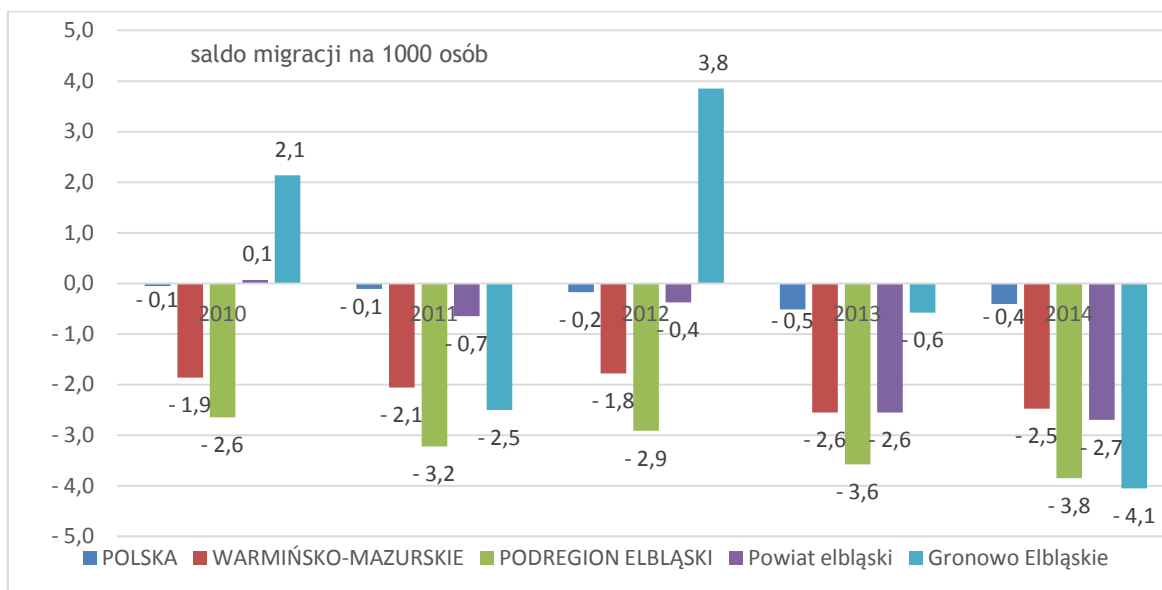
Gmina Gronowo Elbląskie charakteryzowała się dodatnim poziomem przyrostu naturalnego na 1000 ludności. Współczynnik przyrostu naturalnego w gminie w 2015 roku wynosił 4,8 na 1000 mieszkańców, natomiast w l. 2011-2012 był najniższy i wynosił 1,9 na 1000 mieszkańców.

Liczba małżeństw zawartych w 2015 roku wyniosła 5,0 na 1000 mieszkańców i była niższa niż w 2014 roku (5,2). W pozostałych latach liczba zawartych małżeństw wahała się w granicach od 3,9 do 3,1 (2010 i 2013 rok) na 1000 mieszkańców. Liczba zawartych

małżeństw w 2015 roku w województwie warmińsko-mazurskim wyniosła 4,8 na 1000 ludności.

Ważnym elementem zmian demograficznych w społeczeństwie są migracje, które oprócz przyrostu naturalnego są czynnikiem kształtującym stan społeczeństwa. Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) połączone z przekroczeniem granicy jednostki administracyjnej podziału terytorialnego kraju (migracje wewnętrzne) lub granicy państwa (migracje zagraniczne).

Wykres 4. Saldo migracji ogółem w gminie Gronowo Elbląskim w przekroju lat 2010–2014

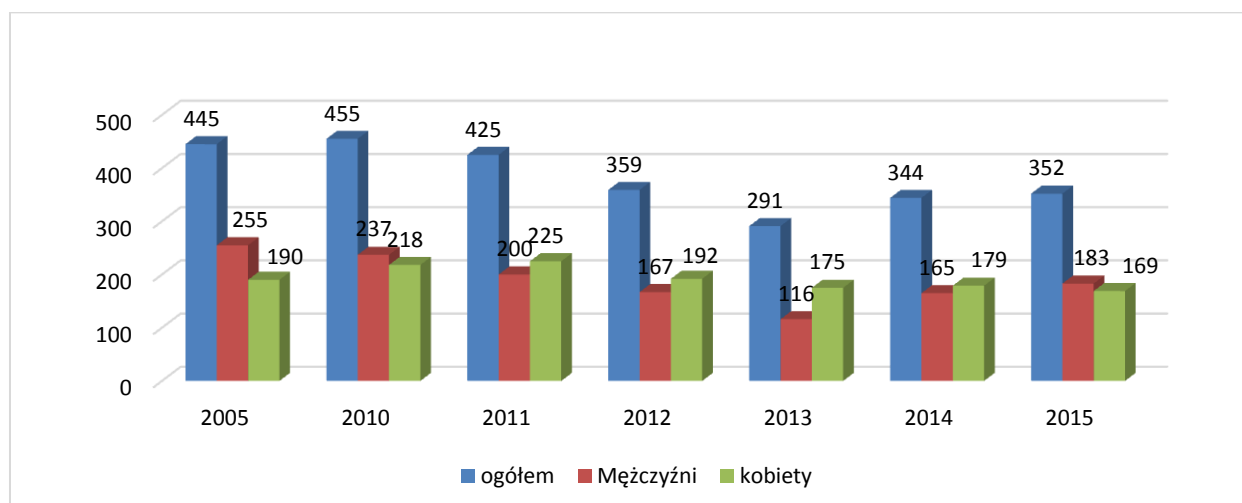
Źródło: Informacje UG Gronowo Elbląskie

2) Zatrudnienie – wg Strategii Rozwoju Gminy Gronowo Elbląskie na lata 2017 - 2025

Sytuacja na rynku pracy (struktura zatrudnienia i bezrobocia) ma daleko idące konsekwencje nie tylko gospodarcze, ale też społeczne dla gminy i jej mieszkańców.

Lokalny rynek pracy odzwierciedla strukturę gospodarczą gminy: mieszkańcy pracujący na terenie gminy zajmują się przede wszystkim rolnictwem i usługami.

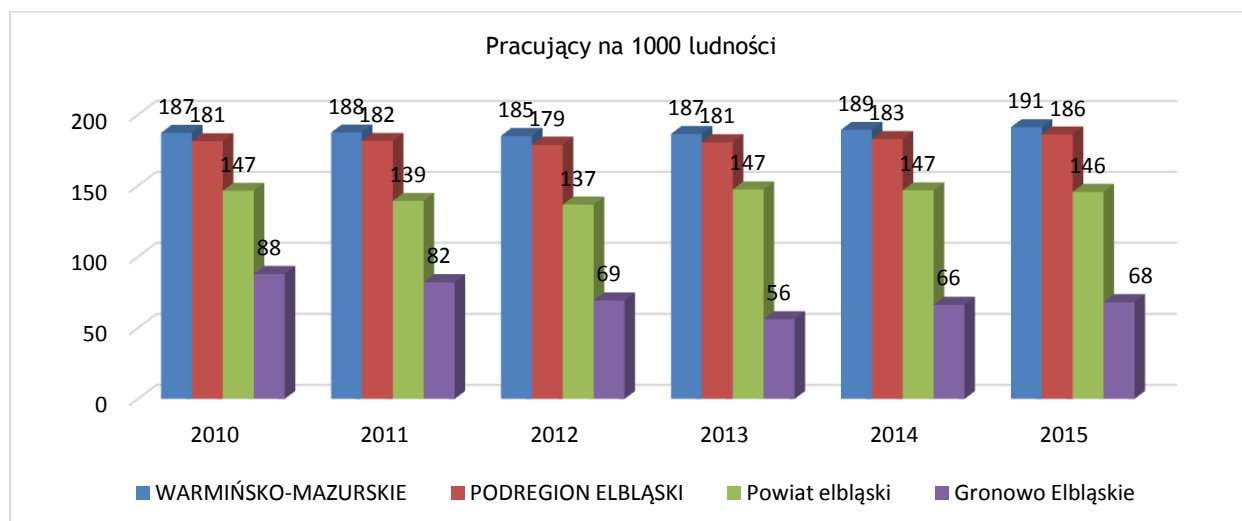
Wykres 5. Pracujący w gminie Gronowo Elbląskie

Źródło: Informacje udostępnione przez UG Gronowo Elbląskie
 Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych

W gminie Gronowo Elbląskie na 1000 mieszkańców w 2015 roku pracowało **68** osób, powiecie elbląskim **146**, podregionie elbląskim **186**, województwie **191**. Kobiety stanowią **48,01%** pracujących ogółem, a mężczyźni **51,98%**.

Wykres 6. Pracujący na 1000 ludności

Źródło: Informacje udostępnione przez UG Gronowo Elbląskie
 Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych

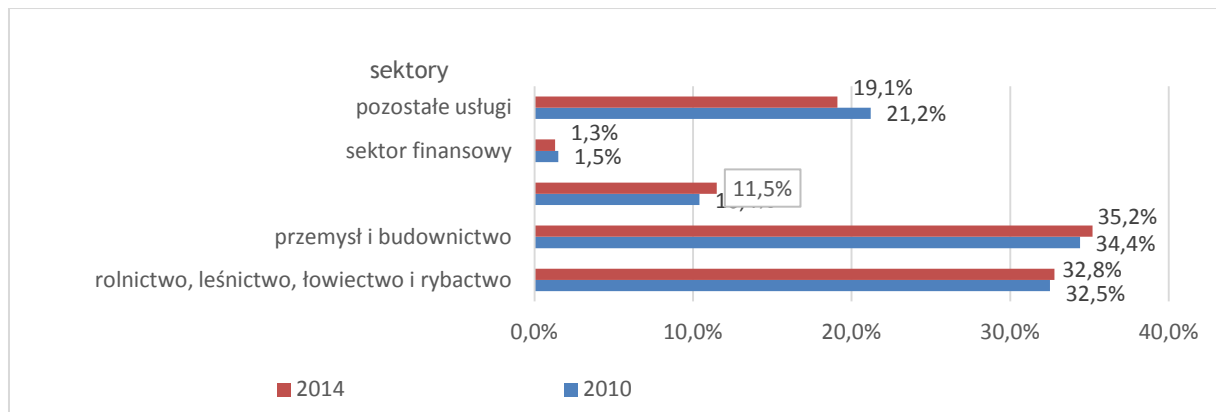
Ze względu na niewielką odległość gminy do Elbląga i Malborka, duża część mieszkańców dojeżdża do pracy.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Gronowo Elbląskie **356** osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a **55** pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi **301** osób.

Dane dotyczące struktury lokalnego rynku pracy pochodzą z Głównego Urzędu Statystycznego i dostępne są dla powiatów. Dominującą rolę w powiecie elbląskim pełni sektor „przemysł i budownictwo”. Rozwinięta jest branża meblarska, produkcja okien.

Dużą też rolę pełni rolnictwo (przede wszystkim ze względu na liczne indywidualne gospodarstwa rolne). Praca w rolnictwie (np. przy zbiorach truskawek) w dużej mierze ma charakter sezonowy, niestety często nie jest rejestrowana (tzw. praca na czarno). Zjawisko to prezentuje wykres 6. Struktura % pracujących wg sektorów w powiecie elbląskim.

Wykres 7. Struktura % pracujących wg sektorów w powiecie elbląskim w 2010 i 2014 roku

Źródło: Informacje UG Gronowo Elbląskie

W 2014 roku **32,8%** aktywnych zawodowo mieszkańców powiatu elbląskiego pracowało w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), **35,2%** w przemyśle i budownictwie, **11,5%** w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz **1,3%** pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). W pozostałych usługach pracowało **19,1%**.

Tabela 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto

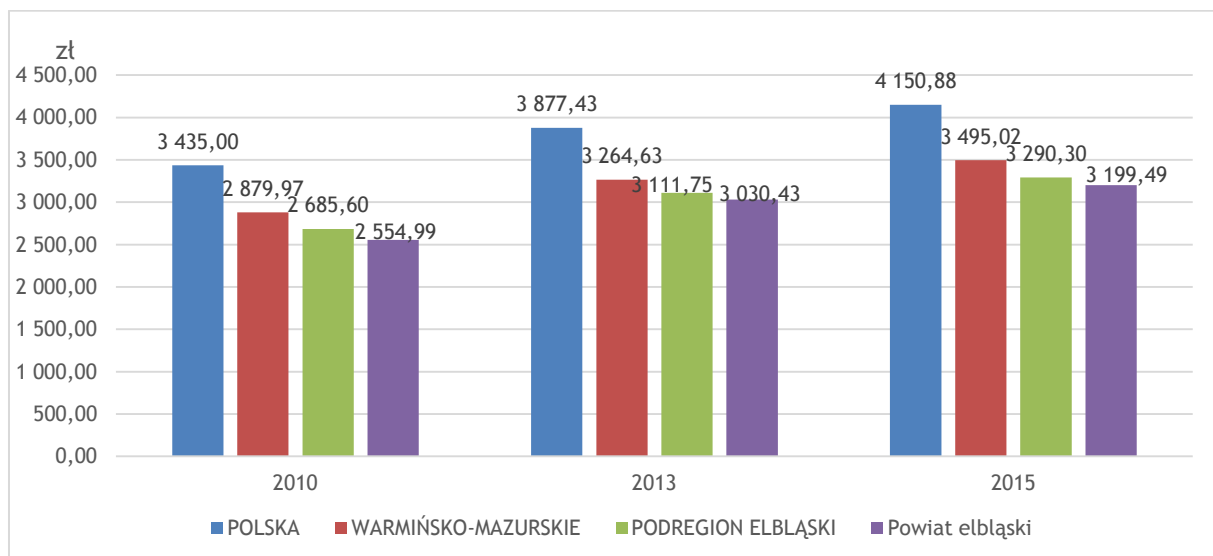
wyszczególnienie	ogółem w zł						
	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	2 506,93	3 435,00	3 625,21	3 744,38	3 877,43	4 003,99	4 150,88
Warmińsko-mazurskie	2 103,99	2 879,97	3 019,37	3 150,27	3 264,63	3 386,96	3 495,02
Podregion elbląski	1 930,48	2 685,60	2 827,54	3 005,10	3 111,75	3 216,30	3 290,30
Powiat elbląski	1 847,48	2 554,99	2 781,25	2 917,00	3 030,43	3 113,02	3 199,49
przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100)							
Polska	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Warmińsko-mazurskie	83,9	83,8	83,3	84,1	84,2	84,6	84,2
Podregion elbląski	77,0	78,2	78,0	80,3	80,3	80,3	79,3
Powiat elbląski	73,7	74,4	76,7	77,9	78,2	77,7	77,1

^{x)} Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób

Źródło: Dane UG Gronowo Elbląskie

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie elbląskim w 2015 roku wynosiło **3199,49** zł, co odpowiadało **84,2%** przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w województwie, **79,3%** w podregionie elbląskim i **77,1%** w Polsce.

Wykres 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto

Źródło: Dane UG Gronowo Elbląskie

Bezrobocie

Na koniec grudnia 2015 roku liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa warmińsko-mazurskiego wyniosła **83,51** tys. osób i miała tendencję malejącą od 2010 roku (spadek o **22,1%** w stosunku do 2010 r.). Podobne trendy były w powiecie elbląskim, natomiast w gminie Gronowo Elbląskie wielkość bezrobocia w latach 2011–2013 rosła, a od 2014 ulegała zmniejszeniu i w 2015 roku wyniosła **381** osób (tabela 5). **57,21%** bezrobotnych to kobiety.

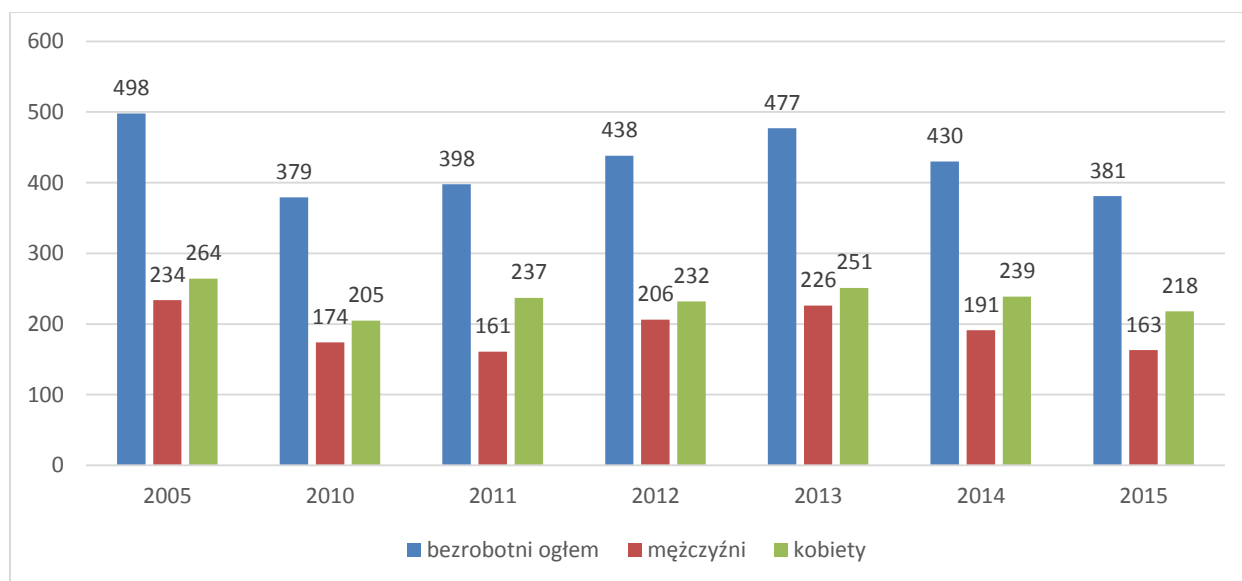
Brak obowiązku publikowania danych dotyczących stopy bezrobocia na poziomie gmin skutkuje utrudnionym, a w niektórych przypadkach niemożliwym do nich dostępem. Za wskaźnik zastępczy można uznać odsetek zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym.

Tabela 14. Bezrobocie rejestrowane w gminie Gronowo Elbląskie

Nazwa	ogółem [osoba]							2015/2010
	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	dynamika
Ogółem	498	379	398	438	477	430	381	100,5
Mężczyźni	234	174	161	206	226	191	163	93,7
Kobiety	264	205	237	232	251	239	218	106,3
Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci								+Wzrost, - spadek pkt %
Ogółem	15,6	11,0	11,6	12,7	13,8	12,5	11,2	0,2
Mężczyźni	14,1	9,5	8,8	11,2	12,3	10,4	8,9	-0,6
Kobiety	17,3	12,7	14,7	14,3	15,6	15,0	14,0	1,3

Źródło: Dane UG Gronowo Elbląskie

Wykres 9. Bezrobocie w gminie Gronowo Elbląskie wg płci

Źródło: Na podstawie danych tabeli 15

3) Zasoby mieszkaniowe

W 2015 roku gmina Gronowo Elbląskie liczyła 940 budynków mieszkalnych, które zawierały 1460 mieszkań z 5 857 izbami o łącznej powierzchni użytkowej przekraczającej 111,1 tys. m². Przeciętne mieszkanie w gminie Gronowo Elbląskie cechuje się nieco większą powierzchnią użytkową i liczy ono 76,5 m², w powiecie 74,9 m², województwie 68,2 m², kraju 73,6 m².

Procentowy udział mieszkań wyposażonych w instalacje wodociągową i centralnego ogrzewania przedstawia się w sposób następujący: wodociąg: 98,5%, łazienka: 90,1% oraz centralne ogrzewanie: 84,3%. Wskaźniki te są korzystniejsze niż w powiecie, województwie i kraju. Zjawisko to prezentuje poniższe tabela i wykres.

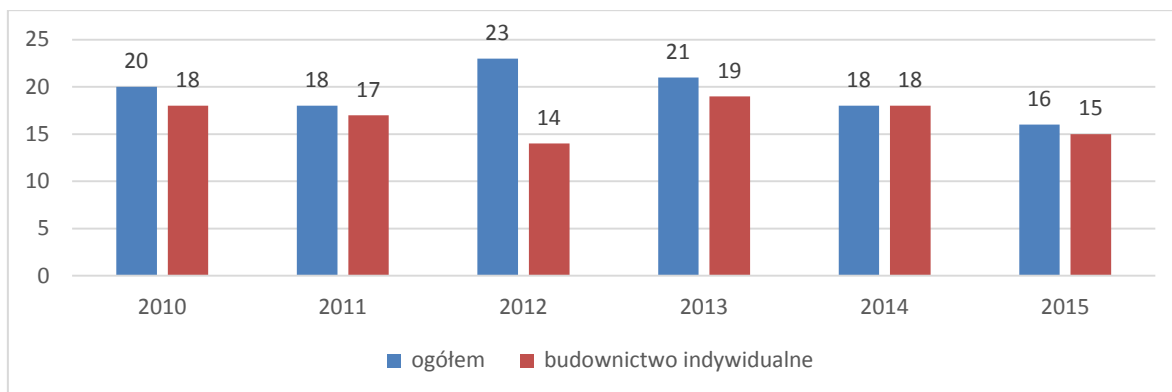
Tabela 15. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Gronowo Elbląskie

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
mieszkania	1 424	1 437	1 443	1 454	1 460	1 469
izby	5 658	5 730	5 766	5 825	5 857	5 911
powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]	106 704	108 371	109 162	110 420	111 081	112 425

Źródło: Opracowanie UG Gronowo Elbląskie na podstawie danych GUS BDL

W latach 2010–2015 łączna ilość budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania wyniosła 116, w tym 101 pochodziło z budownictwa indywidualnego. Ilość oddawanych budynków rocznie prezentuje poniższy wykres.

Wykres 10. Budynki nowe oddane do użytkowania

Źródło: Dane UG Gronowo Elbląskie

4) Infrastruktura społeczna

– OŚWIATA

Gmina Gronowo Elbląskie zapewnia dostęp do usług w zakresie edukacji na poziomie przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjum.

Gminny system edukacji tworzą:

- Przedszkole Gminne w Gronowie Elbląskim,
- Szkoła Podstawowa w Gronowie Elbląskim im. Jana Pawła II w Gronowie Elbląskim,
- Szkoła Podstawowa im. Obrońców Westerplatte w Jegłowniku,
- Gimnazjum im. Powstańców Listopadowych w Gronowie Elbląskim.

Tabela 16. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym – wskaźniki

Wyszczególnienie	jedn. miary	2010	2014	2015	Dynamika 2015/2010
Liczba placówek przedszkolnych	szt.	1	1	1	100,0
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat	dziecko	246	422	532	216,26
Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	dziecko	3,82	3,98	2,31	60,4

Źródło: Dane UG Gronowo Elbląskie

Tempo wzrostu liczby dzieci w przedszkolu w Gronowie Elbląskim jest wyższe (w 2015 roku wzrost o 116,26) niż w powiecie (wzrost o 105,8%), czy w województwie (wzrost o 43,8%). Na jedno miejsce w przedszkolu w Gronowie Elbląskim przypada dwoje dzieci. Do przedszkola uczęszcza 532 dzieci, co nie zabezpiecza potrzeb mieszkańców gminy.

Na terenie gminy nie funkcjonują żłobki i kluby dziecięce. Potrzebę, w zakresie utworzenia żłobków, można założyć na podstawie potrzeb rodziców zapewnienie opieki nad dziećmi. Do żłobka przyjmowane są przede wszystkim dzieci rodziców pracujących. Do dzieci do 3 lat rodzice wynajmują prywatnie opiekunki lub powierzają opiekę nad dziećmi członkom rodziny.

– **Szkoły podstawowe i gimnazjalne**

Tabela 17. Szkoły podstawowe

Wyszczególnienie	jedn. miary	2000	2005	2010	2015	dynamika 2015/2005
Liczba szkół	szkoła	2	2	2	2	100
Oddziały w szkołach	oddział szkolny	24	22	18	16	72,7
Uczniowie ogółem	uczeń	459	411	307	304	74,0
Absolwenci ogółem	absolwent	93	72	55	46	63,9
Współczynnik skolaryzacji brutto (%) w szkołach podstawowych	%	97,16	86,97	73,08	71,19	81,9

Źródło: Dane UG Gronowo Elbląskie

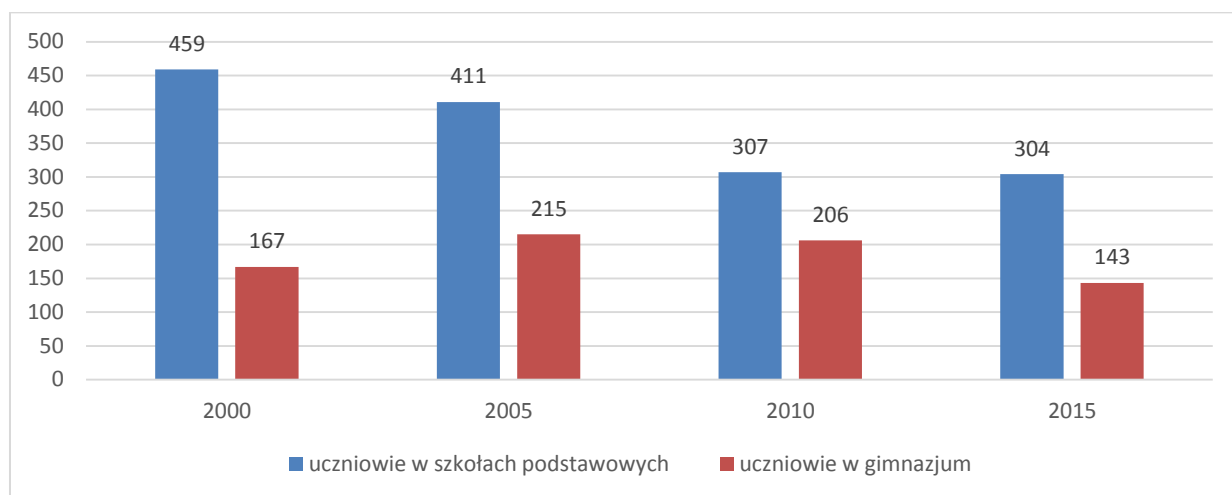
Tabela 18. Gimnazja

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2000	2005	2010	2015	dynamika 2015/2005
Szkoła	obiekt	2	1	1	1	100
Oddziały w szkołach	oddział szkolny	8	10	9	7	70,0
Uczniowie ogółem	uczeń	167	215	206	143	66,5
Absolwenci ogółem	absolwent	-	72	63	50	69,4
Współczynnik skolaryzacji brutto (%) w gimnazjach	%	94,30	99,52	82,46	77,30	77,7

Źródło: Dane UG Gronowo Elbląskie

Od 2005 r. systematycznie zmniejszała się liczba oddziałów, dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych i gimnazjach.

Wykres 19. Uczniowie w szkołach podstawowych i gimnazjum

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 7 i 8

Ubytek liczby uczniów dotyczy wszystkich placówek oświatowych. Najbardziej wyraźny ubytek zaobserwowano wśród młodzieży uczęszczającej do Gimnazjum.

– KULTURA

Najbardziej powszechną formą uczestnictwa w kulturze jest czytelnictwo. Na terenie gminy funkcjonuje Biblioteka Gminna zlokalizowana w miejscowości Gronowo Elbląskie oraz filia biblioteki w miejscowości Jegłownik. Biblioteka Publiczna Gminy Gronowo Elbląskie uzupełnia ofertę kulturalną dotyczącą czytelnictwa poprzez organizację cyklicznych spotkań z twórcami, wieczornic, zajęć dla dzieci i młodzieży w ferie i wakacje. Dane statystyczne placówek bibliotecznych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Biblioteki – wskaźniki

Wyszczególnienie	2005	2010	2015	dynamika 2015/2010
Liczba bibliotek z filiami	2	2	2	100,0
Ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	2 449	2 587	2 584	99,9
Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	5 950,0	6 118,5	5 599,8	91,5
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	188	161	174	107,7
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	21,2	17,2	23,4	136,5

Źródło: Dane UG Gronowo Elbląskie

Ponadto na terenie gminy działalność kulturalna popularyzowana jest przez:

- Koło Gospodyń Wiejskich w Gronowie Elbląskim,
- Kółko Recytatorskie i Teatralne „Bajduś” przy Szkole Podstawowej w Jegłowniku,
- Stowarzyszenie na rzecz Szkoły Podstawowej im. J.P.II w Gronowie Elbląskim - „Nasza szkoła”

- Stowarzyszenie miłośników wsi Oleśno – „Oleśno wieś z pomysłem” – aktywność mieszkańców,
- Stowarzyszenie Przyjazna Gmina – promocja gminy, ożywienie działalności kulturalnej i sportowej
- Stowarzyszenie Aktywności Społecznej im. Tadeusza Reytana w Wikrowie,
- Elbląskie Stowarzyszenie organizatorów pomocy społecznej – Środowiskowy Dom samopomocy w Jegłowniku
- Gminny związek ochotniczych Straży Pożarnych w Gronowie Elbląskim:
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Gronowie Elbląskim,
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Jegłowniku.

Integracji mieszkańców sprzyja sześć świetlic wiejskich w miejscowościach: Jegłownik, Oleśno, Rozgart, Wikrowo, Fiszewo i Gronowo Elbląskie. Stan techniczny świetlic jest dobry.

– SPORT

Na bazę sportowo-rekreacyjną w gminie Gronowo Elbląskie składają się następujące obiekty:

- stadion sportowy w Gronowie Elbląskim,
- sala gimnastyczna w Gronowie Elbląskim (wspólna dla Szkoły Podstawowej i Gimnazjum),
- sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej w Jegłowniku,
- boiska sportowe w Jegłowniku, Jasionnej, Fiszewie, Karczowiskach Górnych.

Wiodącą rolę w krzewieniu kultury fizycznej spełniają:

- Gminny Ludowy Klub Sportowy „Pomowiec” Gronowo Elbląskie (klasa „A” seniorów),
- Ludowy Zespół Sportowy „Agat” w Jegłowniku (klasa „B” seniorów),
- Polski Związek Wędkarski, Koło Wędkarskie w Gronowie Elbląskim,
- Polski Związek Hodowców Gołębi Poczтовых Oddział w Malborku, Sekcja Gronowo Elbląskie.

9. Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju Gminy

1) Prognozy demograficzne

Wg długoterminowej prognozy liczby ludności do 2050 roku opublikowanej przez Główny Urząd Statystyczny w 2015 r. liczba mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego w 2050 r. zmniejszy się o 228,6 tysięcy, tj. 15,9%. Prognoza liczby mieszkańców dla powiatu elbląskiego jest też niepomyślna, ponieważ przewiduje, iż w roku 2050 liczba mieszkańców wyniesie 53 228 osób, co stanowi ubytek w stosunku do roku 2015 o 8,7%. Ubytki liczby ludności na terenie kraju, wg wspomnianej prognozy będą miały różny przebieg. Przebieg zmian stanu i dynamiki ludności na obszarach miejskich i wiejskich będzie wynikał w dużej mierze ze zróżnicowania zachowań demograficznych mieszkańców miast i wsi. Obserwowane od kilku lat przemieszczenia ludności z miast na obszary podmiejskie są dodatkowym czynnikiem, który będzie miał wpływ na przebieg procesów demograficznych w miastach i na wsi.

Według obowiązującego planu zagospodarowania woj. warmińsko-mazurskiego, prognoza demograficzna do 2035 r. wskazuje, że liczba mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego zmniejszy się o 9% i w 2035 roku będzie wynosiła 1 309,4 tys. Szacuje się, że największy ubytek ludności nastąpi po roku 2020. W prognozowanym okresie zmniejszać się będzie zarówno liczba mieszkańców miast (o 8%), jak i wsi (o 8,4%), natomiast współczynnik urbanizacji nie zmieni się i będzie wynosił około 60%. Prognoza podkreśla, że do roku 2035 nastąpią niekorzystne zmiany w strukturze ludności:

- spadek o 26% liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) w tym na wsi 32%, w miastach 20%; największy ubytek wśród roczników najmłodszych 0-2 lat o 37% i w grupie młodzieży 19-24 lata o 33%,
- systematyczny ubytek ludności w wieku produkcyjnym - docelowo o 10% w roku 2035,
- wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym o 12%,
- wzrost wskaźnika "starości" z 68 aż do 162.

Szacuje się, że od 2020 roku przyrost naturalny będzie miał wartość ujemną, a w roku 2035 wyniesie -4,4‰ (miasto -5,3‰, wieś -3,0‰). W okresie do 2035 roku przewidywany jest wzrost przeciętnej długości trwania życia: mężczyzn o 6 lat (76,4), kobiet o 3 lata (82,8).

Według prognozy demograficznej do roku 2035 w powiecie elbląskim prognozowana dynamika zmian liczby mieszkańców w latach 2008-2035 będzie ujemna i spadnie w odniesieniu 100% w 2008 r. do 86,0% ÷ 92,9% w 2035 r..

2) Możliwości finansowania przez Gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej

Budżet gminy Gronowo Elbląskie uchwalany jest corocznie przez Radę Gminy i opiniowany przez Regionalną Izbę Obrachunkową. Charakteryzuje się ciągłym wzrostem.

Zjawisko takie jest powszechne w większości jednostek samorządu terytorialnego. Podobną tendencję obserwuje się w rozbiciu budżetu na jego dochody i wydatki.

Z punktu widzenia samodzielności finansowej jednostki samorządu terytorialnego należy wyodrębnić: dochody własne, dochody pochodzące z realizacji programów operacyjnych ze środków UE (pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi oraz środki na współfinansowanie programów realizowanych z udziałem środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi), dotacje celowe, subwencje. Kategoria dochody własne obejmuje grupę dochodów pochodzących z podatków i opłat, dochody z udziałów w podatkach państwowych (udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych PIT i podatku dochodowego od osób prawnych CIT), dochody z majątku gminy oraz pozostałe dochody. Służą one finansowaniu wszelkich zadań własnych.

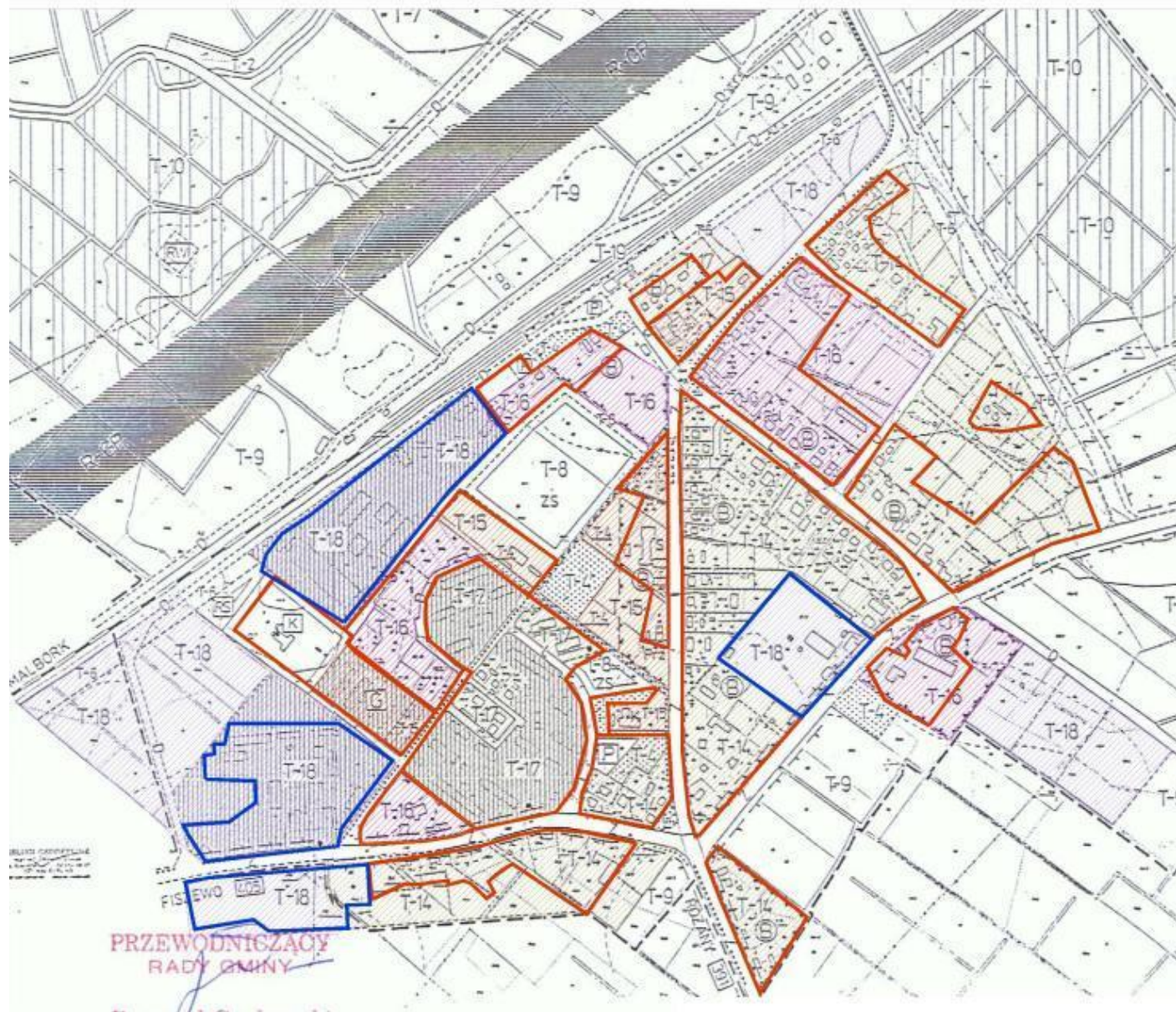
3) Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

W gminie Gronowo Elbląskie bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę został wykonany na podstawie obowiązującego Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego uchwalonego uchwałą nr XXIII/200/01 Rady Gminy Gronowo Elbląskie z dnia 24 sierpnia 2001 r.

W obowiązującym planie tereny przeznaczone pod zabudowę koncentrują się w większości w dwóch miejscowościach: **Gronowo Elbląskie** i **Jegłownik** oraz w formie rozproszonej w obrębie pozostałych wsi, wybudowań, wzdłuż dróg i indywidualnie na terпах. Rozkład terenów zainwestowanych w stosunku do terenów przeznaczonych pod zabudowę przedstawiono na załączonych poniżej rysunkach nr 2, 3, 4.

Szacunkowe dane uzyskane z przeprowadzonego bilansu wskazują, że tereny przeznaczone pod zabudowę wskazane w miejscowym planie występują w dwóch miejscowościach: Jegłownik i Gronowo Elbląskie, zostały zabudowane w różnym stopniu, w zależności od funkcji ustalonej w planie, w tym prawie całkowicie zostały wypełnione zabudową tereny przeznaczone dla zabudowy mieszkaniowej. Tylko w nieznacznej części zabudowano tereny przeznaczone dla produkcji i składów, zwłaszcza w Gronowie Elbląskim i Jegłowniku.

Szacunkową chłonność obszarów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach miejscowości Jegłownik i Gronowo Elbląskie przedstawiono w Tabeli 20.

Rysunek nr. 3
Analiza istniejącego zagospodarowania
w odniesieniu do przeznaczenia
terenów pod zabudowę w miejscowym
planie zagospodarowania
przestrzennego
- wieś Gronowo Elbląskie

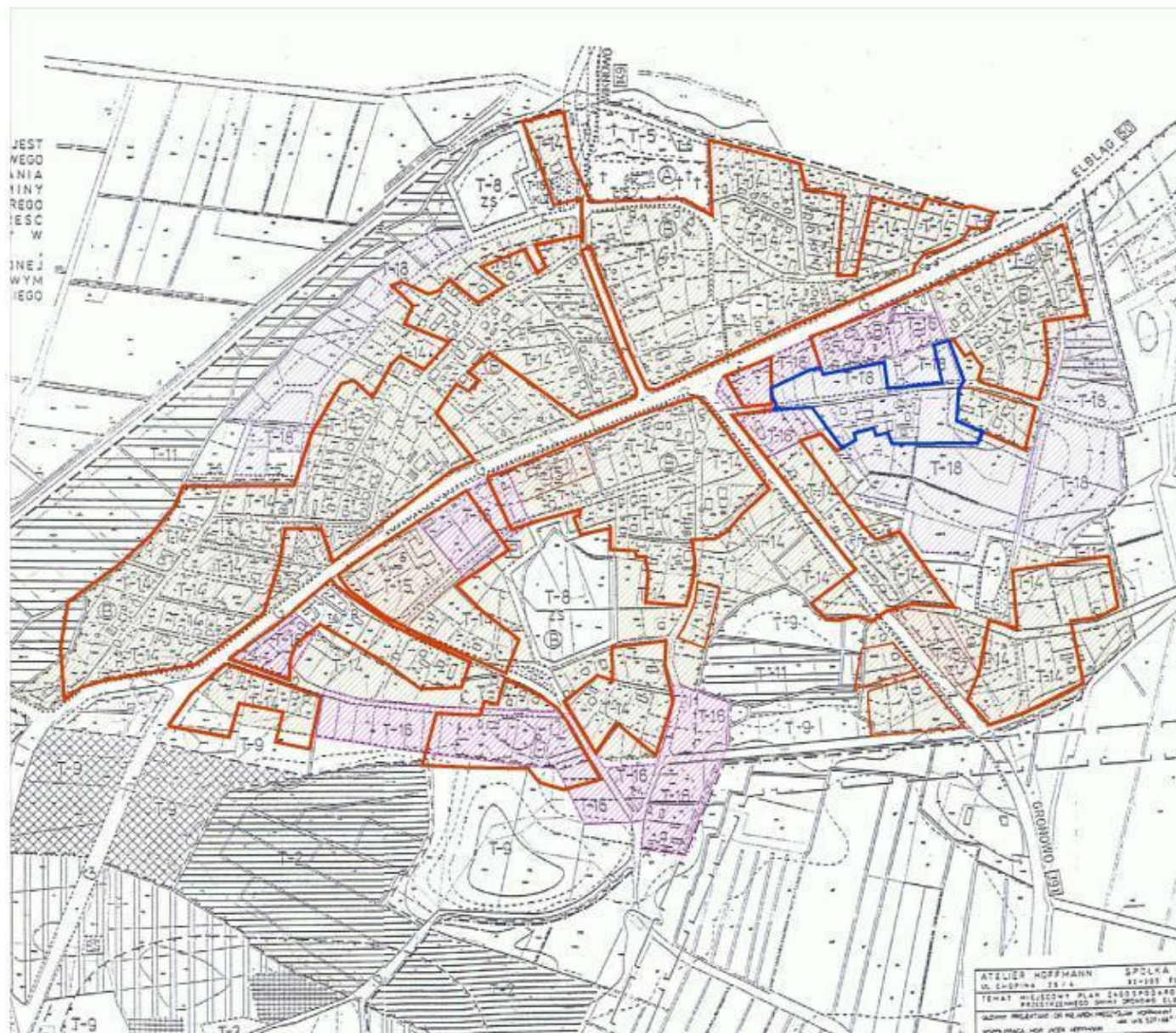
LEGENDA

PRZEZNACZENIE TERENÓW WG OBOWIAZUJĄCEGO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej
	Tereny zabudowy usługowej
	Tereny zabudowy mieszkaniowej z usługami
	Tereny zabudowy produkcyjnej i składowej
	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej

STAN ISTNIEJĄCEGO ZAGOSPODAROWANIA

	Granice istniejącej zabudowy (bez zabudowy produkcyjno - składowej)
	Granice istniejącej zabudowy produkcyjno - składowej

Rysunek nr. 4
Analiza istniejącego zagospodarowania
w odniesieniu do przeznaczenia
terenów pod zabudowę w miejscowym
planie zagospodarowania
przestrzennego
- wieś Jegłownik

LEGENDA

PRZEZNACZENIE TERENÓW WG OBOWIAZUJĄCEGO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej
	Tereny zabudowy usługowej
	Tereny zabudowy mieszkaniowej z usługami
	Tereny zabudowy produkcyjnej i składowej

STAN ISTNIEJĄCEGO ZAGOSPODAROWANIA

	Granice istniejącej zabudowy (bez zabudowy produkcyjno - składowej)
	Granice istniejącej zabudowy produkcyjno - składowej

Tabela 20. Bilans terenów istniejącej zabudowy i planowanego przeznaczenia terenów w obowiązującym MPZP w gminie Gronowo Elbląskie

BILANS TERENÓW		
Tereny zainwestowane		
Zakres	Funkcje terenów	Powierzchnia [ha]
Obszar całej gminy	mieszkaniowa, usługowa	250,9
	ogółem terenów zurbanizowanych	464
w tym:		
Jegłownik	mieszkaniowa, usługowa	54,1
	przemysłowa	2,2
Gronowo Elbląskie	mieszkaniowa, usługowa	38,7
	przemysłowa	10,9
Tereny planowanego zainwestowania wg miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy		
Zakres	Funkcja planowanego zagospodarowania	Powierzchnia [ha]
Jegłownik	mieszkaniowa	50,7
	mieszkaniowo-usługowa	9,4
	usługowa	5,6
	mieszkaniowa, mieszkaniowo-usługowa, usługowa	60,2
	przemysłowa	12,1
Gronowo Elbląskie	mieszkaniowa	30,5
	mieszkaniowo-usługowa	11,8
	usługowa	2,6
	mieszana (mieszkaniowa, mieszkaniowo-usługowa, usługowa)	45
	przemysłowa	22,8

Na obszarach obu miejscowości dominuje budownictwo mieszkaniowe, a tylko w Gronowie Elbląskim dodatkowo występuje budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne. Dla potwierdzenia założeń rozwojowych wynikających z położenia wsi, we wsi Jegłownik planowane tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na prawie dwukrotnie większej powierzchni niż w Gronowie Elbląskim, zostały zabudowane w ok. 90%.

Tabela 21. Szacunkowa chłonność obszarów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach miejscowości Jegłownik i Gronowo Elbląskie

Szacunkowa chłonność obszarów przeznaczonych pod nowa zabudowę (stan istniejący terenów zainwestowanych w stosunku do planowanego w miejscowym planie)				
Funkcja terenu	Powierzchnia terenów planowanej zabudowy [ha]	Powierzchnia terenów istniejącej zabudowy [ha]	Różnica powierzchni terenów planowanej i istniejącej zabudowy [ha]	Powierzchnia terenów wykorzystanych dla zabudowy [%]
Jegłownik				
Mieszkaniowa, usługowa	60,2	54,1	6,1	89,87%
Przemysłowa	12,1	2,2	9,9	18,18%
Gronowo Elbląskie				
Mieszkaniowa, usługowa	45	38,7	6,3	86,00%
Przemysłowa	22,8	10,9	11,9	47,81%
Pozostałe tereny w Gminie Gronowo Elbląskie				
Mieszkaniowa, usługowa	168	158,1	9,9	94,11%

Według przedstawionego zestawienia powierzchni terenów w Tabeli 20, planowane zagospodarowanie w gminie w zakresie mieszkalnictwa i usług, zostało zrealizowane w około 90 %. Zapotrzebowanie na realizację zabudowy mieszkaniowej i usługowej w gminie przedstawione w ust. 4 pkt 6 niniejszego opisu. Z wniosków złożonych do Studium wynika że o przeznaczenie terenów pod zabudowę wystąpiono na tereny o powierzchni około 473 ha, skoncentrowane głównie w północno zachodniej części obszaru gminy, w rejonach wsi Jegłownik, Wikrowo i Karczowiska Górne oraz w poszczególnych wsiach, jak również w nieurbanizowanej, przestrzeni rolniczej gminy. Nie ma podstaw zakładać, że przedstawiona we wnioskach powierzchnia gruntów pod planowaną zabudowę wynika z aktualnych potrzeb mieszkaniowych. Prawdopodobnie jest to działanie komercyjne właścicieli gruntów. Szacunkowo można by przyjąć, że około 20 % (tj. ok. 95 ha) powierzchni gruntów planowanych pod zabudowę, włącza się do wspólnego bilansu gruntów, do dalszych analiz dotyczących chłonności i skali rozwoju osadnictwa w gminie. Powierzchnia ta stanowi ok 38% powierzchni gruntów istniejącej zabudowy mieszkaniowej i usługowej. W skali rozwoju przestrzennego gminy jest to i tak ogromny przyrost, bo rzeczywiste zapotrzebowanie na nowe tereny pod zabudowę wynika wprost z prognoz demograficznych i oddanej do użytkowania w latach 2010-2015, powierzchni użytkowej mieszkań 5721 m² (Tabela 15).

Powierzchnia użytkowa przeciętnego mieszkania w gminie wynosi 76,5 m², tak więc w tym okresie powstało ok. 59 mieszkań (nowych gospodarstw domowych), głównie w budownictwie indywidualnym. Porównując bilans ludności (Tabeli 12), liczba gospodarstw domowych wzrastała adekwatnie do przyrostu mieszkańców gminy Gronowo Elbląskie.

Z danych dotyczących migracji mieszkańców gminy Gronowo Elbląskie wynika że więcej mieszkańców opuszcza gminę niż do niej przybywa (Wykres 4), to jednak można przypuszczać,

że właściciele realizujący nową zabudowę, nie są na stałe zameldowani w gminie. Tereny na których realizują swoje domy stanowią zaplecze podmiejskie dla Elbląga.

Przyjmując program rozwojowy gminy Gronowo Elbląskie do roku 2030 r. i stabilizację wzrostu demograficznego na poziomie słabego przyrostu ludności w gminie, można stwierdzić, że terenów dla przyszłej zabudowy należy szukać w dogęszczaniu i intensyfikacji istniejących terenów planowanej zabudowy z przekierowaniem przeznaczenia niewykorzystanych terenów w miejscowych planach dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.

10. Uwarunkowania wynikające ze stanu prawnego gruntów

Na obszarze gminy Gronowo Elbląskie dominują dwie formy własności:

- **własność osób fizycznych**, w których użytkowaniu znajduje się ok. 6832 ha, to jest ok. 76,63% ogółu gruntów w gminie, w tym 39 ha to grunty nie wchodzące w skład gospodarstw rolnych; dodatkowo w użytkowaniu wieczystym osób fizycznych znajduje się ok. 7 ha,
- **własność Skarbu Państwa**, który posiada 896 ha, co stanowi ok. 10,1% powierzchni gminy. Wśród gruntów Skarbu Państwa największą powierzchnię zajmują grunty rolne – 520 ha, czyli ok. 58,0% ogółu gruntów Skarbu Państwa.

Grunty kościołów i związków wyznaniowych o powierzchni 5 ha stanowią 0,06% powierzchni gminy. Własność gminy Gronowo Elbląskie, nie oddana w wieczyste użytkowanie, to grunty o powierzchni 249 ha, czyli ok. 2,8% powierzchni gminy. Są to głównie tereny położone w drogach gminnych o pow. 196 ha.

Tabela 22. Zbiórce zestawienie danych dotyczących gruntów na dzień 01 stycznia 2017 r.

L.p.	Wyszczególnienie gruntów wchodzących w skład grupy lub podgrupy rejestrowej	Użytki rolne w ha	Grunty leśne oraz zadrzew. i zakrzaczenia w ha	Grunty zabud. i zurban. w ha	Grunty pod wodami w ha	Nieużytki w ha	Tereny różne w ha	Pow. ogólna gruntów w ha
1	2	3	4	6	6	7	8	9
1.	grunty SP z wyłączeniem w użytkowanie wieczyste, w tym:	627	7	58	92	47	65	896
	– grunty wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	520	6	8	0	34	0	578
	– grunty w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe	0	1	0	0	0	0	1
	– grunty w trwałym zarządzie państwowych. jednostek organizacyjnych	1	0	49	75	0	4	129
	– gr. zasobu nieruchomości Skarbu Państwa z wył. gr. przekaz. w trwały zarząd	4	0	1	0	0	9	14
	– grunty SP pokryte wodami powierzchniowymi	92	0	0	17	13	52	174
2.	grunty SP przekazane w użytkowanie wieczyste, w tym:	5	0	49	0	0	0	54
	– grunty SP w użytkowaniu wieczystym os. fizycznych	2	0	0	0	0	0	2

1	2	3	4	6	6	7	8	9
	– grunty SP w użytkowaniu wieczystym państwowych os. prawnych	0	0	49	0	0	0	49
	– grunty SP w użytkowaniu wieczystym pozostałych osób	3	0	0	0	0	0	3
3.	grunty spółek SP, przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych osób prawnych	0	0	0	0	0	0	0
4.	grunty gmin i zw. międzygm. z wyłączeniem gruntów przekaz. w użytkowanie, w tym:	41	1	204	0	3	0	249
	– grunty gminnego zas. nieruchomości z wył. gruntów przekazanych w trwały zarząd	41	1	203	0	3	0	248
	– grunty gmin i zw. gminnych gminnym jedn. organ.	0	0	1	0	0	0	1
5.	grunty gmin i związków międzygminnych przekazane w użytkowanie wieczyste, w tym:	2	0	4	0	0	0	6
	– grunty gmin i ich związków w użytkowaniu wieczystym osób fizycznych	2	0	3	0	0	0	5
	– grunty gmin i ich związków w użytkowaniu wieczystym pozostałych osób	0	0	1	0	0	0	1
6.	grunty osób fizycznych:	6832	19	39	0	0	0	6890
	– grunty osób fizycznych wchodzące w skład gospodarstw rolnych	6353	18	0	0	82	0	6456
	– grunty osób fizycznych nie wchodzące w skład gospodarstw rolnych	396	0	36	0	1	0	434
7.	grunty spółdzielni	2	0	0	0	0	0	2
8.	grunty kościołów i związków wyznaniowych	2	0	3	0	0	0	5
	grunty powiatów	0	0	101	0	0	0	101
9.	inne grunty nie będące przedmiotem własności i władania osób wymienionych powyżej	666	1	6	1	0	0	674
Razem powierzchnia		8177	28	464	93	50	65	8877

Źródło: Dane UG Gronowo Elbląskie

11. Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych

- 1) Na terenie gminy Gronowo Elbląskie znajduje się niewielki fragment **Obszaru Chronionego Krajobrazu - OChK Rzeki Nogat**, obejmujący pas terenu wzdłuż koryta rzeki, sięgający do prawobrzeżnego wału przeciwpowodziowego przy północno-zachodniej granicy gminy. OChK został utworzony w 1985 r. uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Elblągu, a obecnie funkcjonuje na podstawie rozporządzenie Nr 36 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23.04.2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Rzeki Nogat (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 71, poz. 1362).
- 2) Na terenie gminy Gronowo Elbląskie znajdują się obiekty wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Warmińsko – Mazurskiego opisane w ust. 7 niniejszego opisu.

12. Uwarunkowań w zakresie występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych

Na obszarze gminy Gronowo Elbląskie nie występują naturalne zagrożenia geologiczne.

13. Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla

Zasoby wód podziemnych

Na Żuławach Elbląskich występują trzy piętra wodonośne:

- kredowe,
- trzeciorzędowe,
- czwartorzędowe.

Znaczenie użytkowe posiada piętro czwartorzędowe, obejmujące cztery poziomy wodonośne, zawarte w piaszczystych utworach plejstocenu (eksploatowane) oraz w aluwach wyścielających Żuławy. Pierwszy – holoceniński poziom wód gruntowych tworzy przeważnie zwierciadło napięte przez utwory organiczne, regulowane przez rozbudowany system urządzeń technicznych, w tym stacje pompowe odprowadzające wodę poza granice polderów. W nielicznych przypadkach, kiedy na powierzchni występują utwory piaszczyste, zwierciadło wód gruntowych jest swobodne. Na Żuławach Elbląskich wody pierwszego poziomu zalegają najczęściej płytko, na głębokości 0,0 – 1,0 m ppt. Ich poziom może również ulegać wahaniom, związanym z ilością opadów atmosferycznych w poszczególnych porach roku (Geoprojekt 1970).

Obszar gminy znajduje się w granicach 2 jednolitych części wód podziemnych (JCWPd):

- jego zdecydowana większość w granicach Podziemnej JCW PLGW200018,
- zachodnia część wzdłuż rzeki Nogat w granicach Podziemnej JCW PLGW200016.

Teren gminy Gronowo Elbląskie nie leży w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych. Granice GZWP Nr 203 „Dolina Letniki” oraz GZWP Nr 204 „Żuławy Elbląskie” położone są poza terenem gminy Gronowo Elbląskie.

14. Uwarunkowania wynikające z występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych

W granicach Gminy Gronowo Elbląskie obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny, mogą występować w złożach kruszywa naturalnego, jeżeli będą tego wymagać warunki eksploatacji, zgodnie z przepisami Ustawy Prawo geologiczne i górnicze. Zgodnie z „Inwentaryzacją złóż wyrobisk kopalin...” na terenie gminy Gronowo Elbląskie występuje udokumentowane złożę piasku „Wikrowo” w kat Ci (część działki nr 45/3, 46/4, 46/9, m. Wikrowo).

15. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji

1) Zewnętrzne powiązania transportowe

Na obszarze gminy Gronowo Elbląskie funkcjonuje system komunikacyjny oparty o historycznie wykształconą sieć drogową. Drogi były wytyczone po odcinkach prostych, a kierunki przebiegu dróg zmieniają się pod kątami prostymi. Dojazdy do poszczególnych gospodarstw prowadzono po wałach i groblach. Dróg tych nie obsadzano zielenią. Współcześnie wyłożono je betonowymi płytami. Charakterystyczną cechą układu komunikacyjnego było wzajemne przenikanie dróg lądowych z wodnymi. Gęsta sieć rowów melioracyjnych przenikała się z równie gęstą siecią dróg lądowych. Istniało wiele elementów łączących wodę z drogami.

Głównym powiązaniem gminy z gminami sąsiednimi oraz sąsiednimi jednostkami miejskimi jest droga krajowa nr 22 o znaczeniu międzynarodowym (granica państwa: Grzechotki – Kostrzyn) stanowiąca najważniejsze połączenia dla ruchu lokalnego gminy. Drogi powiatowe i gminne posiadają nawierzchnie o różnym stanie technicznym i stanowią dopełnienie w powiązaniach komunikacyjnych gminy.

2) Transport drogowy

Gmina posiada dobrze rozwinięty system komunikacji drogowej oparty o system dróg: krajowych, powiatowych i gminnych, zapewniający powiązania poszczególnych miejscowości z siedzibą gminy i powiatu.

W układzie komunikacyjnym dokonano podziału funkcjonalnego dróg publicznych na układ:

- nadrzędny;
- podstawowy;
- pomocniczy.

Układ nadrzędny – nadrzędnym układem komunikacyjnym w gminie Gronowo Elbląskie jest droga krajowa nr 22 o nawierzchni utwardzonej bitumicznej. Przedmiotowa droga obciążona jest ruchem tranzytowym relacji granica państwa – Chruściel – Elbląg – Malbork.

- występowanie miejsc szczególnie niebezpiecznych pod względem bezpieczeństwa ruchu pieszych i pojazdów, ze względu na duże natężenie ruchu drogowego,
- niezbędne jest zaplanowanie nowego przebiegu drogi krajowej nr 22,
- lokalizowanie nowej zabudowy mieszkaniowej w odległości odpowiadającej klasyfikacji projektowanej drogi krajowej nr 22,

Układ podstawowy – zapewnia powiązanie gminy z województwem i powiatem oraz pełni funkcję głównych powiązań sieci osadniczej na obszarze gminy. Do kategorii dróg powiatowych, należą drogi zapewniające połączenie miasta Elbląga będącego siedzibą powiatu z siedzibami gmin oraz siedzib gmin między sobą.

Sieć dróg układu podstawowego tworzą drogi powiatowe

- nr 1103N - Wiktorowo – Jegłownik – Gronowo Elbląskie – Różany
- nr 1119N - droga krajowa nr 22 – Karczowiska Górne – Gajewiec
- nr 1120N - Fiszewo –Gronowo Elbląskie –Jasionno
- nr 1111N - dr. kraj nr 22 – Szopy
- nr 1116N - Jegłownik – Nogat
- nr 1118N - dr. pow. nr 1116N
- nr 1117N - dr. kraj nr 22 – Fiszewo
- nr 1125N - dr. pow. nr 1117N
- nr 1122N - gr. gm. – Różany – Rozgart

Układ uzupełniający – zapewnia uzupełnienie układu podstawowego gminy oraz pełni funkcję głównych powiązań sieci osadniczej na obszarze gminy.

Sieć dróg układu uzupełniającego tworzą ważniejsze drogi gminne

- nr 102001N - (rzeka Nogat) - dr. pow. nr. 1116 N (Kopanka Pierwsza)
- nr 102002N - dr. gm. nr. 102001 N - dr. pow. nr. 1116 N (Nogat)
- nr 102003N - dr. gm. nr. 102002 N - dr. pow. nr. 1103 N (Jegłownik)
- 102034N - dr. kraj. nr. 22 (Nowy Dwór Elbląski) - Jegłownik ul. Okrężna
- 102020N - dr. pow. nr. 1103 N - Wikrowo - dr. kraj. nr. 22
- 102068N - dr. pow. nr. 1122 N - dr. pow. nr. 1103 N (Rozgart kol.) - dr. pow. nr 1122 N (Różany kol.) - dr. gm. nr. 102069 N

Układ pomocniczy – wspomaga układ podstawowy gminy, zapewnia obsługę sieci osadniczej rozproszonej i skupionej, zapewniający dojazd do terenów zabudowy i do terenów atrakcyjnych pod względem turystyki (np.: rzeka Nogat, rzeka Tina). Są to drogi dojazdowe gminne i drogi nie zaliczone do żadnej kategorii dróg publicznych, w szczególności drogi w tkance wiejskiej, dojazdowe do gruntów rolnych i leśnych, dojazdowe do obiektów użytkowanych przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą, place itp. są drogami wewnętrznymi.

3) Transport kolejowy

Przez teren gminy przebiega zelektryfikowana linia kolejowa I - rzędna nr 204 relacji Malbork - Braniewo, znaczenia krajowego, położona w korytarzu europejskim transportowym IA - niezbędna jest jej modernizacja, która umożliwi rozwijanie prędkości 160 km/godz. Dla mieszkańców gminy Gronowo Elbląskie spełnia ona znaczącą rolę stanowiąc podstawowy środek komunikacji w transporcie do pracy i szkół położonych w Malborku, Elblągu i Trójmieście. W obrębie gminy znajduje się stacja i dworzec w Gronowie Elbląskim oraz przystanek osobowy w Fiszewie.

Gronowo Elbląskie i Fiszewo to dwie niewielkie stacje pośrednie, położone w gminie Gronowo Elbląskie na odcinku Malbork - Elbląg. Przez gminę przejeżdża w ciągu doby ok.15 pociągów między innymi w kierunku Elbląga i w kierunku Trójmiasta.

W Gronowie Elbląskim jeden z dwóch peronów znajduje się przy budynku dworca, natomiast drugi na międzytorzu torów 1 i 2, z niestrzeżonymi dojazdami w poziomie szyn.

4) Infrastruktura dla ruchu pieszego i rowerowego

Poza wsiami Gronowo Elbląskie i Jegłownik sieć komunikacji pieszej nie istnieje, jak również nie istnieją ścieżki rowerowe. Istnieje pilna potrzeba rozbudowy sieci komunikacji pieszo –

rowerowej, jako dopełnienia istniejącego układu drogowego, pozwalająca na rozwój terenów przewidywanych dla rozwoju funkcji turystycznych i krajoznawczych oraz rekreacyjnych.

5) Drogi wodne

System dróg wodnych Żuław stanowi jedną z ważniejszych wartości przestrzennych, funkcjonalnych i krajobrazowych Europy. Dobrze rozwinięty system szlaków wodnych stanowi jeden z najważniejszych walorów turystycznych gminy Gronowo Elbląskie. Zasadniczym warunkiem rozwoju żeglugi śródlądowej jest modernizacja i rozbudowa infrastruktury śródlądowych dróg wodnych. Podobne układy w Holandii stanowią istotną część oferty turystycznej o znacznych profitach dla mieszkańców. Istotą żywotności i opłacalności oferty holenderskiej jest nasycenie każdej miejscowości, wsi powiązaniem z turystyczną drogą wodną, atrakcyjnym programem (targi kwiatów, festyn folklorystyczny, zawody wędkarskie). Sam, bowiem szlak wodny jest atrakcją jedynie dla wąskiej grupy wodniackiej. Te „holenderskie” spostrzeżenie powinno być wzięte pod uwagę przy budowie strategii gminnej.

Przez północno – zachodnią granicę gminy przebiega istniejąca droga wodna rzeki Nogat włączona w międzynarodową drogę wodną E70, stąd przewidywana jest aktywizacja gospodarcza oparta na realizacji śródlądowej drogi wodnej wraz z zapleczem turystycznym i obsługi ruchu turystycznego.

6) Szlaki turystyczne

Przez obszar gminy przebiega Szlak Mennonitów. Pozostałe szlaki to: Szlak Zielony Kanału Elbląskiego. Wskazane jest do wykorzystania na potrzeby ścieżek rowerowych i szlaków pieszej turystyki, wszelkich dróg gminnych o małej intensywności ruchu, predysponowanych do tego celu, ze względu na wartości krajobrazowe. Innym ważnym uwarunkowaniem tworzenia zintegrowanego systemu turystyki jest powiązanie turystyki wodnej z siecią szlaków pieszych i rowerowych. Połączenie turystyki wodnej i lądowej ożywiłoby rozwój gminy w oparciu o potencjał przyrodniczy i kulturowy.

Takim ważnym punktem integracyjnym są stacje kolejowe w Gronowie Elbląskim i Fiszewie, które mogą pełnić funkcje obsługi turystyki pieszej i rowerowej. W budynku dworca PKP w Gronowie Elbląskim mógłby znaleźć się punkt informacji turystycznej. Jest to ciekawa budowla o konstrukcji ryglowej z 1882 roku, która może stanowić początek wędrówek pieszo – rowerowych. Mimo nie najlepszego stanu, na budynku zachowały się ciekawe detale wykończeniowe. Do niedawna znajdowała się tu pamiątka największej powodzi na Żuławach - metalowa tabliczka z napisem *Hochwasser 1888*, umocowana tuż przy wejściu, wskazująca poziom, jaki osiągnęła wówczas woda.

Sołectwo Fiszewo współorganizatorem corocznych zjazdów ku czci poległych powstańców, realizowanych przez elbląski oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Do tej pory odbyły się 34 zjazdy.

16. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów infrastruktury technicznej, w tym uporządkowania gospodarki wodociągowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami

1) Gospodarka wodno-ściekowa

Zbiorowe zaopatrzenie w wodę na obszarze gminy w 100% realizowane jest w ramach eksploatacji Centralnego Wodociągu Żuławskiego przez Narodową Fundację Ochrony Środowiska - Zakład Technicznych Usług Komunalnych w Elblągu z siedzibą w Starym Polu. Budowę wodociągu żuławskiego rozpoczęto w roku 1965. Istniejący rozbudowany system zaopatrzenia w wodę w gminie Gronowo Elbląskie jest w większości wystarczający aczkolwiek wymaga przebudowy i dalszej rozbudowy.

Na terenie gminy jest tylko **0,3** km czynnej sieci kanalizacyjnej występującej tylko w miejscowości Gronowo Elbląskie oraz lokalna oczyszczalnia ścieków. Ścieki komunalne w pozostałych miejscowościach odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych.

2) Gospodarka odpadami

Na terenie gminy Gronowo Elbląskie funkcjonuje system zbiórki odpadów.

Od 1 lipca 2013 roku obowiązują nowe zasady odbioru odpadów w gminie. System obejmuje wszystkich mieszkańców. Przyjęcie takiego rozwiązania przyczynia się do zwiększenia odbioru odpadów trafiających do instalacji odzysku, jak również do zaniku nielegalnie składowanych odpadów w miejscach niedozwolonych.

Właściciele nieruchomości zamieszkałych, na których są wytwarzane odpady komunalne, mają obowiązek posiadania i wykonywania umów zawartych z pomiotami uprawnionymi do działalności w tym zakresie na terenie Gminy Gronowo Elbląskie.

Gmina posiada aktualny Program Gospodarki Odpadami i Zaktualizowany Program Ochrony Środowiska oraz Program Usuwania Azbestu.

3) Gospodarka energetyczna

a) Zasilanie elektroenergetyczne

Przez teren gminy, biegnie istniejąca napowietrzna elektroenergetyczna linia przesyłowa napięciu 400kV relacji Gdańsk Błonia - Olsztyn Mątki oraz linia elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110 kV, które przecinają teren gminy i których zagęszczenie występuje w rejonie wsi Jegłownik, Karczowiska Górne i Szopy. Istniejący system zaopatrzenia gminy w energię elektryczną następuje z istniejących sieci średniego napięcia zasilanych z Głównego Punktu Zasilania GPZ 110/15kV Malbork - Wschód. Od stacji transformatorowych 15/04kV linie niskiego napięcia przekazują prąd do poszczególnych odbiorców. Zasilanie gminy odbywa się rozbudowanym układem sieci przesyłowych SN 15kV oraz sieci niskiego napięcia poprzez stacje transformatorowe. Istniejący system zaspokaja obecnie zapotrzebowanie na energię elektryczną, jednak w ramach polityki energetycznej promować będzie się lokalizację na terenie gminy nowych, odnawialnych źródeł energii.

b) Zaopatrzenie w gaz

Na terenie gminy Gronowo Elbląskie brak jest sieci gazu przewodowego, a zdecydowana większość mieszkańców korzysta z gazu butlowego. W przyszłości, z uwagi na przebiegający przez obszar charakteryzowanej jednostki administracyjnej gazociąg wysokiego ciśnienia Malbork - Elbląg oraz ze względu na funkcjonowanie w Gronowie stacji redukcyjnej II stopnia, istnieje możliwość

gazyfikacji gminy. W gminie Gronowo Elbląskie występuje gazociąg wysokiego ciśnienia DN 200 relacji Malbork - Elbląg ze stacją redukcyjno - pomiarową wysokiego ciśnienia.

4) System łączności

Na terenie gminy funkcjonują obecnie dwa podstawowe systemy połączeń telekomunikacyjnych: telekomunikacja kablowa oraz niezależne sieci telefonii komórkowych bazujących na stacjach przekaźnikowych i falach radiowych. Jest to stacja bazowa telefonii cyfrowej FI-3591 Gronowo Elbląskie, pracująca w częstotliwości 900 MHz.

5) Ochrona przeciwpożarowa

Przebiegające przez obszar gminy Gronowo Elbląskie szlaki komunikacyjne i znajdujące się w jej granicach siedliska ludzkie są potencjalnymi miejscami wystąpienia zagrożenia pożarowego. Zabudowa osiedli wiejskich zarówno mieszkalnych, jak i gospodarczych jest w różnym stopniu podatna na pożary. Miejscami szczególnie narażonymi na wystąpienie pożaru są także stacje benzynowe i zakłady przetwórstwa drzewnego.

6) Ochrona przeciwpowodziowa i system melioracyjny

a) Zagrożenie powodziowe

Do obszarów zagrożonych powodziami należą: Żuławy Elbląskie, gminy położone nad Zalewem Wiślanym oraz obszary położone w dolinach rzek (w tym także rzek o charakterze górskim i podgórskim). Położenie depresyjne znacznych fragmentów Żuław sprawia, że stopień zagrożenia powodziowego tego obszaru jest najwyższy w kraju, a o jego bezpieczeństwie decyduje sprawność funkcjonowania systemu regulacji wodnych oraz ich stan techniczny. Głównymi elementami systemu osłony przeciwpowodziowej są: rzeki i kanały, wały przeciwpowodziowe, stacje pomp i inne budowle hydrotechniczne. Ochrona przed powodzią polega na racjonalnym planowaniu przestrzennym na obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi. Dąży się do ograniczenia ryzyka występowania negatywnych skutków związanych z powodzią. Celem nadrzędnym zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej.

Obszary polderowe obejmujące m.in. terytorium gminy są stale narażone na zalanie w wyniku przerwania wałów ochronnych, awarii pompowni czy niedrożności kanałów i rowów melioracyjnych. W ciekach i zbiornikach wodnych otaczających poldery (m.in. rzeka Elbląg, Fiszewka, Tina, jezioro Drużno, Zalew Wiślany) poziom zwierciadła wody może być wyższy o 0,60-2,50 m powyżej poziomu terenu na polderach (IMUZ 2001). Istotnym źródłem zagrożenia powodziowego jest zachowanie się Zalewu Wiślanego, pod bezpośrednim wpływem stanów wody którego znajdują się powiązane z nim ciek i zbiorniki, zwłaszcza Nogat poniżej stopnia w Michałowie oraz rzeka Elbląg (a dalej jezioro Drużno). Przy silnych wiatrach z sektora północnego, szczególnie w okresie jesienno-zimowym, dochodzi do cofania się spiętrzonych wód zalewu i podnoszenia poziomu wody w ciekach. Wielkość spiętrzenia w rzece Elbląg może wynosić nawet 1-1,5 m w ciągu doby (IMUZ 2001).

Obszar całej gminy znajduje się w zasięgu obszaru narażonego na niebezpieczeństwo powodzi, wskazanego we Wstępnej ocenie ryzyka powodziowego (IMGW 2011). Stosownie do zapisów ustawy z dnia 18.07.2001 r. *Prawo wodne* obejmuje on obszary, na których istnieje znaczące ryzyko powodzi lub jest prawdopodobne wystąpienie znaczącego ryzyka powodzi, w tym także tereny narażone na zalanie w przypadku: przelania się wód przez koronę wału przeciwpowodziowego lub zniszczenia bądź uszkodzenia wału przeciwpowodziowego. Wstępna ocena ryzyka powodziowego była pierwszą z 4 kategorii dokumentów sporządzonych przez administrację publiczną zgodnie z Dyrektywą 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23.10.2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim oraz przepisami przywołanej ustawy. Pozostałe dokumenty to:

- mapy zagrożenia powodziowego,
- mapy ryzyka powodziowego,
- plany zarządzania ryzykiem powodziowym.

Mapy zagrożenia i ryzyka powodziowego dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi zostały opublikowane w formie plików PDF, na Hydroportalu prowadzonym przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, z końcem 2013 r. (<http://mapy.isok.gov.pl/imap/>) i w okresie późniejszym przekazane m.in. administracji gmin. Na obszarze gminy Gronowo Elbląskie wyznaczono obszary szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Nogat tj. obszar o średnim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi (raz na 100 lat) i obszar o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi (raz na 10 lat). Ponadto zgodnie z art. 9 ust. 1 pkt 6c ppkt c ustawy *Prawo wodne* na terenie gminy obszarem szczególnego zagrożenia powodzią jest również „obszar, między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego (...)”. Na ww. obszarach obowiązują zakazy i ograniczenia w zagospodarowaniu, zgodnie z art. 40 ust. 1 pkt 3 i art. 88l ust.1 ustawy *Prawo wodne*.

Analiza map zagrożenia powodziowego wskazuje, że dla gminy Gronowo Elbląskie ma ono niewielkie znaczenie od strony Nogatu, tak pod względem wód rzecznych (powyżej śluzy w Michałowie), jaki i wód morza, w tym morskich wód wewnętrznych (poniżej śluzy w Michałowie). Zalewy wód 10-letnich, 100-letnich a nawet 500-letnich obejmą jedynie węższe lub szersze sąsiedztwo koryta rzeki i nie sięgną poza wały ochronne. Kluczowe znaczenie ma natomiast zagrożenie wynikające z całkowitego zniszczenia wału przeciwpowodziowego oraz całkowitego zniszczenia wału/budowli pasa technicznego. W pierwszym przypadku zalana zostanie niemal cała północna część gminy, na północ od miejscowości Fiszewo, Gronowo Elbląskie i Jasionno. Ponad zalewem pozostanie wzniesienie Góry Żuławskiej z miejscowościami Jegłownik i Nowy Dwór Elbląski oraz pomniejsze wzniesienia np. w rejonie Wikrowa. Głębokość zalewu na znacznym obszarze przekroczy 2 m. W drugim przypadku pod wodą znajdzie się już niemal cały obszar gminy z wyjątkiem Góry Żuławskiej, Gronowa Elbląskiego, okolic Wikrowa i Fiszewa. Poziom wody miejscami w północnej części gminy może przekroczyć nawet 4 m npt.

Obszaru gminy nie dotknie powódź powstała w wyniku zniszczenia wału przeciwpowodziowego na wybranym odcinku Wisły – w km 042+000 na prawym brzegu rzeki – czego skutki, zgodnie z treścią map zagrożenia i ryzyka powodziowego, dadzą się odczuć po zachodniej stronie Nogatu.

Wstępna ocena ryzyka powodziowego oraz mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego stanowiły podstawę do opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym. Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły został przyjęty

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18.10.2016 r. Obok charakterystyki dotychczas sporządzonych dokumentów i zawartych w nich wyników przedstawia ocenę aktualnego systemu zabezpieczeń przeciwpowodziowych oraz formułuje cele i wskazuje działania służące obniżeniu ryzyka powodziowego. Plan wyznacza 3 cele główne, realizowane poprzez 13 celów szczegółowych, odniesionych do zagrożenia od strony rzek oraz od strony morza:

1. zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego:
 - a) utrzymanie oraz zwiększenie istniejącej zdolności retencyjnej zlewni w regionie wodnym,
 - b) wyeliminowanie lub unikanie wzrostu zagospodarowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią,
 - c) określenie warunków możliwego zagospodarowania obszarów chronionych obwałowaniami,
 - d) unikanie wzrostu oraz określenie warunków zagospodarowania na obszarach o niskim ($Q_{0,2\%}$) prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi;
2. obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego:
 - a) ograniczenie istniejącego zagrożenia powodziowego,
 - b) ograniczenie istniejącego zagospodarowania,
 - c) ograniczenie wrażliwości obiektów i społeczności na zagrożenie powodziowe;
3. poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym:
 - a) doskonalenie prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych,
 - b) doskonalenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych na powódź,
 - c) doskonalenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi,
 - d) wdrożenie i doskonalenie skuteczności analiz popowodziowych,
 - e) budowa instrumentów prawnych i finansowych zniechęcających lub skłaniających do określonych zachowań zwiększających bezpieczeństwo powodziowe,
 - f) budowa programów edukacyjnych poprawiających świadomość i wiedzę na temat źródeł zagrożenia i ryzyka powodziowego.

W ramach Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły sformułowano plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla regionów wodnych, w tym także dla regionu Dolnej Wisły. Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla regionu wodnego Dolnej Wisły wskazuje m.in. gminę Gronowo Elbląskie jako objętą bardzo wysokim poziomem ryzyka (w obrębie zlewni planistycznej Zalew Wiślany i Zatoki). Stawiając te same cele co plan całego dorzecza przypisuje im działania realizujące te cele. Aktualnie katalog celów głównych i szczegółowych zawiera 53 działania dla obszaru oddziaływania od rzek oraz 17 działań dla obszaru oddziaływania wód morskich. Zaproponowany katalog działań nie stanowi zamkniętej listy i zakłada, że będzie modyfikowany w kolejnych cyklach planistycznych. Spośród działań strategicznych o charakterze nietechnicznym do jednostek samorządu terytorialnego kierowane są działania:

- na rzecz ograniczenia wrażliwości obszarów zagrożonych powodzią,
- budowa i rozwój systemu ostrzegania przed niebezpiecznymi zjawiskami pojawiającymi się w atmosferze i hydrosferze.

Działania techniczne kierowane są do jednostek administrujących wodami i infrastrukturą przeciwpowodziową. W granicach gminy Gronowo Elbląskie wskazano działania techniczne obejmujące przebudowę lub remont wałów wybranych odcinków rzek (Tina Górna, Fiszewka), przebudowę stacji pomp i prace przy polderze nr FF (dawny 24 Szopy) jako działania strategiczne,

planowane do realizacji w latach 2016-2021 (I cykl planistyczny) lub działania buforowe, rekomendowane do wdrożenia po realizacji działań strategicznych, w miarę dostępności środków.

b) Ochrona przeciwpowodziowa

Cały obszar gminy Gronowo Elbląskie jest związany z polderami, co oznacza, że jest chroniony wałami, a wody są odprowadzane na zewnątrz przez pompownie. System ochrony przeciwpowodziowej tworzą m.in.: rzeki i kanały, wały przeciwpowodziowe, stacje pomp i inne budowle hydrotechniczne. Ich stan jest niezadowalający. Rozbudowa i modernizacja urządzeń nie nadąża za tempem ich dekapitalizacji, co jest skutkiem niskiego poziomu nakładów na infrastrukturę przeciwpowodziową i melioracyjną. W związku z takimi uwarunkowaniami, system wodno - melioracyjny powinien być rozpatrywany kompleksowo w aspektach:

- zagrożenia powodziowego i osłony przeciwpowodziowej,
- odwodnienia przez pompownie,
- nawodnienia przez służby wałowe,

mając również na względzie funkcje żeglugowe i ochrony środowiska.

Infrastrukturę techniczną biernej osłony przeciwpowodziowej stanowią wały przeciwpowodziowe następujących cieków:

- **Nogat** - prawy wał, odcinek Michałowo - Adamowo,
- **Fiszewka** - prawy wał, odcinek Szopy - ujście, lewy i prawy wał odcinek Błotnica - Szopy, lewy i prawy wał, odcinek Czarna Grobla - Błotnica, prawy wał, odcinek Stare Pole - Czarna Grobla,
- **Tina Górna** - lewy wał, odcinek Stalewo - Kanał Nowy,
- **Tina Dolna** - lewy i prawy wał, odcinek Rozgard - ujście,
- **Kanał Ząbrowski** - lewy wał Czarnej Grobli,
- **Kanał Nowy** - lewy i prawy wał.

W maju 2010 r. przez Ministra Środowiska został zatwierdzony „Program Kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe Żuław – do roku 2030 (z uwzględnieniem etapu 2015)” zwany „Programem Żuławskim – 2030”, jako dokument strategiczny będący podstawą realizacji działań w zakresie ochrony przeciwpowodziowej. Celem głównym dokumentu jest **„zwiększenie skuteczności ochrony przeciwpowodziowej stymulującej wzrost potencjału dla zrównoważonego rozwoju Żuław”**. Cel główny został rozwinięty w postaci celów szczegółowych i preferowanych do realizacji w ich obrębie działań:

- I. Poprawa rozpoznania zagrożenia powodziowego i możliwości przeciwdziałania mu, przy wykorzystaniu najlepszych dostępnych technologii i narzędzi, oraz zgodnie z wymaganiami prawodawstwa wspólnotowego i krajowego.
- II. Zwiększenie znaczenia „naturalnych” metod ochrony przeciwpowodziowej.
- III. Zwiększenie świadomości społeczności lokalnych oraz przedstawicieli administracji i instytucji w zakresie zagrożenie powodziowego i przeciwdziałania jego występowaniu.
- IV. Poprawa struktur organizacyjnych ochrony przeciwpowodziowej i zarządzania ryzykiem powodzi na szczeblu regionalnym i lokalnym.
- V. Przebudowa, odbudowa i budowa przeciwpowodziowych urządzeń technicznych.

c) System melioracyjny

Polderowy system melioracji zaspokaja potrzeby obszarów wiejskich.

Granice przestrzenno - funkcjonalne obiektów melioracyjnych nie pokrywają się z granicami administracyjnymi gminy. W gminie Gronowo Elbląskie eksploatuje się tylko części terytorialnie 3 większych układów polderowych: Nogatu, Fiszewki oraz Tiny Dolnej i Tiny Górnej wchodzących w skład Basenu Jeziora Drużno.

Gospodarka wodno - melioracyjna wewnątrz polderów prowadzona jest za pomocą sieci rowów i kanałów polderów, z których odprowadzana jest woda do odbiorników za pomocą pompowni odwadniających, a w części gminy grawitacyjnie.

17. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy - synteza

Z przeprowadzonych w powyższym materiale analiz wynikają następujące istotne wnioski:

- 1) Gmina posiada dobre i bardzo dobre warunki glebowe dla rozwoju rolnictwa; żyzne mady przy odpowiedniej uprawie zapewniają wysokie plony i odpowiednio wysoką dochodowość.
- 2) Znaczne powierzchnie zajmują gleby na podłożu organicznym, nie sprzyjające dla rozwoju osadnictwa (niska nośność gruntu, wysoki poziom wód gruntowych, gęsta sieć rowów itp., niekorzystny bioklimat); nowe budownictwo rozwijać się powinno w obrębie istniejących miejscowości, w formie np. uzupełnień.
- 3) Większa część gminy cechuje się wysokim stopniem zagrożenia powodziowego.
- 4) Warunkiem prowadzenia jakiegokolwiek działalności gospodarczej na terenie gminy jest utrzymanie systemu melioracyjnego w stanie zapewniającym jego sprawne funkcjonowanie.

18. Materiały wyjściowe:

Do opisu uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego oprócz materiałów sporządzonych na potrzeby studium, wykorzystano fragmenty wersji elektronicznej planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko – mazurskiego udostępnionego na stronie internetowej BIP Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko – Mazurskiego, wymienionego w poniższym wykazie w pkt 1 oraz fragmenty dokumentacji udostępnionych przez gminę wymienionej w poniższym wykazie od 2 do 7.

- 1) „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko – mazurskiego” – Uchwała Nr VII/164/15 Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 27 maja 2015 r.
- 2) „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gronowo Elbląskie” uchwalone w 1999 r.
- 3) Projekt „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gronowo Elbląskie” –autor: inż. urb. Wojciech Kwiatkowski, EKOPLAN Pracownia Urbanistyczna, 2011 r.
- 4) „Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu SUIKZP gminy Gronowo Elbląskie” – autor: mgr inż. Jarosław Mogielnicki, 2011 r
- 5) „Strategia Rozwoju Powiatu Elbląskiego 2007-2015”
- 6) „Strategia rozwoju Gminy Gronowo Elbląskie 2004-2013”
- 7) „Strategia rozwoju Gminy Gronowo Elbląskie 2017-2025” - projekt
- 8) Program rozwoju dróg wodnych Deltę Wisły i Zalewu Wiślanego - Pętla Zuławska Międzynarodowa Droga Wodna E-70
- 9) „Budować na wsi. Zasady kształtowania krajobrazu wiejskiego w województwie elbląskim” opracowanie wykonane przez Biuro Architektury Regionalnej na zlecenie Architekta

Wojewódzkiego w Elblągu – autorzy A Basiński, A. Górka, B. Lipińska, T. Medowski, K. Krzempek (fot.) – Gdańsk 1991.

- 10) Mapa topograficzna w skali 1:10000
- 11) Studium kulturowe gminy gronowo dla projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – część uwarunkowań - dr inż. arch. Artur Kostarczyk, maj 2013 r.
- 12) Ocena projektu „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gronowo Elbląskie” w odniesieniu do istniejącego zagospodarowania obszaru gminy oraz predyspozycji rozwojowych gminy i jej otoczenia - mgr inż. arch. Jacek Bocheński, maj 2013 r.